

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

Vývoj iráckého Kurdistanu po roce 2017

Bc. Veronika Chupíková

Plzeň 2023

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra blízkovýchodních studií

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Blízkovýchodní studia

Diplomová práce

Vývoj iráckého Kurdistanu po roce 2017

Bc. Veronika Chupíková

Vedoucí práce:

Monika Baumanova, MA, PhD.

Katedra blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2023

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literatury.

Plzeň, duben 2023

.....

Obsah

ÚVOD	1
1 HISTORIE IRÁCKÝCH KURDŮ	4
1.1 Postavení Kurdů od vzniku Iráku	5
1.2 Vznik iráckého Kurdistanu	8
2 SITUACE V IRÁCKÉM KURDISTÁNU PŘED ROKEM 2017... 13	
2.1 Vztahy s centrální vládou v Bagdádu	13
2.2 Ekonomická situace	16
2.3 Působnost Islámského státu v Iráku	17
2.4 Mezinárodní postavení	20
3 REFERENDUM O NEZÁVISLOSTI	22
3.1 Situace v iráckém Kurdistanu v roce 2017	22
3.2 Důvody k vyhlášení referenda	24
3.3 Průběh referenda a výsledky	30
3.4 Důvody neúspěchu referenda	33
4 UDÁLOSTI KRÁTCE PO REFERENDU	38
4.1 Nová vláda	41
4.2 Opětovné budování vztahů s Bagdádem	44

5 SOUČASNÁ POLITICKÁ SITUACE V KURDISTÁNU	49
5.1 Spolupráce s Bagdádem.....	49
5.2 KDP vs. PUK	53
5.3 Regionální vztahy	56
5.4 Mezinárodní vztahy	58
5.5 Bezpečnostní situace.....	62
5.5.1 Aktivity PKK v iráckém Kurdistanu	62
5.5.2 Útoky z Íránu	63
5.5.3 Nekončící boj s Islámským státem	64
ZÁVĚR	66
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	70
RESUMÉ	98
SEZNAM OBRÁZKOVÝCH PŘÍLOH.....	99
OBRÁZKOVÉ PŘÍLOHY	100

SEZNAM ZKRATEK

IS – Islámský stát

ISF – Irácké bezpečnostní složky

KDP – Kurdská demokratická strana

KDPI – Kurdská demokratická strana Íránu

KHEC – Kurdská nezávislá vysoká volební komise

KIU – Islámská unie Kurdistánu

KOMAL – Skupina spravedlnosti Kurdistánu

KRG – Kurdská regionální vláda

KRI – Kurdský region v Iráku

OSN – Organizace spojených národů

PKK – Strana kurdských pracujících

PMF – Lidové mobilizační síly

PMU – Lidové mobilizační jednotky

PUK – Vlastenecká unie Kurdistánu

USA – Spojené státy americké

YPG – Lidové obranné jednotky

ÚVOD

Kurdové jsou považováni za největší etnickou skupinu bez vlastního státu. Jejich působnost na Blízkém východě se v současnosti rozprostírá v Turecku, Íránu, Iráku a Sýrii. Iráčtí Kurdové však mají poněkud jiné postavení než Kurdové v Sýrii, Turecku a Íránu, neboť od roku 1991 kvůli vyhlášení bezletové zóny v kurdských oblastech na severu Iráku mají vlastní regionální parlament a volby. Irácká ústava z roku 2005 uznává irácký Kurdistan jako federální region a tím získává status autonomního regionu. Otázka úplné nezávislosti tohoto regionu se v posledních letech začala více diskutovat a důležitý mezník pro dějiny iráckého Kurdistanu je rok 2017, kdy došlo k uspořádání referenda o nezávislosti. Tato práce se zabývá mapováním jejich cesty k vyhlášení hlasování o nezávislosti, popisuje průběh referenda a také souvislosti a důsledky tohoto kroku. Dále tato práce diskutuje, jak ovlivnila postavení Kurdů působnost Islámského státu, shrnuje celkový politický vývoj od roku 2017 až do současnosti a soustředí se také na bezpečnostní výzvy pro kurdský region.

Téma práce jsem si zvolila z důvodu mé osobní zkušenosti plynoucí z dlouhodobého pobytu v KRI (Kurdský region v Iráku), během kterého jsem měla možnost nahlédnout na současnou situaci přímo na místě a snažit se pochopit složitost a důležitost tohoto regionu. Cílem této práce je čtenáři poskytnout důkladné porozumění dopadu referenda v roce 2017 v českém, neboť přestože se jedná jen o region federálního státu, tak oproti jiným regionům na Blízkém východě má KRI naprosto výjimečné postavení. Prezident iráckého Kurdistanu je přijímán zahraničními hlavy států a tyto návštěvy jsou občasně doprovázeny i vyvěšením vlajky iráckého Kurdistanu.¹ Vojenský útvar KRI s názvem Pešmerga si během bojů s IS (Islámský stát) vybudovala celosvětové uznání. Geografická pozice KRI má velký vliv na jeho zahraniční vztahy a bezpečnostní situaci, ale na druhou stranu díky své poloze se KRI dostává i do pozice možného mediátora. KRI se od roku 2003 snažil prezentovat jako stabilní element Iráku a pomalu si získával zahraniční

---

¹ RUDAW: Kurdistan is France's gateway to Middle East, says KRG's Paris rep.

spojenice. Snažil se o nastolení rovnoměrného vztahu s Bagdádem² a budování jednotného Iráku, což nebylo vždy jednoduché, když vezmeme v potaz sektářské boje, které doprovázely Irák po svržení předchozího režimu.³ Současná geopolitika staví Kurdistan do obtížného postavení, především kvůli občasným střetům mezi USA a Íránem na území Kurdistanu. I přestože má Turecko, Írán a Sýrie obavu, že by se Kurdové na jejich území mohli pokusit o spojení s iráckým Kurdistanem, či vytvoření podobného státního útvaru, tak KRI má silné ekonomické a politické vztahy se všemi zmíněnými státy, díky jejich ekonomické strategii a také silným vlivům KDP (Kurdská demokratická strana) a PUK (Vlastenecká unie Kurdistanu) na jejich odlišnou zahraniční podporu. Proto, abychom se mohli bavit o možné nezávislosti a celkovém vývoji iráckého Kurdistanu, je potřeba pochopit důležitost současného postavení KRI v regionu a také jejich domácí politickou situaci, která se za poslední roky hodně změnila.

Pro svou práci jsem využívala většinou pouze cizojazyčné zdroje. Zdrojů rozebírajících referendum o nezávislosti je nespočet, ale chybí v nich další témata ohledně vývoje po referendu, takže jsem byla odkázána poté pouze na novinové články či online publikace. Knih pojednávajících o současné situaci KRI vydané v posledních letech je málo, určitě bych ráda zmínila knihu od Kamarana Palaniho s názvem Kurdistan's De Facto Statehood z roku 2022, která mi pomohla se v problematice prvotně zorientovat.

Všechny uvedené jména a názvy v arabštině a kurdištině jsou v souladu s fonetickou transkripcí českého jazyka a také jsou dle něj skloňovány. Politické strany či jiné organizace, které jsou i v českém prostředí známy pod anglickým, arabským či kurdským názvem jsem ponechala v originálním znění bez překladu do českého jazyka. Nicméně jsou všechny tyto strany uvedeny v příloze v originální znění a poté v anglickém a českém překladu.

Práce je uspořádaná chronologicky – první kapitola popisuje historii iráckých Kurdů a jejich postavení v Iráku. Následuje vznik autonomního regionu iráckého Kurdistanu (práce zmiňuje výzvy, se kterými se Kurdové potýkali

---

² Označení Bagdád v práci reprezentuje iráckou federální vládu.

³ MACDIARMID, C.: The US legacy in Iraq: violence, sectarianism – and elections.

se zavedením nového systému. První kapitola také zmiňuje dvě hlavní politické strany regionu, a to je KDP a PUK. Historie těchto politických stran je pro čtenáře důležitá, neboť jejich nekončící rivalita má až dodnes vliv na budoucí směřování regionu.

Druhá kapitola se zaměřuje na celkovou situaci v KRI před vyhlášením referenda. Hlavní část je věnována vztahům s centrální vládou v Bagdádu, ve kterých došlo k největšímu zhoršení od roku 2003. Popisuje problém vzniku sporných území v Iráku, který přetrvává až dodnes. Kromě stručného shrnutí ekonomické situace kapitola zmiňuje boje s Islámským státem, které měly obrovský dopad na irácký Kurdistan a ovlivnily i jeho celkové postavení jak v regionu, tak také v mezinárodním měřítku.

Ve třetí kapitole práce podrobně popisuje zmiňované referendum o nezávislosti. Zaměřuje se na nastínění situace v daném roce, poté rozebírá argumenty prezidenta Masúda Barzáního k vyhlášení referenda a jeho strategii pro vyhlášení referenda a celkový průběh hlasování. Dále se kapitola věnuje důvodům neúspěchu referenda o nezávislosti.

V následující, čtvrté, kapitole jsou popisovány události, které následovaly ihned po hlasování o nezávislosti, a to především opatření ze strany Bagdádu, Íránu a Turecka. Dále kapitola rozebírá vytváření nové vlády v po-referendovém iráckém Kurdistanu a strategie ze strany KRG na zlepšení vztahů s vládou v Bagdádu. Kapitulu doplňují informace o parlamentních volbách v roce 2018 jak v KRI, tak i v Bagdádu.

Poslední, pátá, kapitola je věnována celkovému zhodnocení postavení iráckého Kurdistanu od referenda až do současnosti. Jsou zde popsány politické trendy KRI a jeho zahraniční vztahy. Kapitola také zmiňuje nekončící boj mezi PUK a KDP a jaký vliv má na budoucnost regionu. V poslední části jsou rozebrány bezpečnostní hrozby pro KRI a jeho postavení jako mediátora v určitých konfliktech.

1 HISTORIE IRÁCKÝCH KURDŮ

Naděje na vytvoření kurdského nezávislého státu můžeme datovat již do doby po 1. světové válce, kdy po rozpadu Osmanské říše mělo dojít k rozdělení na samostatné státy. Kurdská otázka byla jedním z témat ve smlouvě ze Sèvres z roku 1920.⁴ V této dohodě bylo uvedeno, že komise, skládající se z Velké Británie, Francie a Itálie, má připravit návrh lokální autonomie pro kurdské oblasti ležící východně od Eufratu, na jižní hranici Arménie a severně od hranice Turecka se Sýrií a Mezopotámií.⁵ Za kurdskou nezávislost se nejprve jasně stavěla Velká Británie s představou, že Kurdové budou mít vlastní vládu, příjmy, armádu a soudnictví a Britové by tento nově vzniklý stát podporovali v podobě konzultanta v otázkách vlády a administrativy.⁶ Turecko v čele s novým vůdcem Kemalem Atatürkem však na podmínky dohody ze Sèvres nepřistoupilo, neboť velká část anatolského území měla připadnout Řecku, Arménii, Francii, Británii, Itálii a Kurdům.⁷ Atatürk se s nově vzniklou vládou ujal jednání o nové dohodě, která by byla pro turecký stát více přijatelná. V této dohodě z Laussane z roku 1923 už žádná zmínka o kurdském státě nebyla a hranice Turecka byly navrženy tak, jak je dodnes známe.⁸ Kurdské oblasti byly rozděleny do nově vzniklého Turecka, Iráku a Sýrie.⁹ I přestože bylo v této dohodě zmíněno, že Turecko musí zajistit úplnou ochranu života a svobody všech jejich obyvatel bez rozdílu na národnost, jazyk nebo náboženství,¹⁰ neexistoval žádný mechanismus, který by zajistil dodržení tohoto článku.¹¹ Naděje na vznik kurdského nezávislého státu byla rychle rozdrvena Laussanskou dohodou a pozdějším jasným

---

⁴ BISHKU, M., B.: The Geopolitics of The Kurds Since World War I, in *Routledge Handbook on the Kurds*. kap. 16.

⁵ Dohoda se Sèvres 1920, článek 62.

⁶ ESKANDER, S.: Britain's Policy in Southern Kurdistan: The Formation and the Termination of the First Kurdish Government, 1918-1919, s. 141-143.

⁷ DANFORTH, N.: Forget Sykes-Picot. It's the Treaty of Sèvres That Explains the Modern Middle East. *Foreign Policy*.

⁸ Dohoda z Laussane 1923, článek 38.

⁹ Ponížilová, 2011, *Irák* s. 52.

¹⁰ Dohoda z Laussane 1923, článek 38.

¹¹ BISHKU, M., B.: The Geopolitics of The Kurds Since World War I, in *Routledge Handbook on the Kurds*. kap. 16.

odmítavých postojem vlád Turecka, Iráku a Sýrie k vytvoření samostatného kurdského státu. Falešná naděje a neúspěch smlouvy ze Sèvres byly začátkem komplikované historie kurdských nacionalistických skupin, které vstupovaly do spojení s mocnými mezinárodními hráči. Jejich spojení však nikdy netrvalo dlouho a vyprchalo, když byly naplněny krátkodobé zájmy těchto mezinárodních hráčů a Kurdové opět zůstali sami bez spojence.¹²

Otázka nezávislosti v kurdských oblastech zmíněných států byla neustále diskutována, ale naplnění tohoto cíle bylo nerealistické až do roku 1991. V tomto roce došlo k intervenci na severu Iráku v čele se Spojenými státy, Velkou Británií a Francií, jakožto odpověď na utlačování kurdského obyvatelstva autoritářským režimem v Iráku.¹³

1.1 Postavení Kurdů od vzniku Iráku

Dle Sykes-Picotových¹⁴ dohod připadl Irák pod sféru vlivu Velké Británie stejně jako Jordánsko a Palestina.¹⁵ Nově vzniklé Irácké království, které stále muselo uznávat Velkou Británii jako mandátní mocnost, se skládalo ze tří bývalých provincií Osmanské říše – Bagdádu, Mosulu a Basry.¹⁶ Nezávislým státem se Irák stal až v roce 1932 v čele s vládnoucí hášemitskou dynastií.¹⁷

Kurdské oblasti v Iráku leží na severu země okolo měst Mosul, Erbil a Kirkúk. Již od začátku vzniku Iráckého království se dožadovala vlastní autonomie. Kvůli existenci bohatých ložisek ropy na těchto územích byla jejich vlastní nezávislost pro vládnoucí dynastii i pozdější režim nepřijatelná.¹⁸ Během

---

¹² WEST, D.: *Kurdistan: History, Regional Relations, and the Road to Sovereignty*, kap. Treaty of Sèvres.

¹³ Viz. Kapitola 2.2.

¹⁴ Dohody nesou jméno podle jejich hlavních vyjednávačů: Marka Sykese (1879-1919), britského diplomata a člena Konzervativní strany a Françoise Georges-Picota (1870-1951), francouzského politika a bývalého generálního konzula v Bejrútu

¹⁵ PALONCY, E.: *Irák*, s. 7.

¹⁶ KAMYAR, A.: *From Pan-Arabism to Saddam Hussein's Cult of Personality: Ancient Mesopotamia and Iraqi National Ideology*, s. 8.

¹⁷ MARR, P.: *The Modern History of Iraq*, s.27.

¹⁸ SIMONS, G.: *Iraq: From Sumer to Saddam*, s. 267.

monarchie se vláda oficiálně snažila vyhýbat používání slov spojené s Kurdy, využívali označení Seveřané.¹⁹ Kurdové v Iráku za předchozího režimu čelili silné arabizaci Kurdistánu. Vláda se snažila Kurdy přesunout více do hlavního města či jiných velkých měst na jihu Iráku, aby roztříštila jejich silné zastoupení v oblasti Kurdistánu. Využívala k tomu buď finanční prostředky a nabízela kurdským obyvatelům lepší šanci na zaměstnání právě v těchto jižních oblastech, nebránila se ale ani násilným přesunům. Také finančně podporovala arabské kmeny, aby se přesunuly na kurdská území, převážně na ta se zásobami ropy.²⁰

Klíčovou osobou pro irácké Kurdy byl Mulla Mustafa Barzání, který se stal vůdcem kurdského nacionalismu a stál za vznikem vojenské skupiny Pešmerga.²¹ V roce 1946 Mustafa Barzání založil politickou stranu s názvem KDP, a to během exilu v iránské Mahabádské republice.²² Do exilu se dostal po svém zapojení do kurdského povstání v Iráku. Jeho strana byla jedinou kurdskou politickou stranou v Iráku až do sedmdesátých let dvacátého století.²³

V roce 1958 došlo ke svržení hášemitské dynastie a vznikla Irácká republika. Za vlády prvního iráckého prezidenta Abd al-Karíma Qásima, který se dostal k moci vojenským převratem, se postavení Kurdů do jisté míry zlepšilo. Prezident zpočátku využíval vojenskou skupinu Pešmergu k potlačení povstání po celém Iráku a upevnění jeho moci.²⁴ Také prohlásil, že Irák není jen arabským státem, ale také kurdským a zavedl do irácké ústavy článek číslo 3, ve kterém jsou Arabové a Kurdové považováni za partnery. Další pozitivní krok vůči Kurdům za jeho vlády bylo zařazení symbolu kurdského slunce

---

¹⁹ RAFAAT, A.: *Kurdistan in Iraq: The Evolution of a Quasi-state*, kap. 3.

²⁰ SHAWKAT, H., M., I.: *Days from the Kurdish Movement*, s.436.

²¹ Pešmerga je kurdská vojenská skupina uvnitř iráckého Kurdistánu. Název této skupiny znamená „čelit smrti“. Dle irácké ústavy je Pešmerga zodpovědná za ochranu iráckého Kurdistánu.

²² Mahabádská republika byl státní útvar na území Íránu, který vznikl v roce 1946 a téhož roku zaniknul. Jednalo se o nezávislý kurdský stát s hlavním městem Mahabád v čele s Qázím Mohammadem.

²³ WEST, D.: *Kurdistan: History, Regional Relations, and the Road to Sovereignty*, kap. The Republic of Mahabad and the KDP—Iran.

²⁴ LAWRENCE, Q., *Invisible Nation*, s. 18

na iráckou vlajku a oficiální uznání KDP.²⁵ Nicméně narůstající moc KDP a Pešmergy začala vyvolávat v novém prezidentovi obavy, a tak začal s vojenským podporováním kurdských kmenů stojících proti Barzánímu.²⁶ Spor nakonec vyústil v povstání v roce 1961 a Kurdové se stali nepřítelem státu.²⁷

Za prezidenta Abd as-Salám ċArifa, který se dostal k moci v roce 1963, při převratu podporovaným stranou Baas a armádními důstojníky, bylo Kurdům slíbeno lepší zacházení, neboť si je nový prezident nechtěl poštvat proti sobě. Nicméně nijak nenaplnil své sliby a kurdská očekávání od nové vlády stejně jako jeho bratr Abd ar-Rahmán ċArif, který se stal prezidentem po náhlé smrti svého bratra v roce 1966.²⁸

Kurdské povstání započaté v roce 1961, označované také jako první kurdsko-irácká válka, se nový baasistický režim snažil ukončit diplomatickou cestou. Za tímto krokem stál Saddám Husajn, který byl již v této době aktivní v irácké politice a v roce 1970 uzavřel s Mustafou Barzáním Břežnový manifest, ve kterém byl představen mírový plán s cílem zajistit kurdskou autonomii.²⁹ Tento manifest měl zajistit poměrné zastoupení Kurdů v budoucím zákonodárném sboru, jmenování kurdského viceprezidenta, spravedlivé příjmy z ropy v autonomních oblastech a uznání kurdštiny i arabštiny jako úředních jazyků. Barzání měl odevzdat těžké zbraně a integrovat Pešmergu do irácké armády. Tento manifest nikdy nebyl naplněn, neboť Saddám Husajn chtěl pouze získat čas a uklidnit situaci uvnitř Iráku, a v roce 1974 se irácký režim opět pustil do otevřených bojů s Kurdy.³⁰ Velkou hrozbou pro vládu Saddáma Husajna bylo rozhodnutí Iránu podpořit Kurdy v nekončících bojích, a to vedlo k uzavření Alžírské dohody s Íránem. Touto dohodou si zajistil ukončení vojenské podpory Kurdů ze strany Íránu.³¹ po této události hlavní představitelé KDP odešli do exilu, kde Mustafa Barzání zůstal až do své smrti roku 1979.

---

²⁵ RAFAAT, A.: *Kurdistan in Iraq: The Evolution of a Quasi-state*, kap.3.

²⁶ O'BALLANCE, E.: *The Kurdish Struggle 1920-94*, s. 39.

²⁷ RAFAAT, A.: *Kurdistan in Iraq: The Evolution of a Quasi-state*, kap. 3.

²⁸ PONÍŽILOVÁ, M.: *Irák*, s. 74.

²⁹ HASSAN, S., M., I.: *Days from the Kurdish Movement*, s.471.

³⁰ TRIPP, CH.: *History of Iraq*, s.193.

³¹ BBC: *Iraqi Kurdistan profile – timeline*.

Oslabené postavení KDP dalo prostor vůdčí osobě Džalalu Talabánímu odtrhnout se od této strany a založit novou politickou stranu PUK.³²

Situace se pro Kurdy vyostřila při irácko-iránské války, během které začal irácký režim implementovat politiku zaměřenou proti Kurdům vedoucí až k vypuknutí občanské války.³³ Při těžkých bojích během dlouhého konfliktu se KDP přidala na stranu Íránu, se kterým již měla dlouhodobý vztah a vzájemnou podporu. Írán vojensky vyzbrojoval KDP a KDP na oplátku pomáhala s potlačením KDPI (Kurdské demokratické strany v Íránu).³⁴ PUK udržovala dobré vztahy s Bagdádem,³⁵ a tak v prvních letech irácko-iránské války bojovali Kurdové především mezi sebou.³⁶ Nejhorší útok na Kurdy proběhl v roce 1988, který ukončil otevřené boje. Vládní kampaň nesla název an-Anfál (válečná kořist), což vedlo k masovým vraždám stovek tisíců kurdských civilistů, hromadné ničení vesnic, deportace tisíců Kurdů do jižního a centrálního Iráku,³⁷ použití chemických zbraní ve městě Halabža, mučení vojáků Pešmergy a nelidskému zacházení v táborech.³⁸

1.2 Vznik iráckého Kurdistánu

I přes ničivou kampaň z roku 1988 zaměřenou proti Kurdům se bývalému režimu nepodařilo nadobro rozdrtit kurdský odpor v Iráku. Když v roce 1991 Saddám Husajn zaútočil na Kuvajt, Kurdové se postavili proti němu s vidinou, že Spojené státy přijdou až do Bagdádu a svrhnou vládu Saddáma Husajna. To se nestalo a irácká armáda opět potlačila jejich povstání.³⁹ Z obavy, že by mohlo dojít ke stejným útokům jako v roce 1988 téměř jeden a půl milionu Kurdů začalo utíkat do Turecka a Íránu. Cesta do těchto zemí vedla

---

³² IZADY, M., *The Kurds: a Concise Handbook*, s. 214.

³³ HASSAN, S., M., I.: *Days from the Kurdish Movement*, s. 471.

³⁴ MARR, *The Modern History of Iraq*, s. 156.

³⁵ GOMBÁR, E., *Dějiny Iráku*, s. 517.

³⁶ MARR, *The Modern History of Iraq*, s. 156.

³⁷ HASSAN, S., M., I.: *Days from the Kurdish Movement*, s. 471.

³⁸ LAWRENCE, Q., *Invisible Nation*, s. 35-38.

³⁹ PONÍŽILOVÁ, M.: *Irák*, s. 103-104.

přes hory a mnoho z nich při ní zahynulo.⁴⁰ Tato obrovská uprchlická vlna přitáhla mediální pozornost a také pozornost OSN, což vedlo k intervenci a vytvoření bezletové zóny na severu Iráku a také bylo umožněno mezinárodním humanitárním organizacím vstoupit do této oblasti.⁴¹ V polovině roku 1991 Fronta iráckého Kurdistanu vytlačila Iráckou armádu a získala kontrolu ve většině regionu.⁴² Bezletová zóna trvala až do americké invaze v roce 2003.⁴³

Fronta iráckého Kurdistanu, aliance politických stran založená v roce 1988 kurdskými stranami jako opozice vůči iráckému režimu, byla odrazována mezinárodními a regionálními mocnostmi od vyhlášení nezávislosti. Nakonec se rozhodla zřídit regionální parlament a vládu se sídlem v Erbilu.⁴⁴ V květnu 1992 proběhly první kurdské volby, které byly považovány mezinárodními pozorovateli za svobodné a bez manipulací, což se stalo poprvé od vzniku Irácké republiky.⁴⁵ Kurdské politické strany však neměly řádné zkušenosti s řízením autonomního státu a stále zde přebývala silná konkurence.⁴⁶ Džalal Talabání se sám k této nové situaci vyjádřil: „*Přišli jsme z hor, byli jsme vycvičení jako bojovníci a nyní jsme museli řídit města*“.⁴⁷

Hlavními kandidáty v prvních volbách v roce 1992 byli z KDP Masúd Barzání, syn Mustafy Barzáního, a Džalal Talabání z PUK.⁴⁸ Výsledky voleb dopadly tak, že KDP získala 51 procent hlasů a PUK 49 procent hlasů.⁴⁹ Tyto regionální volby vedly k vytvoření prvního Národního shromáždění Kurdistanu a založení KRG (Vláda kurdského regionu). Vláda se rozhodla s nátlakem mezinárodních hráčů zůstat součástí Iráku a řídit se jeho ústavou.⁵⁰ Jelikož

---

⁴⁰ SHERWANI, H.: No fly zone: the pillar of Iraqi Kurds' survival.

⁴¹ GOMBÁR, E., *Dějiny Iráku*, s. 538.

⁴² MCDOWALL, D.: *A Modern History of Kurds*, s. 376-377.

⁴³ IDDON, P.: Does Iraqi Kurdistan Need Another No-Fly Zone?

⁴⁴ PALANI, K.: *Kurdistan's De Facto Statehood: A New Explanatory Framework*, s.27.

⁴⁵ RIAMEI, L.: *Kurdistan: The Quest for Representation and Self-Determination*, kap. 2.

⁴⁶ PALANI, K.: *Kurdistan's De Facto Statehood: A New Explanatory Framework*, s. 27

⁴⁷ STANSFIELD, G.: *Iraqi Kurdistan: Political Development and Emergent Democracy*, s. 123.

⁴⁸ RIAMEI, L.: *Kurdistan: The Quest for Representation and Self-Determination*, kap. 2.

⁴⁹ STANSFIELD, G.: *Iraqi Kurdistan: Political Development and Emergent Democracy*, s. 202.

⁵⁰ RIAMEI, L.: *Kurdistan: The Quest for Representation and Self-Determination*, kap. 2.

výsledky voleb byly tak těsné a ani jedna strana nebyla jasným vítězem, tak se obě strany rozhodly vymyslet systém, který zajistí určitou dočasnou formu administrativy do nových voleb. Tento nový systém je nazýván 50:50 a rozděluje všechny výkonné a zákonodárné pozice rovným dílem.⁵¹

Soutěžení mezi dvěma hlavními politickými stranami KDP a PUK vyvrcholilo občanskou válkou, která trvala mezi lety 1994 až 1998. Obě strany mají loajální vojenskou jednotku – Pešmergu.⁵² Kromě politických a mocenských problémů mezi dvěma hlavními rodinami a jejich patronskými sítěmi v konfliktu hrála velkou roli i turecká kurdská politická strana PKK (Strana kurdských pracujících), která začala pronikat do iráckého Kurdistanu. Její působnost vyvolávala více střetů mezi KDP a PUK, neboť KDP nyní podporovaná Tureckem se snažila zabránit aktivitám PKK, ale PUK podporovaná Sýrií a Íránem měla přátelské vztahy s PKK.⁵³ Dalším problémem byla kontrola milionů amerických dolarů z prodeje irácké ropy v rámci plánu OSN s názvem „ropa za potraviny“.⁵⁴ Vláda v Bagdádu se nyní stala mediátorem mezi dvěma válčícími kurdskými stranami a podařilo se jim domluvit příměří mezi oběma stranami, které však trvalo pouze do roku 1995.⁵⁵ Jako reakci na podporu PUK ze strany Íránu se KDP nakonec uchýlila k nečekanému kroku a obrátila se na Saddámův režim o pomoc. Irácké síly vstoupily do Erbilu a vyhnaly vojenské jednotky PUK, nakonec se KDP podařilo získat i město Sulajmánija, ve kterém vždy měla silné zastoupení PUK. V říjnu 1996 PUK opět získala zpět město Sulajmánija pod svou kontrolu a vybudovala z něj svou novou vojenskou základnu.⁵⁶ Kurdistan z větší části během konfliktu zůstal rozdělen na sever kontrolovaný KDP a jižní oblast PUK. Celý konflikt si vyžádal více než tisíc mrtvých a tisíce rodin vysídlených ze svých domovů.⁵⁷

---

⁵¹ STANSFIELD, G.: *Iraqi Kurdistan: Political Development and Emergent Democracy*, s. 145.

⁵² PALANI, K.: *Kurdistan's De Facto Statehood: A New Explanatory Framework*, s. 28.

⁵³ RIAMEI, L.: *Kurdistan: The Quest for Representation and Self-Determination*, kap. 2.

⁵⁴ OWTRAM, F.: *The State We're In*, *Routledge Handbook on the Kurds*. kap. 22.

⁵⁵ RIAMEI, L.: *Kurdistan: The Quest for Representation and Self-Determination*, kap. Establishment of the Kurdish Regional Government in Iraqi Kurdistan.

⁵⁶ WEST, D.: *Kurdistan: History, Regional Relations, and the Road to Sovereignty*, kap. *Iraqi Kurds Civil War (1994–1998)*.

⁵⁷ RIAMEI, L.: *Kurdistan: The Quest for Representation and Self-Determination*, kap.2.

K prvnímu kroku k usmíření mezi rodinami Barzání a Talabání se uchýlil Džalal Talabání a navrhoval ukončení bojů a vytvoření přechodné vlády, aby společně spravovala clo v přeshraničním obchodu. KDP, která zrovna získala pod svou kontrolu více území, na Talabáního návrh zprvu nijak nereagovala. Až na začátku roku 1998 obě kurdské strany poprvé společně vynaložily úsilí k ukončení bojů. Jejich křehký mírový proces vedl k výměně vězňů a ustavení společného výboru na podporu spolupráce v oblasti veřejné zdraví, vzdělávání a energetiky. Nicméně k finálnímu usmíření přispěly Spojené státy americké, během uzavření Washingtonské dohody v září v roce 1998 mezi Barzáním a Talabáním.⁵⁸ Dohoda vedla k ukončení válečného konfliktu a vytvořila dvě samostatné nezávislé správy v regionu. KDP získalo pod svou kontrolu oblast Duhoku a Erbilu a PUK zase oblast Sulajmánije. V každé oblasti si strany vytvořily vlastní vládu, parlament a bojovou jednotku – Pešmergu. I přestože to byl poslední válečný konflikt mezi KDP a PUK, tak právě tato občanská válka a rozdělení regionu na dvě samostatné administrativy vedla ke zpomalení procesu demokratizace a budování státu.⁵⁹

Americká invaze do Iráku v roce 2003 měla pozitivní vývoj pro irácký Kurdistan, neboť poskytla příležitost sjednotit dvě administrativy vytvořené po občanské válce a zapojit se více do budování nové irácké správy. Dvě hlavní kurdské politické strany hrály také důležitou roli v prvních iráckých volbách v roce 2005, kdy PUK obsadila post prezidenta, kterým se stal Džalal Talabání.⁶⁰ Dále představitelé iráckého Kurdistanu obsadili post ministra zahraničních věcí a další klíčové pozice v nové vládě.⁶¹ Důvodem takového úspěchu Kurdů v iráckých volbách byl také silný bojkot voleb ze strany sunnitských Arabů.⁶²

Irácká ústava, která byla vytvořena v roce 2005, stanovila, že Irák je federálním státem. Kurdská oblast, která byla od roku 1991 de facto autonomní

---

⁵⁸ RIAMEI, L.: *Kurdistan: The Quest for Representation and Self-Determination*, kap. 2.

⁵⁹ PALANI, K.: *Kurdistan's De Facto Statehood: A New Explanatory Framework*, s.28.

⁶⁰ WEST, D.: *Kurdistan: History, Regional Relations, and the Road to Sovereignty*, kap. Post – Saddam Husein (2003).

⁶¹ PALANI, K.: *Kurdistan's De Facto Statehood: A New Explanatory Framework*, s.28.

⁶² CNN: Sunni group challenges legitimacy of Iraqi vote.

zónou, byla oficiálně uznána jako region s názvem Kurdistán a byla jí udělena velká část autonomie. Regionu bylo umožněno vykonávat výkonnou, zákonodárnou a soudní moc a také mít vlastní bezpečnostní síly.⁶³ Tato ústava dala Kurdům příležitost k dalšímu rozvoji své autonomie a pěstování vlastních zahraničních vztahů.⁶⁴ Kurdové viděli v této ústavě vítězství nad nespravedlnostmi, které na nich byly za minulých režimů páčány. Z toho důvodu jasně hlasovali pro ústavu a bez jejich podpory by ústava nebyla schválena.⁶⁵

V roce 2005 proběhly volby i v iráckém Kurdistánu a strany KDP a PUK se spojily do společné aliance s názvem Demokratická vlastenecká aliance Kurdistánu, která zahrnovala i menší strany. Tato aliance jasně zvítězila v kurdských volbách a prezidentem se stal v roce 2006 Masúd Barzání. Ve stejném roce bylo dosaženo dohody o společné správě KRG. Podle této dohody si KDP a PUK rozdělily pod svou správou různá ministerstva.⁶⁶ I přestože se irácký Kurdistán stal autonomním regionem uvnitř federálního Iráku, tak nově zvolený prezident Masúd Barzání získal mezinárodní uznání na úrovni prezidentů nezávislých států.⁶⁷

---

⁶³ YOSHIOKA, A.: Challenges for the Kurdistan Region, in *Iraq since the Invasion*. s.172.

⁶⁴ OWTRAM, F.: The State We're In, *Routledge Handbook on the Kurds*. kap. 22.

⁶⁵ PALANI, K.: *Kurdistan's De Facto Statehood: A New Explanatory Framework*, s. 29.

⁶⁶ RIAMEI, L.: *Kurdistan: The Quest for Representation and Self-Determination*, kap. 2.

⁶⁷ PALANI, K.: *Kurdistan's De Facto Statehood: A New Explanatory Framework*, s.30.

2 SITUACE V IRÁCKÉM KURDISTÁNU PŘED ROKEM 2017

2.1 Vztahy s centrální vládou v Bagdádu

Dle irácké ústavy z roku 2005 se federální systém v Irácké republice skládá z decentralizovaného hlavního města, regionů, provincií a také z místních správ. Irácký Kurdistan je uznán spolu s jeho stávajícími orgány jako federální region.⁶⁸ Avšak definice partnerství dle úřadů KRI je taková, že Kurdistan má od roku 2003 status nezávislého defacto státu. Definice se opírá o uplatňování jurisdikce nad územím Kurdistanu, udržováním samostatné armády a kontrolou nad vnějšími hranicemi KRI.⁶⁹ I přestože má Kurdistan omezené pravomoci dle článku 110 irácké ústavy, který specifikuje moc federální vlády,⁷⁰ tak iráckému Kurdistanu zůstalo právo zrušit úpravu federálních zákonů platných uvnitř regionu, udržovat iráckou armádu mimo Kurdistan a také rozvíjet vlastní zahraniční vztahy.⁷¹ Kurdové hrají roli také v celkové politice federálního Iráku, neboť veškeré vlády po roce 2003 vznikly za účasti všech hlavních politických stran, včetně dvou hlavních kurdských – KDP a PUK. Irácký systém je založen na konsensuálním uspořádáním sdílené moci mezi třemi etnicko-sektářskými skupinami v zemi.⁷² Dle tohoto systému sdílení moci v Iráku zastává post premiéra arabský ší'ita, předseda parlamentu arabský sunnita a post prezidenta Kurd.⁷³

Irácká ústava považuje přírodní zdroje země za kolektivní vlastnictví, jehož příjmy jsou přerozdělovány federální vládou. Když byla v roce 2005 schválena ústava, kurdský region ještě neměl funkční ropný průmysl.⁷⁴ V roce

---

⁶⁸ Irácká ústava 2005, článek 116 a 117.

⁶⁹ KURDSKÁ REGIONÁLNÍ VLÁDA: Report: The Constitutional Case for Kurdistan's Independence, s. 4.

⁷⁰ Irácká ústava 2005, článek 110.

⁷¹ KURDSKÁ REGIONÁLNÍ VLÁDA: Report: The Constitutional Case for Kurdistan's Independence, s. 4.

⁷² ALKHUDARY, T.: How Iraq's sectarian system came to be.

⁷³ ALQARAWEE, H., H.: Iraq's Sectarian Crisis: A Legacy of Exclusion.

⁷⁴ O'LEARY, B.: Federalizing Natural Resources, in *Iraq: Preventing a New Generation of Conflict*, s. 191-197.

2007 KRG podepsala smlouvy, které přitahovaly nové investory do KRI s výhodnými podmínkami. V listopadu v roce 2011 vláda podepsala smlouvu s americkou společností ExxonMobil a s několika dalšími ropnými společnostmi z celého světa a namísto využití irácké infrastruktury ropovodů začala KRG vyvážet ropu nezávisle, nákladními auty přes Turecko a Írán a s výstavbou vlastního ropovodu, který byl uveden do provozu v roce 2013.⁷⁵ Pro Bagdád to znamenalo přímé porušení irácké ústavy, a proto jeho reakce byla okamžitá. Ihned po spuštění první vyvážky ropy přes nový ropovod do Turecka na začátku roku 2014 federální vláda v Iráku zablokovala veškerou část rozpočtu, která je určena pro KRG.⁷⁶ Tuto část rozpočtu získával irácký Kurdistan každý měsíc od svržení předchozího režimu v roce 2003.⁷⁷ Obava Bagdádu, že kurdská ropná politika má hlubší politický účel, byla na místě.⁷⁸ KRG a především KDP, která byla odpovědná za tento sektor, se snažila potlačit nezávislé obchodování s ropou. Hlavním obchodním partnerem se stalo Turecko a Bagdád se začal obávat, že rozvoj ropného sektoru, který povede k nezávislým příjmům a nové vazby na Turecko, by mohl podnítit nezávislost KRI na federálním Iráku, což bylo nepřijatelné.⁷⁹

Otázka ropy však nebyla jediným důvodem rostoucího napětí mezi Erbílem a Bagdádem. Napětí se stupňovalo pomalu už od roku 2005, kdy proběhly první volby a premiérem se stal ší'ita Núrí al-Málíkí, který na svém postu vydržel až do roku 2014. Vztahy s KRI nejvíce ochladly právě během druhého období vlády premiéra Núrího Al-Málíkího během let 2010 až 2014.⁸⁰ za jeho působnosti irácká vláda pomalu sklouzla k autoritářství, zejména

---

⁷⁵ ESPOSTI, N., D.: The 2017 Independence Referendum and the Political Economy of Kurdish Nationalism in Iraq, s. 7-8.

⁷⁶ WEST, D.: *Kurdistan: History, Regional Relations, and the Road to Sovereignty*, kap. KRG 2013-2014: Political Shifts and Oil.

⁷⁷ KCCRC: Independence Referendum in the Kurdistan Region of Iraq in September 2017, s. 5.

⁷⁸ WEST, D.: *Kurdistan: History, Regional Relations, and the Road to Sovereignty*, kap. KRG 2013-2014: Political Shifts and Oil.

⁷⁹ ESPOSTI, N., D.: The 2017 Independence Referendum and the Political Economy of Kurdish Nationalism in Iraq, s. 8.

⁸⁰ PALANI, K.: *Kurdistan's De Facto Statehood: A New Explanatory Framework*, s. 30.

po stažení amerických sil v roce 2011. Sunnitské obyvatelstvo čelilo represím a Kurdové omezováním autonomie.⁸¹

Hlavní představitelé iráckého Kurdistánu také obvinili iráckou federální vládu, že nezachází s kurdskou Pešmergou jako s plnohodnotnou složkou irácké armády, jak je definováno v irácké ústavě, a tím také zadržuje plat jejích členů, který by měl být rovný ostatním složkám irácké armády.⁸² Ve srovnání s iráckou armádou je plat bojovníků Pešmergy dvakrát nižší.⁸³

Jedním z hlavních témat iráckého Kurdistánu a ústřední iráckou vládou v Bagdádu byla otázka sporných území. Sporná území jsou podle článku 140 irácké ústavy tři oblasti v provinciích Ninive, Kirkúk a Dijála, které hraničí s oblastí Kurdistánu. Předchozí režim změnil demografické složení a administrativní hranice pro politické účely, proces silné arabizace se nejvíce projevil ve městě Kirkúk, které má pro Kurdy obrovský význam a je považováno za jasně kurdské město.⁸⁴

Článek 140 stanovuje postup řešení k dosažení politického a administrativního urovnání v období po svržení předchozího režimu mezi regionální vládou Kurdistánu a federální vládou v Bagdádu. Článek 140 ústavy z roku 2005 zavazoval vládu, aby do konce roku 2007 provedla sčítání lidu a uspořádala referendum o zahrnutí území do KRI.⁸⁵ To by lidem žijícím na těchto územích umožnilo rozhodnout o jejich budoucnosti, ať už chtějí zůstat podřízeni irácké federální vládě nebo KRG. KRG si samozřejmě nárokovala velký pás etnicky smíšených území podél svých hranic. Sčítání lidu a referendum se však nikdy neuskutečnilo. Neschopnost bývalého premiéra

---

⁸¹ ESPOSTI, N., D.: The 2017 Independence Referendum and the Political Economy of Kurdish Nationalism in Iraq, s. 8.

⁸² KURDSKÁ REGIONÁLNÍ VLÁDA: Report: The Constitutional Case for Kurdistan's Independence, s. 18.

⁸³ STOTER, B., Kurdish fighters struggle to pay bills.

⁸⁴ ANDERSON, L.: The Disputed Territories of Northern Iraq, in *Routledge Handbook on the Kurds*, kap. 23.

⁸⁵ ESPOSTI, N., D.: The 2017 Independence Referendum and the Political Economy of Kurdish Nationalism in Iraq, s. 8.

Núrího al-Málíkího implementovat ústavu v tak citlivé otázce a jeho stále více autoritářská politika poskytly kurdskému vedení silný argument k posunutí ústavních hranic autonomie Kurdistanu.⁸⁶ Málíkího reakce na snahy o větší nezávislost KRG bylo rozhodnutí rozmístit ISF (Irácké bezpečnostní síly) do Kirkúku v roce 2012, aby jim dal jasně najevo silnější postavení Bagdádu.⁸⁷

2.2 Ekonomická situace

Stabilita kurdského regionu v Iráku umožnila zemi hospodářský růst, vláda se inspirovala rentiérskou ekonomikou států v Perském zálivu a v červenci v roce 2006 schválila zákon o investicích, který zahraničním investorům nabízel vysoký stupeň svobody a návratnosti kapitálu. Zahraniční investice nejvíce proudily do stavebního sektoru. Největší příliv zahraničního kapitálu zaznamenal KRI v letech 2006 až 2012, kdy kurdský region obdržel investice ve výši 22 miliard dolarů. Nejvíce se do investic zapojilo Turecko ve stavebním sektoru.⁸⁸ Rychlý ekonomický rozmach však následovala krize, do které se region iráckého Kurdistanu dostal v roce 2015, kterou vyvolal dlouhodobý boj s IS,⁸⁹ během kterého došlo ke zvýšení výdajů na obranu, zajištění základních potřeb pro vnitřně vysídlené osoby a také došlo k zastavení cestovního ruchu. Další ránou byl pokles ceny ropy na trhu, který klesl ze 108 amerických dolarů na 49 amerických dolarů za barel mezi červnem 2014 a lednem 2015.⁹⁰ K ekonomické krizi vedly také omezující kroky iráckého bývalého premiéra Núrího al-Malíkího zaměřené proti iráckém Kurdistanu. Když premiér Núrí al-Málíkí odstříhl irácký Kurdistan od iráckého rozpočtu, který pro KRI tvořil 17 procent, tak kurdská vláda nebyla schopná vyplácet státní

---

⁸⁶ KCCRC: Independence Referendum in the Kurdistan Region of Iraq in September 2017, s. 5.

⁸⁷ PALANI, K.: *Kurdistan's De Facto Statehood: A New Explanatory Framework*, s. 30.

⁸⁸ ESPOSTI, N., D.: The 2017 Independence Referendum and the Political Economy of Kurdish Nationalism in Iraq, s. 6-7.

⁸⁹ WEST, D.: *Kurdistan: History, Regional Relations, and the Road to Sovereignty*, kap. KRG 2013-2014: Political Shifts and Oil.

⁹⁰ ESPOSTI, N., D.: The 2017 Independence Referendum and the Political Economy of Kurdish Nationalism in Iraq, s. 9.

zaměstnance.⁹¹ Reakcí domácí vlády na ekonomickou krizi bylo odložení a snížení platů až o 60 procent státních zaměstnanců.⁹² Snížení bylo provedeno bez obhajitelných důvodů, a proto se velká část zaměstnanců začala bouřit proti místní vládě. Svoji nespokojenost vyjadřovala téměř každodenní demonstrací ve velkých i menších městech.⁹³ Podle společné zprávy KRG a Světové banky byly náklady na stabilizaci jen za rok 2015 odhadnuty na 1,4 miliardy USD.⁹⁴ Kromě toho toky vnitřně vysídlených osob do Kurdistánu během prvních měsíců bojů s IS tvořily přibližně 30 procent celkové populace Kurdistánu,⁹⁵ které oslabily již tak ochabující ekonomiku a zvyšovaly tlak na trh práce.⁹⁶ Navzdory výzvám posílila otázka vnitřně vysídlených osob a syrských uprchlíků moc Erbílu různými způsoby, které byly později využity jako argumenty na podporu referenda o nezávislosti Kurdistánu.⁹⁷

2.3 Působnost Islámského státu v Iráku

Důležitou událostí v posledních letech pro celý Blízký východ, a především pro kurdský region, byla přítomnost Islámského státu na území Iráku a Sýrie. Jeho působnost ovlivnila celkové postavení Kurdů jak na mezinárodním poli, tak také v regionu Blízkého východu a samotném Iráku. Ze začátku se jednalo pouze o malou sunnitskou džihádistskou skupinu, kterých se ve válce zmítané Sýrii objevovalo nespočet. Hlavní hrozbou pro Irák začal být Islámský stát až v roce 2014, kdy rozšířil své teritorium až k syrsko-iráckým hranicím.⁹⁸

---

⁹¹ WEST, D.: *Kurdistan: History, Regional Relations, and the Road to Sovereignty*, kap. KRG 2013-2014: Political Shifts and Oil.

⁹² ESPOSTI, N., D.: *The 2017 Independence Referendum and the Political Economy of Kurdish Nationalism in Iraq*, s. 9.

⁹³ HAMA, H., H.: *Systemic Crisis in the Kurdistan Region of Iraq*.

⁹⁴ THE WORLD BANK: *The Kurdistan Region of Iraq Needs an Estimated US\$1.4 billion this Year to Stabilize the Economy*.

⁹⁵ JCCKRG: *KRG's Humanitarian Leadership in Sheltering and Assisting Refugees and Internally Displaced People*, s. 4.

⁹⁶ PALANI, K.; COSRANTINI, I.: *Displacement-Emigration-Return: Understanding Uncertainty in the Context of Iraq*, s. 12.

⁹⁷ MUSTAFA, S.: *Demanding Independence: The case of the Kurdistan Region Independence Referendum*, s. 100-101.

⁹⁸ BOWEN, J.: *Iraq crisis: Fighting in Tikrit after 'caliphate' declared*.

Ve stejném roce tato skupina získala kontrolu nad určitými částmi Iráku a šokovala celý svět, když zabrala město Mosul, druhé největší město Iráku a území kontrolované kurdskou vládou. Tato džihádistická organizace dokázala dobýt území, neboť se irácká armáda zhroutila téměř v e všech sunnitských oblastech federálního státu.⁹⁹ Po obsazení hlavní části Iráku Islámský stát vyhlásil svůj chalífát, který se rozpínal na území Iráku a Sýrie a hlavním městem se stal Mosul. Vůdcem chalífátu se prohlásil Abú Bakr al-Bagdádí. Mnozí autoři si pokládají otázku, zda pro Kurdy působnost Islámského státu byla přínosem nebo tragédií. Přísloví „*Katastrofa některých lidí je přínosem pro jiné*“ vystihuje situaci, kdy kolaps irácké armády po vzestupu IS v roce 2014 vytvořil pro Kurdistan příležitost rozšířit své území téměř o polovinu. Barzání po úprku irácké armády nařídil rozmístění Pešmergů v Kirkúku, Tuz Churmató, Mosulské pláni, Machmúru, Sindžáru a v dalších oblastech podél hranic mezi KRG a federálním Irákem.¹⁰⁰

Vzestup Islámského státu dramaticky změnil vztahy mezi Kurdistanem a federálním Irákem. To umožnilo v mnoha ohledech úspěšně upevnit svůj status kvazi-státu. To, že IS působil jako stát, a ne jako organizace s cílem zničit hranice navržené po první světové válce, vyvolalo obavy i v zahraničí, především na Západě. Kurdové se ukázali ze začátku jako jedinou silou na místě, která byla připravena bojovat proti Islámskému státu, čímž si získali podporu ze zahraničí,¹⁰¹ především od Globální koalice proti Daeš.¹⁰² To vedlo k upevnění jejich mezinárodního postavení a stali se důležitým spojencem západních zemí.¹⁰³

---

⁹⁹ TAŞPINAR, Ö.: ISIS and the false dawn of Kurdish statehood.

¹⁰⁰ PALANI, K.: *Kurdistan's De Facto Statehood: A New Explanatory Framework*, s. 30.

¹⁰¹ RAFAAT, A.: *Kurdistan in Iraq: The Evolution of a Quasi-state*, kap. 12.

¹⁰² Globální koalice proti Dá'eš (arabsky označován Islámský stát) vznikla v roce 2014 za účelem degradovat a finálně porazit Dá'eš. Jejím cílem je bojovat proti Dá'eš na všech frontách, řešit finanční a ekonomickou strukturu organizace, zabránění příchodu zahraničních teroristických bojovníků, obnova základních veřejných služeb v osvobozených oblastech. Koalice má 85 členů. THE GLOBAL COALITION: What is the coalition.

¹⁰³ RAFAAT, A.: *Kurdistan in Iraq: The Evolution of a Quasi-state*, kap.12.

Mnoho západních vůdců během bojů proti IS navštívilo Kurdistan, aby dalo jasně najevo svou podporu.¹⁰⁴ Další typ podpory, které západní státy vyjadřovaly, byl prostřednictvím dovozu zbraní. Ty zprvu neputovaly přímo Kurdům, dodávka putovala přes Bagdád. Tím si západní státy chránily vztahy s federálním Irákem a dávaly najevo jejich postoj ohledně jednotného Iráku. Později však začaly s dodávkou i přímo Kurdům.¹⁰⁵ Mezi tyto státy patřili Německo, Francie, Itálie, USA a Spojené Království.¹⁰⁶ Další typ pomoci, který byl Kurdistanu ze zahraničí poskytnut, byl vojenský výcvik bojovníků Pešmergy zahraničními vojenskými odborníky.¹⁰⁷ Tato různorodá podpora ze zahraničí byla pro Kurdy velmi významná, neboť boj proti IS byl prezentován jako boj s nestátním aktérem. Stejný status měl i irácký Kurdistan, který byl nyní vojensky podporován západními i regionálními mocnostmi. A právě zdlouhavé boje proti ISIS a podpora ze západu vedly Kurdistan k myšlence, že nyní nastává chvíle, kdy můžou prosadit vlastní nezávislost.¹⁰⁸

Pomoc Kurdům nepřicházela pouze ze západu. Sousední Írán jako první vyslyšel prosbu iráckého Kurdistanu o dodávce zbraní při bojích proti Islámskému státu. Pomoc Íránu prostřednictvím dodávky zbraní a vojenského výcviku je však ovlivněna jeho záměrem upevnit vlastní moc v regionu, a to především v ší'itském Iráku, o což se snaží už několik let.¹⁰⁹

Dalším úspěchem pro Kurdistan během bojů proti IS byla přeshraniční aktivita bojovníků Pešmergy, která dle irácké ústavy musela být schválena iráckou vládou v Bagdádu.¹¹⁰ V roce 2014 poprvé v historii byla Pešmerga vyslána bez schválení Bagdádu na pomoc do sousední Sýrie při obraně kurdského města Kobane, ležícího na severu země. Toto nasazení bylo

---

¹⁰⁴ RUDAW: France Stands by Kurdistan at times of war and peace, FM.; a WINTOUR, P.: Boris Johnson tracks fight against Isis and builds trade ties in Kurdistan.

¹⁰⁵ HOSENBALL, M.; RYAN, M.: U.S. begins direct arms shipments to Kurdish forces.

¹⁰⁶ BBC: Germany to supply arms to Kurds fighting IS in Iraq.

¹⁰⁷ KNODELL, K.: The Coalition Just Formed a Fighting Unit of 120 Kurdish Women.; a KURDISTAN24: Hundreds of Kurdish Peshmerga Complete Training Mission in Erbil.

¹⁰⁸ RAFAAT, A.: *Kurdistan in Iraq: The Evolution of a Quasi-state*, kap. 12.

¹⁰⁹ COLLARD, R.: The Enemy of My Enemy: Iran Arms Kurds in Fight Againsts ISIS.

¹¹⁰ Irácká ústava 2005, článek 110.

součástí Koalice proti Daeš, do které se Kurdové v tento moment fakticky zapojili.¹¹¹

I přestože se Kurdům podařilo získat pod svoji kontrolu území, o které dlouho vedli spory s Bagdádem, a vylepšit své mezinárodní postavení, tak také boj s IS přinesl mnoho výzev a poučení. Kurdistan považoval za výhodné oslabení a nestabilitu federálního Iráku, což nakonec vedlo k vážné hrozbě ze strany IS pro samotný Kurdistan. Erbil se zaměřoval spíše na prosazování nezávislosti Kurdistanu, a tak se IS podařilo posunout bojové linie blíže k Erbilu.¹¹² Během bojů s Islámským státem zahynuly dva tisíce bojovníků Pešmergy a více než deset tisíc jich bylo zraněno.¹¹³ Mnoho měst a vesnic se po bojích stalo neobyvatelných. Dále region přijal přibližně 1,6 milionu uprchlíků ze Sýrie a zbytku Iráku. Kurdové během bojů dokázali táhnout za jeden provaz, ale ekonomické a vnitrostranické problémy stále zůstaly nevyřešeny a později začaly opět vylézat na povrch.¹¹⁴ Dalším pohonem pro uspořádání referenda právě v roce 2017 bylo, že irácké síly podporované proiránským ší'itskými milicemi získaly Mosul zpět od IS na začátku roku 2017.¹¹⁵

2.4 Mezinárodní postavení

Irácký Kurdistan se snažil již od roku 2003 více distancovat od federálního Iráku v otázce reprezentace v zahraničí a označoval se jako „*druhý Irák*“.¹¹⁶ Důvodem udržování odstupů od zbytku Iráku byly nekončící sektářské střety po svržení vlády Saddáma Husajna, což vrhalo na Irák negativní světlo, neboť politická a bezpečnostní situace byla považována za velmi vratkou. Na druhou stranu Kurdistan se snažil zaměřit na pravý opak a ukázat svou stabilitu jak v regionu, tak na Západě. Strategii

---

¹¹¹ BBC: Syria IS: Iraqi Kurdish Peshmerga forces 'cross into Kobane'.

¹¹² PALANI, K.: Kurdistan's De Facto Statehood: A New Explanatory Framework, s. 30.

¹¹³ THE PRESIDENCY OF KRG: President Nechirvan Barzani: The Future of the Kurdistan Region is bright.

¹¹⁴ STEPHENS, M.: Facing ISIS: The Kurds of Syria and Iraq.

¹¹⁵ TAŞPINAR, Ö.: ISIS and the false dawn of Kurdish statehood.

¹¹⁶ SHEA, N.: Kurds Fight to Preserve 'the Other Iraq'.

KRG bylo přilákat zahraniční investory.¹¹⁷ Především se jednalo o rozvoj ropného a plynárenského sektoru, čímž se KRI stal nezávislým na Bagdádu¹¹⁸ a zároveň tímto krokem přilákal mezinárodní ropné společnosti jako již zmíněný ExxonMobil, dále Rosneft, Chevron Total a Gazpron Neft. Přilákáním ropných a plynárenských společností získal Kurdistan mezinárodní pozornost a také si do jisté míry zabezpečil vlastní příjmy bez závislosti na Bagdádu.¹¹⁹

---

¹¹⁷ PALANI, K.: *Kurdistan's De Facto Statehood: A New Explanatory Framework*, s. 62.

¹¹⁸ STANSFIELD, G.: *Kurdistan Rising: To Acknowledge or Ignore the Unravelling of Iraq*, s.4.

¹¹⁹ STANSFIELD, G.: *The unravelling of the post-First World War state system? The Kurdistan Region of Iraq and the transformation of the Middle East*, s. 273.

3 REFERENDUM O NEZÁVISLOSTI

25. září 2017 proběhlo v iráckém Kurdistánu referendum o nezávislosti vyvolané tehdejším prezidentem Masúdem Barzáním.¹²⁰ Referendum o nezávislosti proběhlo v iráckém Kurdistánu již v roce 2005, nebylo však oficiálně uznáno a KDP a PUK se rozhodly z mnoha důvodů podpořit jednotný federální Irák.¹²¹ Bývalý prezident měl v úmyslu vyhlásit oficiální referendum o nezávislosti v roce 2014. Masúd Barzání 7. července 2014 po nabytí nových území během bojů s IS, které jsou téměř o polovinu větší než oficiální území KRI, prohlásil, že od nynějška již nebude skrývat, že jeho hlavním cílem je nezávislost Kurdistánu.¹²² Hlasování se však odložilo kvůli finanční a politické krizi, včetně propadu cen ropy a přítomnosti Islámského státu na území Iráku.¹²³ Jeho rozhodnutí o vyhlášení referenda o nezávislosti kurdské autonomní oblasti v Iráku mělo několik důvodů, z nichž některé byly dlouhodobé, jiné vyvstaly až v roce 2015 při zhoršení vztahů s iráckou federální vládou v Bagdádu či po částečné porážce Islámského státu v Iráku. V této kapitole budu rozebírat důvody prezidenta Barzáního k vyhlášení referenda v roce 2017, průběh referenda, reakce Bagdádu a dalších států a konečné dopady výsledků referenda na irácký Kurdistán.¹²⁴

3.1 Situace v iráckém Kurdistánu v roce 2017

Irácký Kurdistán se od pádu předchozího režimu prezentoval jako ostrov stability v Iráku,¹²⁵ jako zastánce etnické a náboženské tolerance a záblesk naděje ve vratkém Iráku. Celkově se období od roku 2003 do roku 2014 dá charakterizovat jako doba demokratizačních pokusů uvnitř Kurdistánu, kdy mnozí autoři uváděli právě KRI jako správný příklad demokracie v Iráku, neboť ve srovnání s federálním Irákem probíhaly v Kurdistánu relativně spravedlivé volby, byla dodržována práva pro náboženské a etnické menšiny,

¹²⁰ RAFAAT, A.: *Kurdistan in Iraq: The Evolution of a Quasi-state*, kap. 12.

¹²¹ O'DRISCOLL, D.: *Independence Referendums and Nationalist Rhetoric*, s. 6-7.

¹²² BBC: *Iraq Kurdistan independence referendum planned*.

¹²³ AMOS, D.: *Kurds Put Their Independence Dreams On Hold*.

¹²⁴ RAFAAT, A.: *Kurdistan in Iraq: The Evolution of a Quasi-state*, kap. 12.

¹²⁵ RODGERS, W.: *Iraqi Kurdistan's House of Cards is Collapsing*.

práva žen, vznikala místní občanská společnost a aktivní opozice v parlamentu. Bohužel se však místní vláda Kurdistánu zaměřovala na srovnání míry demokracie s federálním Irákem a opomínala prosazovat základní pilíře demokracie.¹²⁶ Tento model postupné demokratizace iráckého Kurdistánu mohl být hnací silou pro budoucí nezávislost regionu. Masúd Barzání však od strategie progresivního a stabilního Kurdistánu uvnitř vratkého Iráku odstoupil a celá jeho kampaň za nezávislost byla postavena na selhání vlády v Bagdádu ve vytvoření partnerství, sdílení moci, nárok na národní sebeurčení a mnoho dalších pochybeních ze strany federálního Iráku. Kampaň se tedy zaměřovala na ukazování chyb Bagdádu spíše než prezentování progresu iráckého Kurdistánu. Barzáního nová taktika především reflektovala pomalé vzdalování se Kurdistánu od demokracie za posledních pár let.¹²⁷ Kurdistán už nebyl více demokratický než Bagdád.¹²⁸ Samotný bývalý prezident hrál v tomto posunu roli, kdy setrval na postu prezidenta i po vypršení svého druhého prezidentského období v roce 2013. Nicméně poslanci KDP a PUK se dohodli a odsouhlasili, že může zůstat na postu prezidenta ještě další dva roky.¹²⁹ V létě roku 2015 došlo k vypršení i tohoto prezidentského období bývalého prezidenta Masúda Barzáního a mezi kurdeckými politickými stranami vznikly hluboké rozpory,¹³⁰ neboť prezident Kurdistánu může sloužit pouze dvě období.¹³¹ PUK, hnutí Gorran (Změna),¹³² KIU (Islámská unie Kurdistánu) a Komal (Skupina spravedlnosti Kurdistánu)¹³³ se snažili o změnu z prezidentského systému na parlamentní, ale KDP byla protivníkem této koalice a silně agitovala proti protlačení prezidentského zákona v Kurdistánu, neboť by to zabránilo

---

¹²⁶ PALANI, K.: *Kurdistan's De Facto Statehood: A New Explanatory Framework*, s. 62-63.

¹²⁷ Tamtéž, s. 64-65.

¹²⁸ PALANI K.: *Fluidity and Dynamics of De Facto Statehood: The Case of Iraqi Kurdistan*, s. 82.

¹²⁹ HASSAN, K.: *Kurdistan's Politicized Society Confronts a Sultanistic System*.

¹³⁰ RAFAAT, A.: *Kurdistan in Iraq: The Evolution of a Quasi-state*, kap. 12.

¹³¹ HASSAN, K.: *Kurdistan's Politicized Society Confronts a Sultanistic System*.

¹³² Hnutí Gorran vzniklo odtržením od PUK roce 2009 a ihned vyhrálo volby v Sulajmánii v roce 2009 s antikorupční platformou. Gorran se stalo ihned jednou z předních politických stran v iráckém Kurdistánu. THE KURDISH PROJECT: Gorran Movement for Change.

¹³³ Dříve se strana Komal jmenovala Islámská skupina Kurdistánu, ale v roce 2021 se vedení strany rozhodlo přejmenovat na Skupinu spravedlnosti Kurdistánu. Z názvu chtěli vypustit slovo islámská z důvodu, že strana byla založena v jiném období a nyní již nereflexuje tento název. DRI, K. F.: *Kurdistan Region's Komal drops 'Islamic' from its name*.

Barzánímu pokračovat v dalším prezidentském období. Tento zákon nikdy neuspěl, protože zasedání v parlamentu nebylo schopno splnit požadovanou účast k prosazení zákona. V důsledku toho byla schůzka týkající se změny zákona o prezidentovi odložena na neurčito a Barzání nadále vykonával funkci prezidenta i mimo své funkční období.¹³⁴ Poradní rada Kurdistanu v srpnu 2016 nakonec rozhodla, že Masúd Barzání může zůstat ve funkci de facto prezidenta ještě dva roky.¹³⁵

3.2 Důvody k vyhlášení referenda

Návrh Masúda Barzáního na vytvoření Kurdeckého federálního státu, přinášel výhodné řešení, neboť to zaručovalo nejenom výhodné postavení sporných oblastí, ale také by to zaručilo nezávislost od zbytku Iráku. Tento návrh by legitimizoval územně status quo a také by značně snížil problémy země, pokud by kurdecká otázka byla jedinou krizí.¹³⁶

Vyhlášení referenda o nezávislosti muselo být opřeno o řadu důvodů, které byly prezentovány jak samotným Kurdům, tak také mezinárodní společnosti, aby se dalo rozhodnutí bývalé kurdeckého prezidenta obhájit. Samotný název referenda překládá jeden a hlavní důvod, a to je získání nezávislosti. Tedy stát se nezávislými na federálním Iráku. Masúd Barzání se ve svých kampaních za vyhlášení referenda zaměřil především na strategii, že irácká vláda od roku 2005 porušovala ústavu při mnoha událostech a Kurdové už to dál nemůžou snášet.¹³⁷

Pár dní před volbou kurdecká regionální vláda zveřejnila zprávu, která zmiňovala porušování ústavy ze strany federální vlády vůči Kurdistanu. Dle této zprávy Bagdád porušil 55 článků ze 114 článků ústavy a dalších 12 článků nebylo splněno nebo implementováno. Zpráva poukazovala na to, že se Iráku nepodařilo dodržet a ani řádně uskutečnit federální uspořádání a stále

---

¹³⁴ FARHAD, H., A.; HAMA, H., H.: The nature of the political system in the Kurdistan Region of Iraq, s. 7-8.

¹³⁵ RAFAAT, A.: *Kurdistan in Iraq: The Evolution of a Quasi-state*, kap. 12.

¹³⁶ CHAROUNTAKI, M.: The Kurdish Referendum, s. 2.

¹³⁷ O'DRISCOLL, D: Independence Referendums and Nationalist Rhetoric, s. 6-7.

od ratifikace irácké ústavy neexistuje druhá komora, která by chránila práva regionů a provincií. Dále zpráva upozorňuje, že neexistoval ani Nejvyšší soud, takže nebyl nikdo, kdo by měl ústavní pravomoc rozhodovat vnitřní spory.¹³⁸ Kurdská vláda obviňovala Bagdád, že brání implementaci článku 140 irácké ústavy. Jak je zmíněno v předchozí kapitole, tento článek stanovuje, že v Kirkúku a dalších sporných územích proběhne referendum, což by těmto regionům mohlo umožnit sjednocení s Kurdistánem demokratickými prostředky.¹³⁹ Další výtkou ze strany kurdské vlády bylo to, že irácká vláda nikdy neuznala kurdské síly. Tím pádem kurdské síly nedostaly žádné řádné ohodnocení,¹⁴⁰ zatímco iráčtí představitelé umožnili mnoha šíitským ozbrojeným skupinám vzkvétat, což je zjevné porušení článku 9 irácké ústavy. Zpráva také zmiňovala, že centrální vláda před říjnem 2015 porušila článek 109 irácké ústavy a odmítla vyplatit kurdské vládě část příjmů z ropy a plynu z ropných polí. Jednalo se o sedmáct procent iráckého národního rozpočtu a většinu kurdského rozpočtu.¹⁴¹ Dále si kurdská vláda stěžovala, že vláda v Bagdádu vyplácela platy a služby v Mosulu okupovaném Islámským státem, ale odmítla jakékoli platby Kurdistánu, což bylo pro ně nepřijatelné.¹⁴²

Časté porušování a nedodržování ústavy ze strany Bagdádu vůči Kurdistánu a celkové vypjaté vztahy především po roce 2015 bylo velkým tématem během kampaně Masúda Barzání pro vyhlášení referenda. Snažil se tímto voliče přesvědčit, že vyhlášení referenda je nezbytné a Kurdistán už dále nebude tolerovat nerovnoměrné zacházení ze strany Bagdádu.¹⁴³ Rétorika Masúda Barzáního byla zaměřena na ochotu Kurdistánu vytvořit federální Irák po pádu Saddáma Husajna v roce 2003, ale Bagdád neustále odmítal přátelství a spolupráci.¹⁴⁴ Bývalý prezident prezentoval vztah Kurdistánu a Iráku po roce 2003 jako dobrovolný svazek, který by mohl být dobrovolně rozpuštěn: „V roce

---

¹³⁸ KURDSKÁ REGIONÁLNÍ VLÁDA: Report: The Constitutional Case for Kurdistan's Independence, s. 2.

¹³⁹ Irácká ústava, článek 140.

¹⁴⁰ O'DRISCOLL, D.: Independence Referendums and Nationalist Rhetoric, s. 6.

¹⁴¹ BAGHERI, S.: An Iraqi Kurdish Independence Referendum.

¹⁴² NEURINK, J.: Dar details emerge from ISIS-occupied Mosul.

¹⁴³ ZUCCHINO, D.: As Kurds Celebrate Independence Vote, Neighbors Threaten Military Action.

¹⁴⁴ ALJAZEERA ENGLISH: Iraq PM warns of military force if Kurdish vote turns violent.

2003 byl Kurdistan nezávislý stát. Šli jsme do Bagdádu vytvořit demokratický a federální Irák... Nyní přiznávám, že jsme udělali chybu, když jsme šli do Bagdádu v roce 2003 s dobrými úmysly a srdcem... Oni nepřijali naše partnerství a nyní by nás za to neměli vinit... Dobrovolně tento svazek opouštíme.“¹⁴⁵ Barzání dokonce označil Irák za teokratický a sektářský stát, a ne demokracii, kterou měl být po svržení diktátora Saddáma Husajna v roce 2003.¹⁴⁶

Druhou motivací pro vyhlášení referenda byla pozice Kurdistanu ve srovnání s federálním Irákem po skončení bojů proti Islámskému státu. Kurdistan cítil, že dokázal svoji sílu a převahu během bojů s IS a nyní má nárok stát se vyrovnaným partnerem Bagdádu, neboť Pešmerga dobyla větší část sporných území.¹⁴⁷ Před červnem 2014 byla tato území ovládaná společně iráckou armádou a Pešmergou. Po vpádu Islámského státu se irácká armáda stáhla a Masúd Barzání nařídil Pešmerze, aby převzala území Kirkúku, Tuz Churmató, Mosulské pláň, Machmúru, Sindžáru a dalších území.¹⁴⁸ Po získání Kirkúku Barzání poznamenal, že nakonec se článek 140 implementoval sám.¹⁴⁹ Byl si však dobře vědom, že po porážce IS bude Bagdád požadovat navrácení hranic z roku 2003. Proto Masúd Barzání tolik tlačil na uspořádání referenda co nejdříve, neboť chtěl využít kurdské nadvlády nad větší částí sporných území. Motivace bývalého prezidenta Masúda Barzáního udržet si tato území nebyly pouze z důvodu, aby implementoval článek 140. Kirkúk je město velmi bohaté na zásoby ropy. Tvoří okolo dvaceti procent celkových iráckých zdrojů. Během let 2014 až 2017 asi šedesát procent vývozu ropy Kurdistanu pocházelo právě z Kirkúku.¹⁵⁰ Získání Kirkúku také mělo vnitřní politický podtext pro KDP, neboť od roku 2003 byl Kirkúk pod politickou a vojenskou kontrolou PUK, historickým rivalem KDP.¹⁵¹ Po opuštění irácké armády v červnu 2014, vojenské síly KDP

---

¹⁴⁵ PALANI, K.: *Kurdistan's De Facto Statehood: A New Explanatory Framework*, s 67.

¹⁴⁶ CT24: Referendum o nezávislosti iráckého Kurdistanu bude, řekl Barzání.

¹⁴⁷ RAFAAT, A.: *Kurdistan in Iraq: The Evolution of a Quasi-state*, kap. 12.

¹⁴⁸ KCCRC: Independence Referendum in the Kurdistan Region of Iraq in September 2017, s. 8.

¹⁴⁹ EKURD DAILY: Kurdistan's Barzani: Article 140 of Iraqi constitution completed for us and will not talk about it anymore.

¹⁵⁰ KCCRC: Independence Referendum in the Kurdistan Region of Iraq in September 2017, s. 9.

¹⁵¹ BAKR, M., J.: *Kurdish Failures in Kirkuk*.

vstoupily do Kirkúku a díky tomu získaly příležitost vyrovnat svůj vliv v tomto městě. KDP převzalo vojenskou kontrolu nad významnými ropnými poli. Převzetí Kirkúku hrálo i velkou nacionalistickou roli pro Kurdistan. Iráčtí Kurdové několik let argumentovali, že sporná území jsou kurdská a ne irácká. Pokud by se kurdskému vedení podařilo udržet kontrolu nad těmito územími a zabránit irácké vládě v opětovném převzetí kontroly, byl by tento úspěch chápán jako významné vítězství pro kurdský národ.¹⁵² V jednom ze svých projevů se Masúd Barzání opřel do Bagdádu, že jim neposkytl žádnou podporu během bojů proti Islámskému státu: *„Během války IS jsme od Iráku nedostali žádnou ekonomickou ani vojenskou pomoc... Nyní jsme dospěli k závěru, že nejsme vítáni a přijímáni jako občané a skuteční partneři... Obviňováni by proto měli být naši přátelé v Bagdádu, nikoli my, protože to jsou oni, kdo nás dotlačil k uspořádání referenda o nezávislosti.“*¹⁵³

Masúd Barzání a jeho politická strana KDP měl však i několik osobních důvodů pro vyhlášení referenda. Hlavním důvodem bylo udržení Masúda Barzáního na postu prezidenta kurdského regionu a KDP jako vůdčí politickou stranu. Postavení KDP v iráckém Kurdistanu před vyhlášením referenda bylo velmi nestabilní. Opoziční politické strany poukazovali na zvyšující se autoritářství a diktátorství KDP.¹⁵⁴ Postavení prezidenta bylo zase ohroženo tím, že mu vypršelo druhé kolo prezidentského období, neboť návrh ústavy Kurdistanu umožňoval prezidentovi sloužit pouze dvě funkční období bez možnosti prodloužení.¹⁵⁵ Hnutí Gorran, druhý hlavní odpůrce KDP, poukazovalo neustále na skutečnost, že setrvává v postu prezidenta nelegálně. Jak je zmíněno výše, tak se Gorran s podporou KIU a Komal a PUK snažilo o změnu politického systému iráckého Kurdistanu z prezidentského na parlamentní, čímž by zabránilo Masúdovi Barzánímu, aby zůstal na postu prezidenta.¹⁵⁶ Kromě toho se Gorran také snažilo změnit uspořádání uvnitř Kurdistanu, kde jsou státní instituce napojeny na politické strany. Převážně hnutí Gorran poukazovalo na spojenectví KDP a PUK mezi Pešmergou a bezpečnostních

---

¹⁵² KCCRC: Independence Referendum in the Kurdistan Region of Iraq in September 2017, s. 9

¹⁵³ PALANI, K.: *Kurdistan's De Facto Statehood: A New Explanatory Framework*, s. 66.

¹⁵⁴ O'DRISCOLL, D: Independence Referendums and Nationalist Rhetoric, s. 12-13.

¹⁵⁵ HASSAN, K.: *Kurdistan's Politicized Society Confronts a Sultanistic System*

¹⁵⁶ Independence Referendum in the Kurdistan Region of Iraq in September 2017, s. 11.

složek.¹⁵⁷ Dne 19. srpna 2015 se proto sešel kurdský parlament se záměrem reformovat prezidentský zákon v regionu. Zasedání však nemohlo proběhnout z důvodu nedostatečného počtu členů, které bylo způsobeno bojkotem především ze strany KDP, která tak zabránila tomu, aby účast parlamentu dosáhla požadovaného množství pro pokračování zasedání. V důsledku toho bylo zasedání odloženo a Barzání se rozhodl zůstat ve funkci nelegitimně i po uplynutí svého funkčního období.¹⁵⁸

Gorran a PUK podepsali v květnu 2016 dohodu¹⁵⁹ jako reakci na zdržení jednání v parlamentu ze strany KDP. Tato dohoda politicky ohrožovala politickou dominanci KDP v regionu. Tímto společným krokem by mohlo PUK a hnutí Gorran vytvořit politickou alianci a při následujících volbách porazit KDP,¹⁶⁰ neboť by společně získali většinu křesel v parlamentu.¹⁶¹ Dohoda také poukazovala na nedemokratické úmysly KDP, hlavně co se týká pokojné výměny moci v Kurdistánu. KDP reagovala, že dohoda pouze prohloubí rozdíly a neshody v regionu. Kvůli těmto událostem Masúd Barzání pociťoval oslabení postavení KDP, a proto otevřel téma nezávislosti, které by z něj udělalo národního hrdinu bojujícího za nezávislost Kurdistánu.¹⁶²

Barzání stavěl kurdskou nezávislost nad demokracii. Tvrdil, že je potřeba nejdříve založit kurdský nezávislý stát a poté se začne s budováním demokracie.¹⁶³ Kurdská nezávislost byla prvním krokem, který pak odstartuje všechny další. I když byl odrazován uspořádat referendum právě v roce 2017, tak vysvětloval, že nemůžou stále čekat na to, až bude region kompletně politicky a ekonomicky stabilní.¹⁶⁴ Jeho postoj, kterým stavěl nezávislost nade

---

¹⁵⁷ PALANI, K.: *Kurdistan's De Facto Statehood: A New Explanatory Framework*, s. 34.

¹⁵⁸ KCCRC: Independence Referendum in the Kurdistan Region of Iraq in September 2017, s. 11.

¹⁵⁹ EKURD DAILY: Full text of Gorran-PUK agreement, Iraqi Kurdistan.

¹⁶⁰ O'DRISCOLL, D: Independence Referendums and Nationalist Rhetoric, s. 13.

¹⁶¹ SHAWKAT, H., M., I.: *Days from the Kurdish Movement*, s. 474.

¹⁶² KCCRC: Independence Referendum in the Kurdistan Region of Iraq in September 2017, s. 12.

¹⁶³ PALANI K.: *Fluidity and Dynamics of De Facto Statehood: The Case of Iraqi Kurdistan*, s. 82.

¹⁶⁴ KCCRC: Independence Referendum in the Kurdistan Region of Iraq in September 2017, s. 13.

vše, ukazuje že předchozí strategie Kurdistánu, prezentovat se jako region na cestě k demokracii, se stala vedlejší.¹⁶⁵ Barzání se také snažil obhájit svoje nelegální setrvání v postu prezidenta. Sliboval, že po referendu sám odstoupí z funkce, ale nejprve se musí dosáhnout nezávislosti.¹⁶⁶

Hnutí Gorran a Komal se odmítla účastnit jakýchkoliv jednání o referendu a navrhovala, aby hlavním zaměřením tehdejší vlády byla obnova kurdského parlamentu před zahájením diskuzí o referendu. Jejich postoj nebyl založený na odporu vůči nezávislému Kurdistánu, ale spíše proti politice KDP a celkovým načasováním vyhlášení referenda.¹⁶⁷ Ostatní politické strany v regionu, později i ty, které byly v opozici vůči KDP, nakonec všechny podpořily referendum. I přestože kompletně nesouhlasily s načasováním a způsobem, jakým je toto téma uchopeno Masúdem Barzáním, nikdo otevřeně nevystupoval proti.¹⁶⁸ Hlavním důvodem bylo, že se jednalo o nacionalistickou záležitost a pokud by se rozhodly referendum nepodpořit, tak by mohli být označeny za odpůrce kurdské nezávislosti a spojenci Bagdádu. Tímto si Masúd Barzání pojistil, že jeho protivníci nemohli napadnout jím protlačované referendum, aniž by nenapadali otázku nezávislosti Kurdistánu a také si tím pojistil své setrvání ve funkci prezidenta, s čímž se nakonec většina stran smířila.¹⁶⁹

Dalším důvodem Masúda Barzáního vyhlásit referendum právě v roce 2017 a nečekat déle, bylo to, aby odlákal pozornost od politické roztržitosti a ekonomické krize, která trvala od roku 2014. Opoziční strany totiž KDP obviňovaly, že se region dostal do finanční a ekonomické krize, díky nerozvážené politice KDP. Převážně poukazovaly na rozhodnutí vyvážet ropu do Turecka bez schválení federální vlády v Iráku, a kvůli tomu jim irácká vláda zastavila příjmy z rozpočtu a KRI neměla na vyplacení státních zaměstnanců, na které potřebovala přibližně 700 miliónů amerických dolarů měsíčně.¹⁷⁰

---

¹⁶⁵ PALANI, K.: *Kurdistan's De Facto Statehood: A New Explanatory Framework*, s. 64.

¹⁶⁶ KCCRC: Independence Referendum in the Kurdistan Region of Iraq in September 2017, s. 13-14.

¹⁶⁷ RAFAAT, A.: *Kurdistan in Iraq: The Evolution of a Quasi-state*, kap. 12.

¹⁶⁸ GORAM, B.: Kurdistan's pro-postponement party changes position to YES to referendum.

¹⁶⁹ KCCRC: Independence Referendum in the Kurdistan Region of Iraq in September 2017, s. 13.

¹⁷⁰ RAFAAT, A.: *Kurdistan in Iraq: The Evolution of a Quasi-state*, kap. 12.

Bývalý prezident se proto snažil při své kampani svést větší vinu na iráckou vládu, poukazoval na všechny její chyby, které je dle něj přivedly to situace, ve které se region od roku 2015 nacházel. Srovnával finanční a ekonomickou krizi s represí, kterou Kurdové zažili v 80. letech za bývalého režimu, tím, že v jednom ze svých pro-referendových projevech přirovnal chemické bombardování v Halabže a operaci an-Anfál k neplacení podílu kurdského regionu.¹⁷¹ „Žádný zločin nebyl horší než zločin, když Bagdád odříznul hlavní příjem pro obyvatelstvo Kurdistánu, včetně mléka od dětí. To je zločin o nic menší než chemické bombardování a an-Anfál.“¹⁷² Jeho očerňující kampaní proti Bagádu se mu podařilo změnit protesty v ulicích Kurdistánu, které trvaly od roku 2015, na shromáždění na podporu referenda.¹⁷³

Barzání si také dával pozor, jakým způsobem během své kampaně oslovoval mezinárodní společnost, regionální aktéry a kurdské obyvatele. Pro západní média prezentoval svou motivaci vyhlášení referenda jako právo na sebeurčení, poukazoval na historické nespravedlnosti vůči Kurdům a zaměřoval se na postavení Pešmergy v boji proti IS. Prezentoval irácký Kurdistán jako stabilního aktéra v regionu, který respektuje mezinárodní zákony. Při oslovování arabských států se zaměřoval spíše na politický systém a náboženství v Iráku. Poukazoval především na, dle něj, nespravedlivou vládu ší'itského premiéra Núrího al-Málíkího. Domácímu publiku prezentoval nejvíce nespravedlnosti ze strany Bagdádu, které už dále nemůžou snášet.¹⁷⁴

3.3 Průběh referenda a výsledky

„*Chcete, aby se kurdský region a kurdská území mimo oblastní správu staly nezávislým státem?*“ Takhle zněla otázka na hlasovacích lístcích

---

¹⁷¹ KCCRC: Independence Referendum in the Kurdistan Region of Iraq in September 2017, s. 15.

¹⁷² PALANI, K.: *Kurdistan's De Facto Statehood: A New Explanatory Framework*, s. 66.

¹⁷³ KCCRC: Independence Referendum in the Kurdistan Region of Iraq in September 2017, s. 15.

¹⁷⁴ PALANI, K.: *Kurdistan's De Facto Statehood: A New Explanatory Framework*, s. 69-70.

referenda o nezávislosti,¹⁷⁵ kdy podle KHEC (Kurdské nezávislé vysoké volební komise), která byla založena v roce 2014,¹⁷⁶ podpořilo nezávislost 92.73 procent účastníků, což zjevně potvrdilo touhu Kurdů po sebeurčení.¹⁷⁷ Otázka byla položena v kurdštině, arabštině, turkmenštině a asyrštině a s jasnými instrukcemi, jak zaškrtnout ano nebo ne.¹⁷⁸

Pár dní před samotným referendem o nezávislosti se ulice hlavního města iráckého Kurdistanu plnily nadšeným davem s kurdskými vlajkami a předčasnými oslavami.¹⁷⁹ Vláda iráckého Kurdistanu se rozhodla vyhlásit státní svátek v den hlasování o nezávislosti Kurdistanu,¹⁸⁰ které začalo v pondělí 25. září 2017 a trvalo 10 hodin.¹⁸¹ Hlasování probíhalo jak na území iráckého Kurdistanu, tak i na sporných územích, na které si dělá nárok Bagdád i Erbil.¹⁸² Hlasování se mohli účastnit všichni registrovaní občané těchto oblastí od 18 let bez ohledu na etnikum, což činilo přibližně 5.2 milionu obyvatel. Volební účast nakonec dosáhla 76 procent. v iráckém Kurdistanu se lidé mohli dostavit k hlasování v Erbilu (498 volených místností), Sulajmánii (476 volebních místností), Duhoku (264 volebních místností) a v Halabži (27 volebních místností). Ve sporných oblastech se hlasovalo v Kirkúku (244 volebních místností), v provincii Dijála (244 volebních místností) a v provincii Ninive (244 volebních místností).¹⁸³ Mnoho voličů šlo k volební urně s očekáváním, že právě tímto hlasem podpoří cestu k úplné nezávislosti Kurdistanu. Pár voličů s sebou mělo fotky svých blízkých, kteří zemřeli během bojů s Islámským státem.¹⁸⁴ Před referendem

---

¹⁷⁵ HOSENSEIDLOVÁ, P.: Iráčtí Kurdové vyhlásili po referendu volby. Plánují je na začátek listopadu.

¹⁷⁶ RUDAW: FAQ on the Kurdistan Referendum on Independence.

¹⁷⁷ RUDAW: 92.73 % 'yes' for independence: preliminary official results.

¹⁷⁸ RUDAW: Kurdistan referendum commission reveals four-language sample ballot.

¹⁷⁹ KLICPEROVÁ, L.; KUTILOVÁ, M.: Obrazem z místa: Sporné referendum v Iráku nadchlo Kurdy, kteří chtějí nezávislost.

¹⁸⁰ BBC: Iraqi Kurdistan votes in independence referendum.

¹⁸¹ ALJAZEERA: Iraqi Kurds vote in controversial referendum.

¹⁸² ČTK: Nehodláme debatovat o výsledku referenda o nezávislosti Kurdů, řekl irácký premiér a vyzval k jeho zrušení.

¹⁸³ RUDAW: Kurdistan's independence referendum explained.

¹⁸⁴ BBC: Iraqi Kurdistan votes in independence referendum.

však bylo jasně řečeno Nečirvanem Barzáním, že výsledek nepovede k žádné okamžité akci, ale bude sloužit jako prostředek kurdské vlády k budoucímu vyjednávání s Bagdádem o odtržení kurdských oblastí.¹⁸⁵

Situace v Kirkúku byla poněkud složitější, neboť populace města je nejenom kurdská, ale žijí zde také Arabové a Turkmeni a ostatní etnické skupiny, které hlasování převážně bojkotovaly. Z důvodů střetů před uskutečněním referenda byl ve městě po ukončení hlasování vyhlášen zákaz vycházení z obavy vypuknutí dalších nepokojů.¹⁸⁶

Atmosféra během referenda nebyla pouze pozitivní. Mnoho lidí ve východním Iráku vyšlo den před referendem do ulic vyjádřit svůj nesouhlas s vyhlášením referenda. Stovky demonstrantů se sešlo ve městě Baquba a mávaly transparenty odsuzujícími referendum a vyzvaly místní úřady, aby zakázaly hlasování.¹⁸⁷ Dalším negativním vnímáním procesu referenda bylo možná zpochybnitelnost legitimacy tohoto procesu, jelikož referendum nebylo schváleno ani monitorováno žádnými mezinárodními aktéry nebo organizacemi, které sledují volby (například Organizace spojených národů).¹⁸⁸ Ovlivňování a zastrašování během voleb je problém, který sužuje kurdské volby dlouhodobě.¹⁸⁹ Někteří obyvatelé sporných území se vyjádřili v neoficiálních rozhovorech, že pokud by jako osoby jiné etnicity než kurdské hlasovaly proti referendu, tak by jim v oblastech ovládanými kurdskými silami, hrozilo vězení, vystěhování nebo ztráta zaměstnání. Již minulé volby na sporných územích byly doprovázeny zastrašováním a podvody, což vedlo k vytvoření prostředí, ve které se málokdo cítil svobodně nebo bezpečně volit.¹⁹⁰

Opoziční strany Gorran a Komal, které kritizovaly načasování referenda, nakonec krátce před hlasováním ustoupily a Gorran dal svým členům možnost svobodné volby. Samotný tehdejší vůdce Gorranu Sadžd Alí veřejně prohlásil, že bude hlasovat pro nezávislost. Komal vyzvala své příznivce, aby hlasovali

---

¹⁸⁵ SZÁNTÓ, J.: Iráčtí Kurdové sčítají hlasy z referenda o nezávislosti, Turecko hrozí intervencí.

¹⁸⁶ BBC: Iraqi Kurdistan votes in independence referendum.

¹⁸⁷ ALJAZEERA: Iraqi Kurds vote in controversial referendum.

¹⁸⁸ REUTERS: U.N. says won't play a part in Iraqi Kurdish referendum.

¹⁸⁹ LOVEDAY, M: Massive voter fraud reported across Iraq.

¹⁹⁰ MCCAFFRAY VAN DEN TOORN, Ch.: Internal Divides Behind the Kurdistan Referendum.

pro „ano“.¹⁹¹ I přestože žádná z hlavních politických stran nezaujala jasný odmítavý postoj k hlasování, tak existovala skupina, která jako jediná vystupovala proti, ne jasně proti nezávislosti, ale spíše proti načasování referenda. Tato skupina založila hnutí No for Now (Prozatím ne).¹⁹² Hnutí však nemělo velký úspěch, když vezmeme v potaz, že pro odpověď „ne“ hlasovalo pouze 7,3 procenta obyvatel.¹⁹³

3.4 Důvody neúspěchu referenda

Kurdské vedení dalo najevo, že referendum nezajistí okamžitou nezávislost a hranice mezi Irákem a Kurdským regionem zůstanou po referendu nedotčeny. Referendum mělo pouze vyjádřit záměr, který můžou později využít pro implementaci nezávislosti. Celkově však výsledky referenda okamžitě vyvolaly obavy federální vlády Iráku a také sousedních států.¹⁹⁴

Vyhlášení referenda o nezávislosti vzešlo pouze ze strany Kurdistánu bez jakéhokoliv dohodnutého předchozího jednání s Bagdádem. Federální vláda zprvu vystupovala umírněně k rozhodnutí Kurdistánu vyhlásit referendum. Premiér Hajdar al-Abádí v dubnu v roce 2017 uznal jejich záměr jako přirozené právo Kurdů, ale zpochybňoval načasování a požadoval odložení.¹⁹⁵ Během návštěvy Masúda Barzáního v Bagdádu nabídl al-Abádí ústupky, včetně práv na vzdušný prostor výměnou za zastavení hlasování.¹⁹⁶ Rétorika bývalého premiéra Hajdara al-Abádího se později vůči kurdské nezávislosti vyostřila a nakonec naléhal na okamžité zrušení hlasování.¹⁹⁷ Konstatoval, že: „Referendum o oddělení je jednostranným rozhodnutím, které narušuje ústavu

---

¹⁹¹ RAFAAT, A.: *Kurdistan in Iraq: The Evolution of a Quasi-state*, kap. 12.

¹⁹² EKURD DAILY: 'No for Now' Movement for Kurdistan referendum announced.

¹⁹³ RAFAAT, A.: *Kurdistan in Iraq: The Evolution of a Quasi-state*, kap. 12.

¹⁹⁴ RUDAW: Iran closes its airspace to Kurdistan Region at Iraq's request.

¹⁹⁵ SOLOMON, E.; SRIVASTAVA, M.: Iraqi prime minister calls for Kurdistan region to halt referendum.

¹⁹⁶ LOVEDAY, M.: How the Kurdish independence referendum backfired spectacularly.

¹⁹⁷ KLAIN, K.; HINTZ, L.: A Series of Miscalculations: The Kurdish Referendum and its Fallout.

*a mírové soužití mezi lidmi. Nebudeme se jeho výsledky zabývat a podnikneme takové kroky, abychom zachovali jednotu země a zájmy občanů.*¹⁹⁸

Velkou roli hrálo odmítavé postavení Spojených států podpořit své kurdské spojence v nezávislosti. Al-Abádí se tak cítil více sebevědomě a vyhrožoval použitím vojenské síly, pokud se výsledek referenda přehoupne v násilné ohrožení hranic federálního Iráku. Hlasování dokonce uznal jako nezákonné a protiústavní.¹⁹⁹ Bagdád se taky často pro Západ prezentoval tak, že když se Kurdové věnovali referendu, tak jejich ISF a PMU (Lidové mobilizační jednotky), také označované jako PMF (Lidové mobilizační síly) nebo známé arabsky jako Hašd aš-Šábí,²⁰⁰ sváděly nejtěžší boje s IS, které vedly k jeho porážce.²⁰¹

Na mezinárodním poli také nebyl žádný aktér, který by stál jasně za nezávislostí Kurdistanu. Především sousední státy, Turecko a Írán, byly vyloženě proti a svůj postoj daly jasně najevo. Oba tyto státy mají značnou část kurdského obyvatelstva na svém vlastním území a nezávislost iráckého Kurdistanu by mohla vzbudit v jejich kurdském obyvatelstvu stejnou motivaci a ohrozila by tak národní bezpečnost obou států. Hlavní představitelé Islámské republiky Írán měli strach, že vytvoření samostatného kurdského státu na území Iráku by podpořilo separatismus v iránském Kurdistanu. Z toho důvodu začali irácký Kurdistan označovat jako „*druhý Izrael*“ a byli připraveni použít jakékoliv prostředky k zastavení kurdské nezávislosti.²⁰² Samotný vůdce iránských sil al-Quds a hlavní představitel iránské vojenské moci v Iráku Qásim Solejmání navštívil před vyhlášením referenda hlavní město iráckého Kurdistanu, aby přesvědčil Barzáního k zastavení hlasování.²⁰³ Turecko, které hostí největší část kurdského obyvatelstva mělo stejný záměr a prezident Recep Erdoğan se vyjádřil, že kurdská nezávislost je nepřijatelná pro jeho

---

¹⁹⁸ SZÁNTÓ, J.: Iráčtí Kurdové sčítají hlasy z referenda o nezávislosti, Turecko hrozí intervencí.

¹⁹⁹ ALJAZEERA ENGLISH: Iraq PM warns of military force if Kurdish vote turns violent.

²⁰⁰ MANSOUR, R.; JABAR, F.: The Popular Mobilization Forces and Iraq's Future.

²⁰¹ DURY-AGRL, J.; KASSIM, O.; MARTIN, P.: *Iraqi Security Forces and Popular Mobilization Forces: Orders of Battle*, s. 8, 29.

²⁰² KCCRC: Independence Referendum in the Kurdistan Region of Iraq in September 2017, s. 7-8.

²⁰³ LOVEDAY, M.: How the Kurdish independence referendum backfired spectacularly.

zemi²⁰⁴ a využije jakékoliv prostředky, pokud by výsledek referenda znamenal ohrožení tureckého státu.²⁰⁵ V roce 2015 se ohledně kurdské nezávislosti vyjádřil, že jde o vnitřní iráckou záležitost, což mnozí považovali za tichou podporu nezávislosti.²⁰⁶ Nicméně v roce 2017 vydala turecká vláda vydala jasné prohlášení, že referendum nepodporuje.²⁰⁷ Největší hrozbou pro irácký Kurdistan byla možnost odpojení ropovodu, který vede z Kurdistanu do Turecka. Kurdové by tím přišli o hlavní příjem z ropy.²⁰⁸ Právě turecko-kurdská ekonomická spolupráce pomohla Kurdistanu k ekonomické nezávislosti na Bagdádu, ale nyní mohlo dojít k přerušení jejich bilaterálního vztahu.²⁰⁹ Stejný odmítavý postoj zastávala také Sýrie, třetí sousední stát s velkou kurdskou menšinou. Syrský ministr zahraničí Walíd Muallim referendum o nezávislosti odsoudil a vyjádřil se k němu takto: „*My uznáváme pouze jednotný Irák a odmítáme vše, co vede k rozdrobení Iráku. Referendum odsuzujeme a neuznáváme, to jsem také řekl iráckému ministrovi zahraničí.*“²¹⁰

Odmítavé postoje sousedních států mělo velký vliv na kurdský region, protože je na nich ekonomicky závislý. Ostatní zahraniční státy rovněž nepodpořili kurdský záměr, i přestože mnohé evropské státy a USA byly považovány za spojence Kurdů, především během bojů s Islámským státem.²¹¹ Ministerstvo zahraničí Spojených států amerických²¹² i Bílý dům²¹³ vydaly prohlášení nejen proti referendu, ale také tímto prohlášením nenápadně

---

²⁰⁴ KCCRC: Independence Referendum in the Kurdistan Region of Iraq in September 2017, s. 8.

²⁰⁵ BAHOUNKOVÁ, P.; KEJTLOVÁ, T.: Pro nezávislost iráckého Kurdistanu hlasovalo 92 procent voličů. Bagdád vyhrožuje.

²⁰⁶ ALJAZEERA: Iraqi Kurdish Independence Referendum: The Road Ahead.

²⁰⁷ MFA REPUBLIC OF TÜRKIYE: Press Release Regarding the decision of the Iraqi Council of Representatives against the planned referendum by the KRG.

²⁰⁸ HOSENSEIDLOVÁ, P.: Sousedé trestají irácký Kurdistan za snahu o nezávislost. Ekonomická blokáda by ale dopadla i na ně.

²⁰⁹ ALJAZEERA: Iraqi Kurdish Independence Referendum: The Road Ahead.

²¹⁰ SZÁNTÓ, J.: Iráčtí Kurdové sčítají hlasy z referenda o nezávislosti, Turecko hrozí intervencí.

²¹¹ KCCRC: Independence Referendum in the Kurdistan Region of Iraq in September 2017, s. 8.

²¹² U.S. DEPARTMENT OF STATE: Iraqi Kurdistan Regional Government's Planned Referendum.

²¹³ WHITE HOUSE: Statement by the Press Secretary on the Kurdistan Regional Government's Proposed Referendum.

vyhrožovali kurdské straně s nepříznivými důsledky, pokud se svým rozhodnutím uskutečnit referendum pokročí.²¹⁴ Celkově Spojené státy americké, Velká Británie, a některé státy Evropské unie měly obavy, jak referendum může ovlivnit boj proti Islámskému státu a způsobit další nestabilitu v regionu.²¹⁵

Masúd Barzání krátce před referendem obhajoval, že již 25 let představují mír v regionu, soužití a prosperitu. Obracel se na své sousedy s tím, že chce udržet jen ty nejlepší vztahy bez zbytečných problémů. Vyjádřil se však zklamaně k postoji jiných států, že je překvapen, odkdy se tolik obávají o územní celistvost Iráku a iráckou ústavu.²¹⁶

Navzdory vleklým rozhovorům o nezávislosti se zdálo, že iráčtí Kurdové neměli přímý plán, jak nezávislost implementovat. Zdálo se, že nezpracovali všechny možné scénáře, když postupovali kupředu ve snaze o nezávislost. Pomineme-li sousední opozici, počínaje Tureckem a Íránem, většina regionálních zemí neměla v této otázce jasnou politiku, zejména v posledních letech, které byly ovlivněny bojem s Islámským státem. Zatímco Turecko a Írán spolu s centrální iráckou vládou se proti tomuto kroku postavili nejrázněji, Izrael se stal jedinou regionální zemí, která tomuto kroku vyjádřila svou podporu, zatímco Jordánsko zaujalo pouze vstřícný postoj k referendu. Jednou z výjimek zde bylo relativní mlčení států v Perském zálivu v této věci. Saúdská Arábie se snažila zprostředkovat jednání mezi Bagdádem a Erbílem, ale neúspěšně.²¹⁷

Kurdistán využíval status de facto nezávislého státu kvůli dlouhodobé kontrole hranic, vlastního vízového systému a vlastních vojenských jednotek. Také získání kontroly na spornými území bylo z velké části v letech 2014 až 2017 prakticky akceptováno Bagdádem, Teheránem, Ankarou a dalšími mezinárodními aktéry. Po referendu o nezávislosti někteří obyvatelé KRI

---

²¹⁴ ALJAZEERA: Iraqi Kurdish Independence Referendum: The Road Ahead.

²¹⁵ PALANI, K.: *Kurdistan's De Facto Statehood: A New Explanatory Framework*, s., str. 71.

²¹⁶ RUDAW: Barzani to Kurdistan neighbors: You never worried about Iraq's unity, sovereignty.

²¹⁷ ALJAZEERA: Iraqi Kurdish Independence Referendum: The Road Ahead.

kritizovali Masúda Barzáního, že tlačil region k takovému kroku a že se měli spokojit s pravomocemi, které měli před vyhlášením referenda.²¹⁸

---

²¹⁸ PALANI, K.: *Kurdistan's De Facto Statehood: A New Explanatory Framework*, s. 68-69.

4 UDÁLOSTI KRÁTCE PO REFERENDU

Politická roztříštěnost před vyhlášením referenda se ukázala krátce po hlasování při znovudobytí města Kirkúk iráckou armádou. 16. října irácké vojenské síly a Íránem podporované irácké ší'itské milice dobyly zpět město Kirkúk, které od roku 2014 spravovala KRG. Rychlost a snadnost opětovného dobytí města byla způsobena dohodou mezi iráckou vládou a některými složky PUK, jejíž síly v oblasti dominují.²¹⁹ Nečekaný souhlas PUK, že Pešmerga nebude klást odpor a dovolí ISF a PMF vstup do města, byl některými iráckými Kurdy vnímán jako zrada ze strany PUK, která měla za následek velké ekonomické ztráty pro kurdský region.²²⁰ Irácká armáda rychle dobyla zpět většinu sporných území mezi Bagdádem a Erbílem. Sečteno a podtrženo, Barzání nedokázal adekvátně posoudit neshody na kurdské úrovni a nemohl předpokládat, že částečná podpora PUK referenda nakonec vyvrcholí dohodou s Bagdádem a ztrátou Kirkúku.²²¹

Reakce na referendum ze strany Bagdádu a regionálních mocností byla okamžitá. Mezinárodní aktéři vinili samotný Kurdistan ze zhoršení vztahů s Bagdádem. Všichni se obrátili rychle proti a Kurdistan se stal obklíčen ze všech stran.²²² Bagdád měl nyní veškerou podporu a irácký premiér podnikl okamžité kroky. Po hlasování premiér al-Abádí vyzval vlády ostatních států, aby obchodovaly výhradně s Bagdádem ve snaze odříznout kurdské finanční příjmy.²²³ Dále uvítal vojenskou podporu, kterou přislíbili Írán a Turecko. KRG špatně spočítala a podcenila al-Abádího hrozby vojenské intervence i jeho schopnost sjednotit ostatní regionální hráče, aby referendum společně odsoudili.²²⁴ Další akce irácké vlády zahrnovaly nasazení iráckých

---

²¹⁹ IDDON, P.: 'Treasonous elements colluded to surrender Kirkuk,' says deposed Kurdish governor.

²²⁰ LOVEDAY, M.; SALIM, M.: Iraqis seize military base, oil field from Kurdish forces near contested Kirkuk.

²²¹ CHULOV, M.: Kurds defeated, displaced and divided after Iraq reclaims oil-rich Kirkuk.

²²² AHRAM, A., I.: Break all the borders: Separatism and the reshaping of the Middle East, s. 1189-1190.

²²³ CHMAYTELLI, M.: Iraqi government asks foreign countries to stop oil trade with Kurdistan.

²²⁴ SRIVASTAVA, M.; BOZORGMEHR, N.: Turkey, Iran and Iraq pledge to act jointly against Kurdistan.

bezpečnostních sil také do zbylých sporných oblastí,²²⁵ provedení zákazu mezinárodních letů do Erbilu a Sulajmánije, který trval do března roku 2018,²²⁶ a požadování, aby se KRG vzdala úplné kontroly nad svými letišti a hraničními přechody.²²⁷

Přestože Turecko bylo jasně proti zřízení nezávislého Kurdistanu v Iráku, konkrétní opatření po referendu byla z turecké strany mírná a turecký prezident Recep Erdoğan se spíše zaměřil na agresivní rétoriku. Jedním z důvodů bylo to, že vztahy mezi iráckým Kurdistanem a Tureckem byly před vyhlášením referenda poněkud přátelské, podpořené především ekonomickou spoluprací obou zemí. Kurdistan je také převážně sunnitský, což pro Turecko činilo možného spojence v regionu. Zejména po ztrátě egyptského spojence po svržení Mohameda Mursího v roce 2011²²⁸ a napjatých vztazích se zeměmi Perského zálivu, kdy Turecko prohlásilo podporu Kataru při jeho blokádě ze strany států Perského zálivu.²²⁹ Po-referendová opatření ze strany Turecka se tedy omezovala pouze na budování armády podél hranic mezi Tureckem a KRG, společná cvičení s iráckými silami a uzavření vzdušeného prostoru pro lety z KRG.²³⁰ Ankara také diskutovala s Bagdádem o novém hraničním přechodu spojujícím Turecko a zbytek Iráku, který by plně obešel Kurdistan, z čehož měla KRG obavu, že by mohlo vzejít nové silné spojení mezi Irákem a Tureckem a uvědomila si, že musí začít pracovat na navázání vztahů jak s Irákem, tak i se svými sousedy.²³¹

Vztahy s Íránem se během bojů proti IS dost upevnily, ale ne do takové míry, aby byl Írán připraven referendum podpořit. Íránské město Mahabád, ležící na hranici s iráckým Kurdistanem, bylo před referendem místem dovozu

---

²²⁵ KARDAŞ, Ş.: Transformation of Turkey's regional policies: The case of the KRG referendum debacle, s. 32.

²²⁶ REUTERS: Iraq PM Abadi orders reopening of Kurdish airports for international flights.

²²⁷ KARDAŞ, Ş.: Transformation of Turkey's regional policies: The case of the KRG referendum debacle, s. 32.

²²⁸ AKYOL, M.: How Morsi matters in Turkish politics.

²²⁹ ALJAZEERA: How Turkey stood by Qatar amid the Gulf crisis.

²³⁰ HURRIYET DAILY NEWS: Turkey closes air space to N Iraq flights.

²³¹ ŞAHİN, T.: Iraqi PM to visit Ankara to strengthen cooperation against KRG.

kurdských produktů z Iráku do Íránu. Právě tato obchodní cesta podnítila íránskou odvetu po referendu, neboť se Írán obával, že snadný pohyb přes jeho hranice může vyvést snahy o nezávislost mezi jeho vlastní kurdskou menšinu.²³² Po referendu Írán uzavřel svou hranici s KRG a podél nich rozmístil vojenské jednotky včetně raket a dronů.²³³

Dopady referenda na domácí politiku se projeví změnou ve vedení. Masúd Barzání se rozhodnul odejít z postu prezidenta na konci října roku 2017.²³⁴ Ve svém dopise adresovaném parlamentu se vyjádřil: „*Já, Masúd Barzání, jako Pešmerga, budu pokračovat s naším národem a milovanými Pešmergy ve snaze dosáhnout spravedlivých práv našeho národa a úspěchy našeho národa.*“²³⁵ Ve snaze zmírnit regionální napětí po referendu byl vhodným kandidátem na post prezidenta jeho synovec Nečirvan Barzání, který sloužil po boku svého strýce jako premiér. Nečirvan Barzání je méně polarizující postava, neboť pěstoval úzké pracovní vztahy s kurdskými opozičními skupinami.²³⁶ Nečirvan Barzání získal jako premiér bohaté zkušenosti se zprostředkováním obchodů s ropou. Krátce po referendu navrhl odložit výsledky referenda, zatímco KRG bude pracovat na vyřešení sporů s iráckou vládou.²³⁷ Navzdory jeho snahám, irácký premiér Hajdar al-Abádí požadoval, aby kurdští vůdci výsledky úplně zrušili. I po zvolení Nečirvana Barzáního jako prezidenta politické napětí a nestabilita po kurdském referendu zůstala vysoká.²³⁸ Spojené státy americké vnímaly krok bývalého prezidenta Masúda Barzáního velmi pozitivně a celkové změny v politice iráckého Kurdistanu uvítaly, neboť pro ně Nečirvan Barzání představoval osobu, která

---

²³² TABATABAI, A., M.: Iran and the Kurds: What the Referendum Means for Tehran.

²³³ INDEPENDENT: Kurdish referendum: Iran closes border with Iraqi Kurdistan over independence vote fears.

²³⁴ COLES, I.; NABHAN A.: Iraqi Kurdish President Steps Down After Independence Push Backfires.

²³⁵ ALJAZEERA: Masoud Barzani to step down as KRG president.

²³⁶ EKURD DAILY: Nechirvan Barzani announces agreement with Kurdistan opposition.

²³⁷ REUTERS: Kurdish Authorities Set to Declare 'Yes' on Independence, Despite Iran and Turkey Threatening War.

²³⁸ BBC: Iraqi Kurds offer to 'freeze' independence referendum result.

může začít pracovat na obnově vztahů s Bagdádem. USA také apelovaly na Bagdád, aby ukončil blokádu iráckého Kurdistanu.²³⁹

Situace uvnitř Kurdistanu byla velmi vypjatá a na přelomu roku 2017 a 2018 probíhaly násilné protesty především ve větších městech jako je Erbil a Sulajmáníja. Hlavním důvodem těchto protestů byla nekončící ekonomická krize a stálé nevyplacení platů ve státním sektoru. Proti demonstrantům zasahovala bezpečnostní policie Asajiš, což vedlo k několika mrtvým a řadě zraněných.²⁴⁰ Došlo i k zatýkání novinářů vyjadřujících se o těchto demonstracích uvnitř Kurdistanu.²⁴¹ Ztrátou Kirkúku Kurdistanu klesl příjem z 565,6 milionu amerických dolarů měsíčně na 337,5 milionu amerických dolarů.²⁴² KRG nebyla schopna pokrýt veřejné služby a vyplatit státní zaměstnance. Kurdská vláda si byla vědoma, že poměr sil se výrazně změnil ve prospěch Bagdádu, který nyní měl veškerou podporu ze zahraničí, a proto se rozhodla ustoupit a nevydat se do otevřených bojů s federálním Irákem.²⁴³

4.1 Nová vláda

Nové parlamentní volby v iráckém Kurdistanu proběhly 30. září 2018. Poslední parlamentní volby se uskutečnily před pěti lety. Hlavními aktéry byly tři kurdské politické strany KDP, PUK a reformní hnutí Gorran. PUK se ve své kampani zaměřovala na obnovení ekonomické stability, pracovních příležitostí a služeb.²⁴⁴ KDP jako hlavní zastávce referenda vyšla do voleb se sloganem „*Budování silnějšího Kurdistanu*“. Mimo etnicko-nacionalistickou rétoriku se také představitelé KDP zaměřovali na ekonomickou stabilitu a vytváření pracovních příležitostí.²⁴⁵ Dalším důležitým aktérem v těchto volbách bylo hnutí Gorran, odnož od strany PUK, kterému se podařilo v posledních volbách získat větší podporu než PUK, a tím se stalo druhou největší stranou po KDP.

---

²³⁹ U.S. DEPARTMENT OF STATE: Political Transition in Iraqi Kurdistan.

²⁴⁰ REUTERS: Three people killed as protests turn violent again in Iraqi Kurdistan.

²⁴¹ HUMAN RIGHTS WATCH: Kurdistan Region of Iraq: Protesters, Journalists Detained.

²⁴² RUDAW: Abadi: I won't allow the KRG to receive 17% budget share.

²⁴³ PALANI, K.: *Kurdistan's De Facto Statehood: A New Explanatory Framework*, s. 74.

²⁴⁴ RUDAW: Kurdish parties launch election slogans to revive voter confidence.

²⁴⁵ GORAN, B.: KDP leader launches party's campaign, vows to build stronger Kurdistan.

Představitelé Gorranu vystupovali dlouhodobě proti korupci v kurdské vládě, zaměřovali se na demokratizaci, transparentnost kurdské vlády a vyzývali k oddělení Pešmergy od politiky. Hnutí bylo velmi populární zejména mezi kurdskou mládeží, která ji považovala za nový vítr v kurdské politice.²⁴⁶ Během roku 2016 vytvořili spojení s PUK s cílem změnit prezidentský systém na parlamentní. Spojení bylo silně zaměřeno proti politice KDP. Rivalita těchto tří politických stran nakonec vedla k rozpuštění parlamentu, kdy KDP nenechala určité členy Gorranu vstoupit do Erbilu.²⁴⁷ Platforma hnutí Gorran během parlamentních voleb v roce 2018 byla zaměřena na změnu v politice iráckého Kurdistanu, spravedlnost a blahobyť.²⁴⁸ V roce 2017 Šaswar Abdulwahid, podnikatel ze Sulajmáníje, založil politickou stranu zvanou New Generation (Nová generace), která se podle názvu zaměřovala převážně na mladé lidi, kteří touží po změně.²⁴⁹ Jak strana Gorran, tak Nová generace otevřeně vystupovaly ve volbách v roce 2018 proti duopolu KDP a PUK v kurdské politice. Za islamistické strany se v těchto volbách především angažovaly Islámská unie Kurdistanu, Kurdské islámské hnutí, které se spojily do Aliance za reformu a Komal.²⁵⁰

Výsledky voleb dopadly do jisté míry překvapivě po rozčarované politické a bezpečnostní situaci po vyhlášení referenda o nezávislosti. Na prvním místě se umístila strana KDP, která vyhrála 45 křesel ze 111. Druhá se umístila strana PUK s 21 křesly.²⁵¹ I přestože si PUK procházela před volbami těžkým obdobím kvůli smrti Džalala Talabáního v říjnu 2017, který byl vůdčí osobou PUK a prezidentem Iráku v letech 2006 až 2014²⁵², tak se dokázala vrátit na druhé místo. Gorran ztratilo pozici a stalo se stranou s třetím nejvyšším počtem křesel v parlamentu, tedy s číslem 12. To pro hnutí Gorran byl nejhorší výsledek

---

²⁴⁶ MOSHE DAYAN CENTER: The Kurds and the 2018 Iraqi Parliamentary Elections, s. 3.

²⁴⁷ RUDAW: Officials: Kurdistan to reactivate parliament; Gorran to preside over first session.

²⁴⁸ RUDAW: Kurdish parties launch election slogans to revive voter confidence.

²⁴⁹ HABEEB, M.: Upstart Kurdish party has Iraq-wide ambitions.

²⁵⁰ RUDAW: Kurdish parties launch election slogans to revive voter confidence.

²⁵¹ BOGOS, K.: Analysis: Looking Back on the 2018 Kurdish Elections, s. 4.

²⁵² BBC: Veteran Iraqi Kurdish leader Jalal Talabani dies.

od jeho vzniku. Na čtvrtém místě se umístila Nová generace s osmi křesly následovaná Komalem a poté dalšími islamistickými stranami.²⁵³

Volby v iráckém Kurdistánu již dlouhodobě doprovází častá obviňování z podvodů, která byla několikrát potvrzena. I volby v roce 2018 se bez takových obvinění neobešly. Opoziční strany odmítly uzнат výsledky voleb a obvinily jak KDP, tak PUK či se PUK a KDP obviňovaly navzájem z odlišných podvodů při volbách.²⁵⁴ Obvinění se především týkala napadení volebních pozorovatelů a celkového násilí ve volebních místnostech, o kterých informovala i mezinárodní média. Dalším problémem bylo falšování průkazů totožnosti k získání více hlasů či delší otevírací doby v některých volebních místnostech.²⁵⁵ Výsledky voleb nakonec přijaly všechny politické strany, navzdory rozšířeným obviněním z volebního podvodu, avšak proces sestavování vlády trval více než osm měsíců.²⁵⁶

Výhra KDP v čele s Nečirvanem Barzáním a návrat PUK jako druhé hlavní politické strany ukázalo jejich stále silné postavení, které si vybudovaly během desetiletí ozbrojených bojů proti měnícím se iráckým režimům v průběhu minulého století, a které drží politickou, ekonomickou a vojenskou moc nad iráckým Kurdistánem. KDP a PUK porazily reformní a islamistické strany, které se těšily úspěchu v předchozích letech a při parlamentních volbách v roce 2013. KDP a PUK se po výsledku voleb snažily uzavřít dohodu před prvním zasedáním iráckého kurdského parlamentu, které se konalo 18. února 2019.²⁵⁷ I přes dlouhodobé neshody mezi KDP a PUK, se tyto dvě strany dokázaly dohodnout.²⁵⁸ Obě strany si byly vědomy, že jejich dávná dohoda rovnoměrného sdílení moci uzavřená v roce 2005 je u konce. Strany podepsaly novou „čtyřletou dohodu“, která zahrnovala opatření k urychlení vytvoření nové regionální vlády Kurdistánu a také reflektovala nadřazené postavení KDP.²⁵⁹

---

²⁵³ INSTITUT KURDE: The final results of the parliamentary elections in Kurdistan.

²⁵⁴ ABOULENEIN, A.; JALABI, R.: Main Iraqi Kurdish party says it may reject regional election result.

²⁵⁵ MENMY, D., T.: Iraqi Kurds vote to elect new parliament.

²⁵⁶ WAHAB, B.: Iraqi Kurdistan's New Government.

²⁵⁷ MARCOU, J.: The Iraqi Kurdistan, from the fiasco to its rebirth?

²⁵⁸ ALAALDIN, F.: Government Formation in the KRG: A Perilously Slow Process.

²⁵⁹ RUDAW: KDP-PUK deal paves way for new regional government.

Jejich vzájemná spolupráce vyústila v červnu 2019 ke zvolení Masrúra Barzáního, syna Masúda Barzáního, jako premiéra iráckého Kurdistanu a Qubada Talabáního, syna Džalala Talabáního z PUK, jako místopředsedy vlády.²⁶⁰ Nečirvan Barzání, který do voleb 2018 zastával post premiéra, byl zvolen na post prezidenta iráckého Kurdistanu.²⁶¹

4.2 Opětovné budování vztahů s Bagdádem

Historie vztahů mezi KRI a centrální vládou v Bagdádu od svržení režimu byla doprovázena občasným napětím, ale nikdy nedošlo k takovému ochlazení jako v roce 2014. Bagdád v tomto období čelil porážce IS a KRI dokázal v období války rozšířit své území a získat mezinárodní podporu. Karta se však obrátila po referendu po nezávislosti, kdy se Bagdád cítil silný jak kvůli porážce IS na většině iráckých území, tak kvůli téměř celosvětové podpoře za udržení federálního Iráku.²⁶²

Celkově irácký Kurdistan otočil o 180 stupňů a jeho politika vůči Bagdádu se změnila. Při kampani za referendum bývalý prezident Masúd Barzání vinil Bagdád téměř ze všeho, ale nyní si KDP i PUK byly vědomy, že bez zlepšení vztahů s federálním Irákem nemají šanci na rozvoj, protože ústřední vláda zajišťuje hlavní část finančního rozpočtu KRG. Opětovné zapojení Bagdádu do chodu KRI bylo také podníceno zoufalou potřebou politického resetu, zejména po násilných střetech mezi iráckými a kurdskými silami o kontrolu nad Kirkúkem v říjnu 2017.²⁶³ Vyjednávání s Bagdádem začalo pomalu a nejprve se KRI zaměřoval na nejnaléhavější věci, jako je ukončení vojenských střetů, znovuotevření hraničních přechodů pro obchod s Tureckem a Íránem,²⁶⁴ zrušení zákazů mezinárodních letů na letištích v Erbilu a Sulajmániji²⁶⁵ a zajištění převodu rozpočtového podílu pro výplaty mezd

---

²⁶⁰ RUDAW: Parliament confirms Masrour Barzani as new KRG prime minister.

²⁶¹ REUTERS: Nechirvan Barzani takes presidency of Iraq's Kurdish region, vacant since 2017.

²⁶² KAYA, Z., N.: Assessing the post-referendum crisis between Erbil and Baghdad.

²⁶³ Viz kapitola 5.

²⁶⁴ UNAMI: UNAMI Acknowledges Kurdistan Region's Government Statement Announcing Respect for the Federal Court Ruling on unity of Iraq.

²⁶⁵ REUTERS: Iraq PM Abadi orders reopening of Kurdish airports for international flights,

ve veřejném sektoru.²⁶⁶ I přestože Bagdád nepožádal o mezinárodní mediaci,²⁶⁷ tak Organizace spojených národů a některé západní státy nabídly, že usnadní nový dialog mezi oběma stranami. Pro KRG však byl jen malý manévrovací prostor, protože Bagdád podmínil zahájení jednání pouze zrušením výsledků referenda ze strany KRG.²⁶⁸

Jako reakci na to 14. listopadu 2017 vydal kurdský parlament prohlášení, že respektuje a souhlasí s novým rozhodnutím federálního nejvyššího soudu v Iráku ze dne 6. listopadu 2017, které se týkalo výkladu článku 1 irácké soustavy, že Irácká republika je federální, nezávislý a plně suverénní stát, ve kterém je vládním systémem parlamentní a demokratická republika, a tato ústava je garantem jednoty Iráku. KRG tím dala najevo, že respektuje federální Irák a má zájem zahájit nový dialog s Bagdádem s cílem vyřešit spory implementací všech ústavních článků.²⁶⁹ KRG tímto formálně uznává a respektuje suverenitu, územní celistvost a jednotu Iráku. Sice tímto krokem oficiálně nezrušili výsledky referenda, ale alespoň je to přiblížilo k větší diskusi s Bagdádem.²⁷⁰

Od roku 2018 došlo k mírně pozitivnímu vývoji a Bagdád začal vyplácet mzdy zaměstnancům ve školství, bezpečnosti a zdravotnictví. Premiér al-Abádí také nařídil iráckým vojenským představitelům, aby začali s navazováním vztahů s kurdskými protějšky. Vyslal delegaci, aby projednala mezinárodní hranice s úřady KRG a stanovila podmínky, mezi které patří především transparentnost, pokud jde o výši příjmů z ropy a způsob jejich vynaložení.²⁷¹

Stejně jako v iráckém Kurdistanu, i ve federálním Iráku proběhly parlamentní volby v květnu 2018, které hrály důležitou roli při obnově vztahů mezi Bagdádem a KRI. Mnozí se obávali, jak výsledky voleb ovlivní vztah

---

²⁶⁶ ASHARQ AL-AWSAT: Baghdad to Pay Salaries of Peshmerga, Civil Servants in Kurdistan.

²⁶⁷ KAYA, Z., N.: Assessing the post-referendum crisis between Erbil and Baghdad.

²⁶⁸ DW: Kurds 'reject' call to nullify referendum results.

²⁶⁹ KRG: KRG Statement on the Iraqi Federal Supreme Court's Interpretation of the Article 1 of the Constitution.

²⁷⁰ UNAMI: UNAMI Acknowledges Kurdistan Region's Government Statement Announcing Respect for the Federal Court Ruling on unity of Iraq.

²⁷¹ KAYA, Z., N.: Assessing the post-referendum crisis between Erbil and Baghdad.

k iráckému Kurdistánu.²⁷² Do iráckých parlamentních voleb se promítly dlouhodobé boje s Islámským státem, který byl dle iráckého premiéra Hajdara al-Abádího oficiálně poražen v prosinci 2017. Iráčané tak šli k volbám poprvé od působnosti Islámského státu na území Iráku.²⁷³ ve volbách kandidovalo 36 koalic a na prvním místě se umístila koalice ší'itského duchovního Muqtady as-Sadra názvem Sáarún (Vpřed) jinak nazývaná také Aliance směrem k reformě. Muqtada as-Sadr se vydal do koalice s komunistickou stranou. Sáarún získala 54 křesel ze 329. Na druhém místě se umístila aliance Fatah se 47 křesly. Tato aliance napojená na Írán zastupovala ší'itské milice, které hrály důležitou roli při porážce IS. Koalice premiéra Hajdara Abádího s názvem Nasr se umístila na třetím místě a za ní Málíkího koalice s názvem State of Law.²⁷⁴

Iráčtí Kurdové měli co nabídnout politickým stranám bojujícím o moc v Bagdádu. Když začala kampaň do parlamentních voleb v roce 2018, dominantní strany v Iráku se snažily získat kurdskou podporu pro své parlamentní bloky. Například blok Nasr premiéra Abádího diskutoval o potenciální kurdské podpoře a Spojené státy vyvinuly diplomatický tlak, aby se tyto pokusy uskutečnily. KDP a PUK měly nabídky, aby spojily svůj zájem s Íránem podporovaným blokem Fatahu, jelikož by jim to umožnilo dosáhnout rychlé dohody o částečném stažení PMF z částí sporných území v Ninive.²⁷⁵ Kurdské politické strany se zdržely spojení s iráckými bloky, a ani nevytvořily žádnou společnou koalici. PUK a KDP se rozhodly kandidovat zvlášť. KDP se v iráckých parlamentní volbách umístila na stejném místě jako Málíkího koalice a každá strana získala 25 křesel. Politika KDP však nebyla pouze na ústupu vůči požadavkům Bagdádu. Stále zde byla otázka Kirkúku a KDP se rozhodla bojkotovat výsledky těchto parlamentních voleb v roce 2018 na některých sporných územích, zejména v Kirkúku, které jsou podle nich pod vojenskou okupací Bagdádu.²⁷⁶

---

²⁷² ALAALDIN, F.: Government Formation in the KRG: A Perilously Slow Process.

²⁷³ SMITH, B.: Iraq and the 2018 Election, s. 5.

²⁷⁴ SMITH, B.: Iraq and the 2018 Election, s. 3.-4, 11.

²⁷⁵ CRISIS GROUP: After Iraqi Kurdistan's Thwarted Independence Bid.

²⁷⁶ RUDAW: KDP will boycott Iraq elections in Kirkuk, disputed areas.

Celkové výsledky voleb zajistily kurdským stranám solidní vyjednávací pozici, kdy se KDP umístila na čtvrtém místě, PUK získala 19 křesel, Gorran 5 a Nová Generace 4 křesla.²⁷⁷ Kurdové se pomalu připravovali na diskuzi o povolebních scénářích se všemi politickými aktéry v Bagdádu, aby si připravili půdu pro jejich aktivní účast v nové vládě bez ohledu na výsledky voleb. Během jednání o sestavování vlády v Iráku, se KDP a PUK zapojovaly zvláště a odděleně se setkaly s úřadujícím premiérem Hajdarem al-Abádím a dalšími vlivnými kandidáty.²⁷⁸ Na základě zákulisních dohod si vedení KRG zajistilo klíčovou pozici ministra financí v novém kabinetu a pečlivě vyměnilo politickou podporu pro konkrétní požadavky ohledně přidělů z federálního rozpočtu na rok 2019. Jednalo se o zvýšení plateb na podporu Pešmergů a platy ve veřejném sektoru.²⁷⁹ Po zajištění těchto ústupků uvítali kurdští představitelé nominaci Adila Abdula al-Mahdího na premiéra, kterého považovali za dobrou volbu pro budoucí vztahy mezi Erbílem a Bagdádem.²⁸⁰

I přestože to byla KDP, která byla hlavním viníkem zhoršení vztahů s federálním Irákem kvůli referendu za nezávislost, tak nová vláda KDP včele s Masrúrem Barzáním začala s obnovou vztahů a novou spoluprací. Hlavní motivací nového premiéra byla obava, že pokud se jeho strana nezačne angažovat v Bagdádu, tak to udělají jejich domácí rivalové.²⁸¹ Jejich obava se promítla při volbě irácké prezidenta 2. října 2018, když se snažili poprvé protlačit svého kandidáta Fuáda Husejna a trvala na tom, že mají nárok jako největší kurdská politická strana mít prezidenta z KDP. Irácký prezident byl od svržení bývalého režimu vždy členem PUK. I přes veškeré snahy KDP byl nakonec prezidentem zvolen Barham Sálih ze strany PUK. Nový irácký prezident poté zvolil za premiéra Adila Abdula al-Mahdího. Za jeho vlády KRG mohla pokračovat v nezávislém vývozu ropy, aniž by čelil významné kontrole.

---

²⁷⁷ MANSOUR, R.; VAN DEN TOORN, Ch.: The 2018 Iraqi Federal Elections: A Population in Transition? str. 16.

²⁷⁸ RUDAW: KDP, PUK meet in Baghdad espousing Kurdish unity after Iraqi election.

²⁷⁹ TURAK, N.: Iraq's massive 2019 budget still fails to address reform needs, experts say.

²⁸⁰ IDDON, P.: The 2010s: A bad decade for Kurdistan.

²⁸¹ ALAALDIN, F.: Government Formation in the KRG: A Perilously Slow Process.

Na druhou stranu mnoho úředníků v Iráku kritizovalo al-Mahdího za přílišnou měkkost vůči Kurdům.²⁸²

---

²⁸² BBC: New Iraq President Barham Saleh names Adel Abdul Mahdi as PM.

5 SOUČASNÁ POLITICKÁ SITUACE V KURDISTÁNU

Způsob vedení iráckého Kurdistanu se po vyhlášení referenda výrazně nezměnil. KRG se nevrátila ke snahám prezentovat se jako území, které je více demokratické než Bagdád. Jedním z důvodů bylo, že dříve jim to nepřineslo žádný úspěch a přiblížení se k nezávislosti. KRG si uvědomila, že pro mezinárodní partnery jsou více důležití jako vojenský aktér, který dokázal do jisté míry porazit Islámský stát na území Iráku a také pomohl při operacích v Sýrii. Dále si uvědomovali, že pro západní státy, především USA, není podmínka demokracie a dodržování lidských práv, aby udržovali dobré vztahy se státy v regionu Blízkého východu.²⁸³

5.1 Spolupráce s Bagdádem

Politická situace ve federálním Iráku má přímý vliv na KRI, takže když v roce 2019 vypukly demonstrace v Bagdádu a v dalších jižních provinciích, vyvolalo to v KRG velké obavy a vláda musela na demonstrace a zásahy proti demonstrantům ze strany irácké vlády do jisté míry reagovat.²⁸⁴ Protesty v Bagdádu trvaly od října roku 2019 až do roku 2021 a byly reakcí na dlouhodobou korupci, špatné veřejné služby, nezaměstnanost, sektářské uspořádání politiky a zapojování Íránu do iráckých záležitostí. Povstání bylo vedené převážně novou generací aktivistů, kteří se shromáždili do hnutí s názvem Tišrín (Říjen). Demonstranti nakonec začali volat po svržení politického systému v Iráku. Reakcí na to irácká vláda použila sílu k potlačení protivládních nepokojů. Bylo to poprvé od roku 2011. Do potlačení protestů se také zapojily Íránem podporované milice.²⁸⁵ Během protestů zemřelo okolo sedmi set lidí a desítky tisíc jich bylo zraněno.²⁸⁶ Kurdové se k demonstracím a změnám v irácké vládě snažili stavět neutrálně. Prezentovali se tak, že podporují vládu al-Mahdího do jeho rezignace, ale snažili se uklidnit demonstranty tím, že signalizovali podporu politických změn, které požadují.²⁸⁷

---

²⁸³ PALANI, K.: *Kurdistan's De Facto Statehood: A New Explanatory Framework*, s. 72.

²⁸⁴ IDDON, P.: The 2010s: A bad decade for Kurdistan.

²⁸⁵ CRISIS GROUP: *Iraq's Tishreen Uprising: From Barricades to Ballot Box*.

²⁸⁶ AL ARABIYA: *Markaz thaufiq džará'im al-charb bi-l-íraq: 669 qatílan bi-l-muzáharát*.

²⁸⁷ MENMY, D., T.: *Iraqi Kurdistan authorities decry protest suppression*.

Tyto demonstrace naprosto zatřáslly iráckou vládou a celou stabilitou ve federálním státě. Premiér al-Mahdí se rozhodnul odejít ze svého postu a jeho místo zaujal bývalý šéf rozvědky Mustafa al-Kazimí.²⁸⁸ Premiér Mustafa al-Kázimí při svém nástupu do úřadu slíbil, že splní požadavky demonstrantů uspořádáním předčasných voleb 6. června 2021, tedy téměř rok před plánovaným termínem. Ty byly později odloženy na 10. října 2021.²⁸⁹

Irácké parlamentní volby v roce 2021 vyhrál Muqtada as-Sadr a jeho Sadristické hnutí se 73 křesly ze 329. Na druhém místě se umístila nová strana s názvem Progresivní strana s 37 křesly a za nimi Málíkiho koalice State of Law, která získala 33 křesel. Čtvrté místo si udržela KDP s 31 křesly, tedy o 6 křesel víc než v roce 2018. Nejhorší propad měla strana Fatah, jejíž hlavní složkou jsou milice napojené na PMF, podporované Íránem. Fatah, která byla v parlamentních volbách v roce 2018 na druhém místě s 48 křesly, nyní získala pouze 17 křesel. Stoupenci Fatahu se okamžitě vydali do ulic a demonstrovali proti zkorumpovaným volbám.²⁹⁰ Muqtada as-Sadr jako jasný odpůrce iránských a amerických vlivů v Iráku nechtěl sestavit vládu s proiránskými ší'itskými frakcemi. Muqtada as-Sadr nakonec nedokázal sestavit vládu a Irák se dostal do politické nestability až do října roku 2022.²⁹¹ Bagdád byl za premiéra Mustafy al-Kázimího, který byl o moci od roku 2020 do roku 2022, otevřený budovat lepší vztahy s kurdským vedením, a dokonce se vyslovil, že vztahy s Kurdistánem od roku 2003 nikdy nebyly lepší.²⁹²

Politická nestabilita sužovala federální Irák od roku 2019 a neschopnost Muqtady as-Sadra sestavit vládu vyústila k novým protestům v létě v srpnu 2022, když Muqtada as-Sadr oznámil své stažení z politiky. Mnoho jeho stoupenců se vydalo do ulic a během střetů zemřelo přibližně 30 lidí. Boje však skončily stejně rychle, jako začaly, poté, co Muqtada as-Sadr další den

---

²⁸⁸ RUDAW: Mustafa al-Kadhimi sworn in as prime minister of Iraq.

²⁸⁹ ALDROUBI, M.: Iraqi president announces early elections in October.

²⁹⁰ YUAN, S.: Iraq announces final results of October parliament election.

²⁹¹ MIDDLE EAST POLICY COUNCIL: Timeline: Iraqi Political Crisis.

²⁹² AL-MAKTAB AL-'ILÁMÍ LIRAÍS ALWUZARÁ'I: Raís madžil ljuwzará'i...

od vypuknutí střetů nařídil svým stoupencům, aby se stáhli. Tvrdil, že jejich akce nebyly „revoluční“ a že „*prolívání irácké krve je zakázáno*“.²⁹³

Více než po roce od národních voleb v roce 2021 se konečně situace posunula vpřed, když dočasný prezident Barham Sálih naléhal k ukončení patové situace. 13. října se pořádaly volby na post iráckého prezidenta. Stejně jako v předchozích volbách se KDP i PUK snažily prosadit své kandidáty. KDP se snažila protlačit na post prezidenta Rebara Ahmeda a PUK Abdula Latífa Rašída. KDP se nakonec rozhodla stáhnout svého kandidáta a podpořila Abdula Latífa Rašída, který porazil Barhama Sáliha a stal se novým úřadujícím prezidentem.²⁹⁴ Jako nového premiéra zvolil Mohameda Súdáního, který za předchozích vlád zastával post ministra lidských práv a ministra práce. K sestavení nové vlády došlo až v říjnu 2022.²⁹⁵ KDP se připojila do nové koalice nazvané Running the State Coalition se stranou Sunni Sovereignty s představitelem Mohamedem al-Halbousím. Tato koalice je podporovaná Íránem a ší'itskou stranou premiéra Súdáního – Coordination Framework. Tahle nová spolupráce mezi Kurdy, sunnity a ší'ity si stanovila za cíl boj proti korupci, zavádění reformů, vyvažování regionálních vztahů Iráku a úpravu systému volebních komisí. Výsledek nové vlády ukazuje vyšší moc Íránu a větší lhostejnost USA se angažovat do politiky Iráku.²⁹⁶

Mezi stále nevyřešené problémy mezi Erbílem a Bagdádem patří otázka sporných oblastí a implementace článku 140 irácké ústavy, dále musí nová vláda vyřešit dohodu o Sindžáru, podepsanou mezi kurdskou regionální vládou a Kázimího vládou v roce 2020 o správě a bezpečnosti v oblasti Sindžár. Cílem této dohody je vybudovat nové administrativní a bezpečnostní struktury, aby bylo umožněno návrat vysídlených osob kvůli působnosti IS. Naplnění dohody však prozatím kolísá a vysídlené osoby jsou stále v táborech. Vývoj stěžuje

---

²⁹³ ALJAZEERA: Timeline: What led to the fighting in Iraq's capital Baghdad.

²⁹⁴ DUDLEY, D.: Iraq Finally Gets A New Prime Minister And President, More Than A Year After Election.

²⁹⁵ WAGDY, L.; ISMAIL, A.: Iraqi parliament approves new government headed by Mohammed Shia al-Sudani.

²⁹⁶ SHUKRI, N.: The Formation of Iraq's New Government is a Major Victory for Iran and Its Allies.

působnost ozbrojených skupin v regionu, politická rozdělenost a aktivity PKK, na které reaguje Turecko.²⁹⁷

Další výzvou pro Bagdád a Erbil je sestavování zákona o plynu a ropě. Napětí mezi Erbílem a Bagdádem je vysoké od té doby, co irácký federální nejvyšší soud v únoru označil zákon o ropě a zemním plynu v Kurdistánu z roku 2007²⁹⁸ za „neústavní“, čímž zasáhl nezávislost energetického sektoru regionu a ohrozil jeho průmysl. KRG opakovaně zpochybňuje ústavnost rozhodnutí soudu.²⁹⁹ Zákon totiž nastiňuje mechanismus pro definování a následné získání zbývajících příjmů, které federální vláda dluží regionu. Zákon uvádí, že pokud federální vláda nesplácí platby, pak je KRG oprávněná prodávat ropu z regionu za účelem zpětného získání nezaplacené částky.³⁰⁰ Irácká národní ropná společnost tvrdila, že smlouvy KRG se zahraničními energetickými společnostmi porušují ústavu. Celkové situaci ani nepomohlo obvinění v květnu 2022 ze strany North Oil Company, ropné společnosti řízené iráckým ministerstvem ropy, že jednotky kurdské regionální vlády převzaly některá ropná pole ve severních sporných oblastech v provincii Kirkúk. KRG všechna obvinění popřela.³⁰¹ Federální vláda a KRG mají v plánu začít pracovat na společném návrhu iráckého zákona o ropě a plynu. Proces je však zdlouhavý a výsledek zatím není jasný.³⁰² v únoru 2023 došlo k sestavení komise pro vytvoření zákona o ropě a plynu.³⁰³

Velkou výhrou pro federální Irák bylo rozhodnutí Mezinárodní arbitrážního soudu v Paříži v březnu 2023, že Ankara porušila bilaterální smlouvu s Bagdádem z roku 1973. Tato smlouva dává irácké federální vládě pravomoc nad prodejem irácké ropy ropovodem do Turecka.³⁰⁴ Ankara totiž dovážela ropu pouze z KRI do přístavu Ceyhan v Turecku bez souhlasu

---

²⁹⁷ CRISIS GROUP: Iraq: Stabilising the Contested District of Sinjar.

²⁹⁸ Zákon o ropě a zemním plynu byl schválen kurdským parlamentem dne. 6 srpna 2007. Zákon vstoupil v platnost se souhlasem prezidenta Masúda Barzáního dne 9. srpna.

²⁹⁹ <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/01112022>

³⁰⁰ KRG: The Kurdistan Oil and Gas Law.

³⁰¹ LUCENTE, A.: Iraqi Kurdistan government denies taking control of oil fields in Kirkuk.

³⁰² BAS NEWS: KRG to Continue Talks on Budget, Oil and Gas Law in Baghdad: Official.

³⁰³ KRG: Erbil and Baghdad create mutual committee on oil and gas law.

³⁰⁴ HILTERMANN, J.: Iraqi Kurdistan Twenty Years After.

z Bagdádu. Turecko tedy uzavřelo ropovod z iráckého Kurdistanu, který KRG používala k čerpání přibližně 400 tisíc barelů denně v Kirkúku a kurdských oblastech.³⁰⁵ KRG a Súdáního vláda v Bagdádu se nyní snaží najít východisko, jak tuto situaci vyřešit, neboť Irák chce prodávat ropu do Turecka, ale ropovod z Kirkúku do Turecka zničil IS v roce 2014. Neexistuje tedy jiná alternativa než vývoz přes KRI, takže se Bagdád musí s Barzáního vládou nějak dohodnout. od začátku dubna 2023 pracují na dočasné dohodě o obnovení vývozu ropy.³⁰⁶

5.2 KDP vs. PUK

Kurdská demokratická strana a Vlastenecká unie Kurdistanu jsou dvě hlavní kurdské politické strany v Iráku. Jejich vztah je doprovázen společnou spoluprací a také soutěžením mezi sebou. Dnešní napjaté vztahy mezi PUK a KDP v Kurdistanu jsou výsledkem 60 let starého sporu. Přesněji řečeno, je to výsledek sporu mezi dvěma jednotlivci, tedy mezi Mulla Mustafou Barzáním a Džalalem Talabáním, kteří kvůli svým sporům v roce 1975 rozdělili KDP na dvě části a novou částí se stala PUK, což je rozhodnutí, které od té doby způsobilo desetiletí historických, ideologických a geografických dělení. Za bývalého iráckého režimu byly tyto strany hlavními představiteli v boji za kurdský nacionalismus.³⁰⁷

Jak je popsáno v druhé kapitole, spory po vytvoření iráckého Kurdistanu vedly k občanské válce, která nakonec vyústila mírovou dohodou mezi rodinami Barzání a Talabání zprostředkovanou USA. Tato dohoda ukončila jejich spor a strany se dokázali shodnout na sdílení moci v KRI.³⁰⁸ Od té doby však napětí mezi PUK a KDP stále přetrvávalo. V dnešní době se s tímto napětím musí vypořádávat Masrúr a Nečirvan Barzání společně s Qubadem a Bafelem Talabání, který je současný vůdce PUK.³⁰⁹

---

³⁰⁵ JALABI, R.; SAMSON, A.: Iraq wins landmark case against Turkey over Kurdish oil exports.

³⁰⁶ HILTERMANN, J.: Iraqi Kurdistan Twenty Years After.

³⁰⁷ JAFF, N.: PUK and KDP: A New Era of Conflict.

³⁰⁸ SAEED, Y.: Why the unity of the PUK is important for Iraqi Kurds.

³⁰⁹ JAFF, N.: PUK and KDP: A New Era of Conflict.

Celkově můžeme irácký Kurdistan popsat jako území se dvěma administrativami rozdělenými mezi zóny KDP, která je jinak nazývána také jako žlutá zóna podle vlajky KDP, soustředěná kolem hlavního města Erbilu a Dohuku a zelenou zónu PUK, která se rozkládá v Sulajmánii. Před rokem 2005 tyto dvě strany vedly odlišné a samostatné vlády. Nicméně v posledních letech se jejich postavení poměrně změnilo. KDP se stala hlavním politickým lídrem a PUK se vypořádávala s řadou problémů uvnitř své strany. Jejich duopol je však tak silný, že není možné, aby KDP převzala vliv v oblastech PUK. V posledních letech se dokonce mluví o tom, zda neshody mezi KDP a PUK nepovedou ke stejnému uspořádání jako to bylo před rokem 2005.³¹⁰ Obě strany od prezidentských voleb v roce 2018 v Bagdádu zkoušely nové metody, jak dosáhnout dohody o sdílení příjmů a moci. Extremistické hlasy z KDP a PUK však volaly po drastických opatřeních, jdoucích tak daleko, že zastávají znovuvytvoření dvou správních oblastí s vládami v Erbilu a Sulajmániji.³¹¹ Vůdce PUK Bafel Talabání od roku 2022 dost operuje s termínem „*dvojitá administrativy*“. Představitelé PUK také poukazují na to, že oblasti pod jejich kontrolou, tedy Sulajmánija, jsou dost omezeny ze strany Erbilu ohledně financí a služeb. KDP se brání a obviňuje je ze špatného hospodaření a korupce v jejich oblastech. Stížnosti PUK, že KDP finančně trestá tuto provincii, trvají déle než rok. Důvodem jsou výrazné rozpočtové škrty ze strany KRG, které způsobily, že oblasti PUK nemohou vyplácet ani vládní platy a platy bezpečnostních sil.³¹²

Neshody se také týkají otázky ropy a zemního plynu. Podle předchozí dohody, rozpočet a příjmy regionu jsou rozděleny mezi dvě zóny. 57 procent je pro zónu KDP a 43 procent pro zónu PUK. Názor na toto rozdělení příjmů se však u obou stran liší. KDP prosazuje, aby se příjmy vyplácely podle poměru platů v dané oblasti na základě příjmů a PUK chce hromadné shromáždění veškerých příjmů a spravedlivé rozdělení do všech regionů.³¹³ Kromě transparentnosti ropy a místních příjmů v provinciích jsou součástí sporů také

---

³¹⁰ AI-QARADAGHI, S.: Intra-Kurdish tensions in Iraq fade dreams of independence.

³¹¹ ALAALDIN, F.: Government Formation in the KRG: A Perilously Slow Process.

³¹² AI-QARADAGHI, S.: Intra-Kurdish tensions in Iraq fade dreams of independence.

³¹³ JAFF, N.: PUK and KDP: A New Era of Conflict.

nastávající kurdské parlamentní volby, který byly přesunuty z roku 2022³¹⁴ na 18. listopad 2023, jak oznámil prezident Nečirvan Barzání v březnu 2023.³¹⁵ K eskalaci neshod mezi oběma stranami došlo v říjnu v roce 2022 v Erbilu, kde se stal atentát na bývalého protiteroristického důstojníka Hawkara Džaffa, který dříve působil pod PUK, ale nakonec se přidal ke KDP. Z tohoto činu byla obviněna PUK, která však účast na atentátu popírá.³¹⁶ Napětí vedlo k tomu, že PUK začala bojkotovat týdenní vládní schůzky vedené premiérem Masrúrem Barzáním a Qubad Talabání jako předseda vlády přestal navštěvovat zasedání rady ministrů.³¹⁷

KDP a PUK také řídí samostatné ozbrojené síly – Pešmergu. To, že tato bojovní skupina pod záštitou dvou politických stran způsobuje také mnoho vnitrostranických problémů, které se nejvíce ukázaly při opětovném převzetí Kirkúku iráckou armádou, když PUK nařídila svým bojovníkům neklást odpor.³¹⁸

Obě strany se místo soustředění na zlepšení infrastruktury iráckého Kurdistánu zaměřují na spory a dokazování vlastní moci. Politické rozdělení představuje výzvu pro celý region Kurdistánu. Roztříštěnost je viditelná i ve spolupráci s Bagdádem, kdy se například při řešení federálního rozpočtu nedokázaly tyto strany shodnout a navzájem se obcházely při schůzkách s Bagdádem. Takovým chováním oslabily pozici Kurdistánu ve vyjednávání.³¹⁹

Na jejich roztříštěnost mají také vliv zahraniční aktéři. Především Turecko a Írán. KDP má dobré vztahy s Tureckem, jejich spolupráce je ovlivněna působností PKK na území Kurdistánu, proti kterému společně bojují. Na druhou stranu PUK má s PKK lepší vztahy, proti čemuž bojuje Ankara. Když po referendu v roce 2017 byly pozastaveny mezinárodní lety do Erbilu a Sulajmánije, tak Ankara tyto sankce v Erbilu zrušila, neučinila totéž

---

³¹⁴ KURDISTAN PARLIAMENT: MPs with 80 votes extend the current term of Parliament, complete second reading of Bill on Education and Training.

³¹⁵ KURDISTAN REGION PRESIDENCY: The voting will take...

³¹⁶ AI-QARADAGHI, S.: Intra-Kurdish tensions in Iraq fade dreams of.

³¹⁷ KURDISTAN PARLIAMENT: MPs with 80 votes extend the current term of Parliament, complete second reading of Bill on Education and Training.

³¹⁸ FLIERVOET, F.: Chapter 2: The Evolution of the Peshmerga.

³¹⁹ AI-QARADAGHI, S.: Intra-Kurdish tensions in Iraq fade dreams of independence.

v Sulajmániji, aby PUK potrestala za její údajné spojení s PKK. PUK má na druhou stranu dlouhodobou podporu z Iránu. Nicméně krize mezi USA a Íránem na začátku roku 2020 vyvolala v některých obav, že KRI bude opravdu rozdělena na dvě administrativy podporované odlišnými velmocemi ze zahraničí. KDP bude podporována USA a Tureckem. PUK bude mít na své straně Írán, Bagdád a PMF.³²⁰

Prezident Nečirvan Barázní však uklidňuje situaci a konflikt mezi KDP a PUK komentuje tak, že by se žádné politické strany v Kurdistánu, zejména PUK a KDP, neuchýlily k násilí. Celkově neočekává, že by se region Kurdistánu mohl opět vrátit k bojovým střetům a vyzývá obě strany k usmíření. Na PUK se obrací, aby se opět zapojila do jednání rady ministrů, aby se mohli posunout vpřed a také naplánovat volby na rok 2023.³²¹

Rozdílný názor těchto dvou politických stran na budoucí směřování iráckého Kurdistánu se promítnul v dubnu v roce 2023, kdy Qubad Talabání na události s názvem Sulajmánija Fórum vyjádřil názor, aby se KRG přestala tolik zaměřovat na kontrolu ropných polí, ale více se soustředila na vyjednávání s Bagdádem ohledně zákona o sdílení příjmů pro celý Irák. Tento názor byl velmi překvapivý, neboť poukazuje, že by PUK mohla více zaměřovat na vytváření společné budoucnosti s federálním Irákem, kde bude mít irácký Kurdistán dobré postavení a spravedlivý podíl ze zisků. KDP má na druhou stranu dlouhodobý cíl kurdské nezávislosti. Rozdílné názory o budoucnosti KRI mohou vést ještě k větším rozporům mezi oběma stranami.³²²

5.3 Regionální vztahy

Írácký Kurdistán si byl dobře vědom, že po zhoršení vztahů s Íránem a Tureckem po vyhlášení referenda, je nezbytné najít řešení k opětovné spolupráci. Aby KRG uklidnila Teherán, zajistila, že na hranicích s Íránem nebudou povoleny žádné kurdské povstalecké aktivity iránsko-kurdských

---

³²⁰ SALIH, D.: The Iraqi Kurdish parties and the PKK.

³²¹ THE PRESIDENCY OF KRG: President Nechirvan Barzani: The Future of the Kurdistan Region is bright.

³²² HILTERMANN, J.: Iraqi Kurdistan Twenty Years After.

opozičních skupin a bude jim odepřeno bezpečnostní útočiště. Byla to reakce na působnost turecké PKK, která působí téměř na všech kurdských územích v regionu.³²³ Na zlepšování vztahů s Teheránem měla vliv i napjatá politika mezi Íránem a USA krátce po referendu. Na konci roku 2017 se KRG naklonila spíše k íránským zájmům, jako způsob, jak zajistit pokrok v klíčových otázkách při jednání s Bagdádem.³²⁴ V lednu v roce 2018 se vydal premiér Barzání do Teheránu, kde se setkal s íránským prezidentem Hassanem Rouháním. Celé jejich setkání se neslo v duchu zlepšování vztahů mezi Irákem a Íránem, čímž KRG dávala najevo, že upřednostňuje nyní především zlepšení vztahů v regionu, přestože Írán byl zapojen do převzetí Kirkúku iráckou armádou.³²⁵ Vliv Íránu v irácké politice zůstává stále významný a mnozí Iráčané proti němu jasně vystupují a kritizují vlastní vládu. Na druhou stranu ve federálním Iráku působí mnoho šíitských politických stran, které jsou finančně podporované Íránem, takže je téměř nemožné zbavit se íránského vlivu. KRI jako soused Íránu je napojený na Írán také obchodně a výnosy z tohoto obchodu v posledních letech činily přes 13 milionů dolarů. To, že Írán má skvělé vztahy s PUK se promítlo do události v roce 2022, kdy byla v Sulajmániji uspořádána veřejná akce k připomenutí druhého výročí zavraždění Qásima Solajmáního.³²⁶

Přes silné ekonomické vazby Turecka na KRI je vzájemný vztah zemí silně ovlivněn působností PKK v KRI. Problémem je, že Turecko jasně podporuje KDP a považuje se za jeho patrona. Nicméně jeho podpora se nevztahuje na celý KRI. PUK má silné vazby na hlavního rivala Turecka – PKK.³²⁷ V posledních letech Ankara začala zvyšovat svou vojenskou přítomnost a zřizuje nové základny v iráckém Kurdistánu. KRG, která má silné ekonomické vazby s Tureckem, však vyjadřuje obavy z civilních obětí z tureckých útoků, kterých je v posledních letech nespočet.³²⁸ Silný ekonomický vztah Turecka a KRI, především v oblastech pod kontrolou KDP, má takový dopad, že většina

---

³²³ HAWRANY, F.: Iraqi Kurds maneuver to get closer to Iran.

³²⁴ CHOMANI, K.: Big brother is watching: Evolving relations between Iran and the Kurdistan region of Iraq, str. 10.

³²⁵ RUDAW: Tehran to PM Barzani: Kurds should have Iraqi constitutional rights.

³²⁶ PALANI, K.: *Kurdistan's De Facto Statehood: A New Explanatory Framework*, s. 90-91.

³²⁷ PALANI, K.: *Kurdistan's De Facto Statehood: A New Explanatory Framework*, s. 88.

³²⁸ CFR: The Kurds' Long Struggle with Statelessness.

zboží, jídla, oblečení a stavebních společností pochází z Turecka. Touto zahraniční a ekonomickou politikou se Ankara snaží, aby se Kurdistan stal na jejich dovozu závislý a spoléhal se pouze na Turecko.³²⁹

Další regionální hráči nehrají v zahraniční politice KRI tak velkou roli jako Turecko a Írán. Vztahy se Sýrií jsou velice ovlivněné postavením Turecka, Íránu,³³⁰ Spojených států amerických, Ruska a Číny v syrském konfliktu a vztah Turecka k YPG (Lidové obranné jednotky).³³¹ Hranice mezi KRI a Sýrií také stále patří k oblasti možných střetů, kvůli působnosti PKK a jeho vztahů uvnitř kurdských částí Sýrie a KRI.³³² Saúdská Arábie a Spojené arabské emiráty podporují KRI ekonomicky již několik let. Jejich napojení do KRI politiky je podmíněno také jejich rivalitou s ostatními mocnostmi v regionu, především Tureckem.³³³

5.4 Mezinárodní vztahy

Spojené státy americké byly nejbližším spojencem a zastáncem iráckého kurdského regionu od jeho vzniku. Washington byl hlavním poskytovatelem finanční, bezpečnostní, vojenské a politické podpory Kurdům od roku 1991.³³⁴ Kurdové vnímají americkou vojenskou přítomnost v KRI jako formu ochrany na Blízkém východě. Z toho důvodu mají Kurdové tendenci vidět Spojené státy americké jako svého patrona a hlavní zdroj svého přežití. Washington na druhou stranu od roku 2003 jedná s Kurdy pouze v rámci své irácké politiky s vidinou, aby se Kurdové integrovali do iráckého státu a také přispěli ke stabilitě a demokracii nového Iráku.³³⁵ Nicméně KRI pro USA od svržení Saddáma Husajna znamenal stabilitu uvnitř Iráku. Především krátce po roce

---

³²⁹ Vlastní pozorování.

³³⁰ AZIZI, H.; ÇEVİK, S.: Turkish and Iranian Involvement in Iraq and Syria, s. 3-4.

³³¹ GEOPOLITIQUE: Iraq and Syria: Kurdish Autonomous Regions Under Threat.

³³² HASAN, H.; KHADDUR K.: The Making of the Kurdish Frontier: Power, Conflict, and Governance in the Iraqi-Syrian Borderlands.

³³³ PALANI, K.: *Kurdistan's De Facto Statehood: A New Explanatory Framework*, s. 87.

³³⁴ WAHAB, B.; ZAMAN, A.; SERCHUK, V.: The KRG Turns Thirty: The Future of U.S.-Kurdish Relations in Iraq.

³³⁵ HAMA, H., H.: US Foreign Policy Towards the Iraqi Kurds.

2003, kdy mohlo dojít ke scénáři, že se celý federální Irák zhroutí, tak Kurdistán pro USA znamenal kus země – region, který představoval úspěch jejich invaze a kde nadále můžou jejich vojenské jednotky zůstat a ovlivňovat dění v regionu.³³⁶

Podporu USA pocítili Kurdové také během bojů proti Islámskému státu na území Iráku od roku 2014. Nicméně se přepočítali s podporou během referenda o nezávislosti. USA daly jasně najevo, že nepodpoří žádné aktivity, které by vedly k ohrožení federálního Iráku a referendum o nezávislosti označili za nelegální. Po této události se pozice ze strany KRG vůči USA poněkud změnila. KRG považovala dlouhodobě USA za svého patrona a nikdy nevystupovala otevřeně proti jejich politice. Po referendu bývalý prezident Masúd Barzání vyjadřoval zklamání, že USA nijak nezareagovaly při násilném převzetí Kirkúku a zmiňoval, že kvůli tomu bude muset přehodnotit jejich spojení.³³⁷

Američané se snažili Kurdy ujistit, že jejich nesouhlas s referendem neznamena konec jejich spojení. Washington od roku 2017 začal používat velmi diplomatickou frázi, pokud se vyjadřoval o iráckém Kurdistánu. Zdůrazňoval, že irácký Kurdistán je stabilní a životaschopný, ale jako součást iráckého státu.³³⁸ I američtí konzulové působící v Erbilu v posledních letech promlouvali ke Kurdům tak, že v Američanech mají stále svého spojence. Bývalý konzul Rob Waller dokonce poopravil známe kurdské úsloví³³⁹ a řekl: „*Kurdové mají dva přátele, hory a Spojené státy*“.³⁴⁰ Za poslední roky se pravidelně americká politická delegace setkává také s představiteli iráckého Kurdistánu, kde probírají stabilitu regionu³⁴¹ a větší spolupráci mezi Bagdádem,

---

³³⁶ PALANI, K.: *Kurdistan's De Facto Statehood: A New Explanatory Framework*, s. 84.

³³⁷ ARAF, J.: Iraqi Kurdish Leader Says Region Will Re-evaluate Relationship With U.S. After Referendum.

³³⁸ U.S. DEPARTMENT OF STATE: Remarks at the Iraqi Reconstruction Conference Session on Private Sector Engagement.

³³⁹ AHMED, O.: The Kurds may well have 'no friends but the mountains', but they do have Israel.

³⁴⁰ RUDAW: The Kurds' two friends.

³⁴¹ KUDISTAN24: PM Barzani, US Congress delegation discuss protecting Iraq, Kurdish sovereignty.

Erbílem a Washingtonem. V roce 2023 se také probírala možná spolupráce mezi KRI a USA v oblasti energetiky.³⁴²

Američané zůstávají přímým spojence KRI v otázce bezpečnosti. V roce 2022 USA prodloužily smlouvu s KRG o poskytování bezpečnostní podpory v důsledku války proti Islámskému státu. Obnovená dohoda zahrnuje další kroky k reformě sil Pešmergů, protože Pentagon má za cíl připravit irácké síly na dlouhodobou soběstačnost.³⁴³ Spojené státy také vyčlenily 260 milionů amerických dolarů ve svém zákonu o povolení k národní obraně z roku 2022 na podporu sil Pešmergů.³⁴⁴

I přestože Američané zůstávají stále největším spojencem, tak KRG je už více opatrná. Jejich pochyby jsou odrazem toho, že USA nepodpořily referendum o nezávislosti v roce 2017, stáhly své vojáky ze severozápadní Sýrie v roce 2019, čímž zanechaly Kurdy na pospas tureckým útokům,³⁴⁵ a také stáhly americké síly z Afghánistánu v létě 2021.³⁴⁶ Stažení amerických sil z Iráku bylo požadavkem mnoha ší'itských stran, především proiránských skupin. V lednu 2020 přijal irácký parlament rezoluci vyzývající americké jednotky, aby se stáhly z Iráku.³⁴⁷ To byla odpověď na dronový útok ze strany USA, který zabil Qásima Solejmáního, velitele jednotek Quds a Abu al-Mahdího al-Muhandise, zástupce šéfa irácké Hašd aš-Šábí.³⁴⁸ Erbíl byl od zavraždění generála Solajmáního několikrát terčem proiránských ozbrojených skupin.³⁴⁹ Během této vrcholící americko-iránské eskalace ohledně raketových útoků a zabití Qásima Solejmáního se KRG snažila zůstat neutrální díky svým

---

³⁴² BAS NEWS: US Ready to Expand Energy Ties with Kurdistan: McGurk.

³⁴³ SZUBA, J.: US extends military support for Iraq's Kurdistan region.

³⁴⁴ BAS NEWS: US National Defense Authorization Act Allocates \$260 Million to Support Peshmerga Forces.

³⁴⁵ BARNES, J., E.; SCHMITT, E.: Trump Orders Withdrawal of U.S. Troops From Northern Syria.

³⁴⁶ STEWART, P.; ALI, I.: Last U.S. troops depart Afghanistan after massive airlift ending America's longest war.

³⁴⁷ IBRAHIM, A.: Iraqi parliament calls for expulsion of foreign troops.

³⁴⁸ RASHEED, A.; ABOULENEIN, A.: Iran's Soleimani and Iraq's Muhandis killed in air strike: militia spokesman.

³⁴⁹ SULTAN, A.; DAVISON, J.: Explosives-laden drone targets U.S. forces at Iraq's Erbil airport.

zahraničním vztahům s Washingtonem a Teheránem.³⁵⁰ Když ší'itské politické bloky svolaly parlament k hlasování o návrhu zákona požadujícím stažení amerických sil z Iráku, kurdští zákonodárci v Bagdádu zasedání bojkotovali s odůvodněním, že postrádalo potřebné konzultace, a že Islámský stát stále představuje bezpečnostní hrozbu pro Irák a oblast Kurdistánu a americké složky jsou v Iráku potřeba.³⁵¹ Nejvyšší představitelé KRG zdůraznili, že jejich prioritou v krizi je bezpečnost lidí v oblasti Kurdistánu a společně podporují stabilitu uvnitř KRI a celého Iráku.³⁵² Tento obezřetný přístup umožnil KRG vyvážit vztahy se dvěma státy.³⁵³ Bývalý prezident KRG Barzání popsal na Twitteru řešení této situace jako cestu rozumu a moudrosti a zdůrazňoval, že se Kurdové nemůžou zapojit do žádných konfliktů, které by vedly k válce.³⁵⁴

Právě po roce 2017 se KRG zaměřila na upevňování vztahů s rivaly USA, jako je Rusko či Čína. Rusko sdílí úzké ekonomické vazby s KRI kvůli řadě ruských ropných společností. Dvě velké ruské společnosti Gazprom Neft a Rosneft jsou považovány za největší investory v regionu dle současného ruského konzula v Erbilu. Rusko má v plánu pomáhat s rozvojem nalezišť zemního plynu za podmínek, že se bezpečnostní situace v KRI stabilizuje. Kurdistán se na oplátku zdržel jakýchkoliv aktivit proti Rusku po zahájení invaze na Ukrajině v únoru 2022.³⁵⁵ Po vyhlášení referenda Rosneft jako jedna z mála společností rozšířila spolupráci s KRG, která vedla k dohodě o výrobě pěti ropných bloků v Kurdistánu. Tímto krokem se Rosneft snažil také upevnit politický vliv Ruska v Iráku a na Blízkém východě. Kontrola ropovodů dala této společnosti ústřední roli v probíhajících rozhovorech mezi kurdskou vládou a Bagdádem. Rozhovory se týkaly obnovení plného vývozu ropy, který byl přerušen referendem.³⁵⁶

---

³⁵⁰ WILLIAMS, L.: The Kurds are again caught in the crossfire, now between US and Iran.

³⁵¹ MUSTAFA, H.: Kurdish-Shiite Dispute over US Troops Ends their 'Historic Alliance' in Iraq.

³⁵² KRG: KRG discusses the latest developments in Iraq and the Middle East.

³⁵³ ZAMAN, A.: Iraq's Kurds weigh opportunities, risks in wake of Soleimani killing.

³⁵⁴ BARZANI, M.: In the proces of resolving...

³⁵⁵ RUDAW: Russia committed to 'historic' relations with Kurdistan Region, says consul general.

³⁵⁶ VERTYAEV, K., V.: The Russian historical and political approach towards nonconventional independence of Iraqi Kurdistan in *Routledge Handbook on the Kurds*, kap. 25.

Díky dobrým obchodním, energetickým, bezpečnostním a diplomatickým vztahům s mnoha různými státy se KRI dostala do pozice zprostředkovatele konfliktů, které zdůrazňuje významnou pozici Kurdistanu na Blízkém východě. I přestože se region stále potýká s ekonomickou krizí a zlepšení vztahů s Bagdádem, tak prezident Nečirvan Barzání se vyjádřil v březnu v roce 2023 na Erbíl Fórum, že se Kurdistan vydává dobrou cestou a budoucnost regionu je zářná. Například poukazoval na zlepšení vztahů s Bagdádem, kdy se o KRI a federální vládě vyjadřoval, jako o dvou domovech, které mají jeden společný stát a vzájemně se starají, aby ten stát prosperoval. Veškeré problémy Kurdistanu chce také řešit v rámci irácké ústavy. Dále zdůraznil pozici Kurdistanu v oblasti energetiky. Zvláště na to, že před válkou na Ukrajině, se mnoho západních zemí zaměřovalo jen na dovoz z Ruska. Nyní může Kurdistan hrát důležitou roli v celosvětové energetice.³⁵⁷

5.5 Bezpečnostní situace

Irácký stát, včetně regionu Kurdistanu, byl v posledních letech vojensky oslaben. Výcvik, kterého se mu dostalo od Globální koalice, byl a stále je zaměřen pouze na boj proti IS, nikoli na posílení celkových vojenských schopností k zabezpečení vnitrostátní stability. Írán a Turecko tvrdí, že Irák není schopen zvládnout opoziční skupiny v iráckém Kurdistanu. Problémem je, že ISF v Kurdistanu nemá žádnou přítomnost, takže se nemůže podílet na ochraně KRI.³⁵⁸

5.5.1 Aktivity PKK v iráckém Kurdistanu

Turecká Strana kurdských pracujících, založená v roce 1978, působí na území Iráku již od 80. let a stala se jednou z hlavních bezpečnostních hrozeb pro irácký Kurdistan. Skupina uzavřela dohodu s KDP v roce 1983, která jí umožnila kontrolovat oblasti hraničící s Tureckem. Vztahy mezi oběma stranami se zhoršily a PKK se snažila rozšiřovat na více oblastech pod správou

---

³⁵⁷ THE PRESIDENCY OF KRG: President Nechirvan Barzani: The Future of the Kurdistan Region is bright.

³⁵⁸ HADAD, H.: Uncertainty hangs over Iraqi Kurdistan in 2023.

KDP. Situace se vyostřila v 90. letech v otevřené boje o kontrolu území, které dohnaly KDP do spojenectví s Tureckem. Společně se jim však nepodařilo vyhnat PKK z oblasti Kurdistánu a působí zde dodnes.³⁵⁹ PKK je dle Spojených států amerických, Evropské unie a Turecka považována za teroristickou organizaci, která se díky dlouholetým bojům snaží prosadit politickou autonomii pro Kurdy v Turecku.³⁶⁰ Kvůli jejím aktivitám na území KRI se zvyšuje počet náletů dronů a atentátů na členy PKK a jejich podporovatele. Od roku 2018 Turecko rozšiřuje rozsah své vojenské kampaně a útočí na vzdálené tábory PKK v horách. Konflikt mezi PKK a Tureckem vytváří nové problémy pro bezpečnost iráckého Kurdistánu a přináší více civilních obětí, vytváří diplomatické roztržky mezi Bagdádem a Ankarou a ovlivňuje bezpečnost ropných operací.³⁶¹ Turecko od roku 2018 zřizuje vojenské základny a stanoviště v KRI u hranic s Tureckem. Ankara však působnost PKK využívá, aby prosazovala své zájmy uvnitř KRI a kontrolovala jejich touhu po nezávislosti.³⁶² Na konci července roku 2022 Ankara zasáhla park v provincii Duhok, kde zahynulo 8 civilistů a 20 jich bylo zraněno. Takové útoky vnášejí více hněvu uvnitř Kurdistánu vůči Turecku. Bagdád jasně odsuzuje tyto útoky, ale KRG se oficiálně nevyjadřuje a mnozí pozorovatelé si myslí, že KRG takové útoky povoluje, a to kvůli silnému vlivu Turecka na politiku Kurdistánu.³⁶³ Turecko jako odvetu za bombový útok v Istanbulu ze dne 13. října 2022, ze kterého viní Ankara PKK, zahájilo leteckou ofenzívu zaměřenou na kurdské militanty v Sýrii a severním Iráku.³⁶⁴

5.5.2 Útoky z Íránu

Zavraždění generála Qásima Solejmáního a to, že se KRI přímo neotočila proti USA, ovlivnilo do jisté míry vztahy s Íránem. I když se iráckému Kurdistánu podařilo vyjít ze situace bez vzniku válečného konfliktu, tak Írán byl

---

³⁵⁹ DRI, K. F.: Kurdish achievements at risk as KDP-PKK tensions rise.

³⁶⁰ KNIGHTS, M.: Turkey's War in Northern Iraq: By the Numbers.

³⁶¹ HUSSEIN, M.; PORTER, L.; TAHIR, R.; aj.: Widening Turkey-PKK conflict presents new risks for Iraqi Kurdistan.

³⁶² ISMAEL, Y.: Turkey's Growing Military Presence in the Kurdish Region of Iraq.

³⁶³ HADAD, H.: Uncertainty hangs over Iraqi Kurdistan in 2023.

³⁶⁴ CFR: The Kurds' Long Struggle with Statelessness.

vůči KRG více opatrný. Kurdistán je již dlouhodobě půdou pro konflikt mezi Teheránem a Washingtonem, který má negativní vliv na bezpečnostní situaci v KRI. Útoky na Erbil ze strany Íránu nejsou tak časté, a většinou jsou spojené s určitou skupinou, u které je podezření ohledně napojení na PMF, která je podporovaná Íránem.³⁶⁵ Poté, co v roce 2022 vypukly v Íránu protesty po celé zemi, tak se útoky na KRI zesílily. Írán totiž obviňuje íránské Kurdy sídlící v KRI, kterých je podle OSN okolo deseti tisíc, že podněcují a podporují protesty uvnitř Íránu. To, že Írán začne považovat KRI za novou základnu pro íránské protestní hnutí, může vyvolat mobilizaci iráckých ší'itských milicí proti KRI. Celkový vliv Íránu na federální Irák by mohl způsobit nový konflikt mezi Erbillem a Bagdádem.³⁶⁶ V březnu v roce 2022 byl Erbil zasažen 12 balistickými střelami, které Írán odůvodnil tím, že se zaměřují na přítomnost izraelských tajných služeb v zemi.³⁶⁷

5.5.3 Nekončící boj s Islámským státem

IS způsobila značné hospodářské a sociální škody jak Iráku, tak kurdeckému regionu, které ovlivňují sektory jako zdravotnictví, vzdělání, bezpečnost, zemědělství a mnoho dalších. IS podkopala důvěru a spolupráci mezi různými etnickými a náboženskými skupinami v Iráku a Kurdistánu, čímž vytvořila nedůvěru, která by mohla podnítit budoucí násilí.

Téměř dva roky poté, co Irák vyhlásil vítězství nad militanty Islámského státu, země zaznamenala zhoršení bezpečnosti v oblastech sousedících s KRI. Premiér Barzání v reakci na to prohlásil, že hrozba Islámského státu ještě neskončila. Skupina podle něj využila roztržky mezi Kurdy a Bagdádem.³⁶⁸

K únoru roku 2023 OSN odhaduje, že Islámský stát má v Iráku a Sýrii stále mezi pěti až sedmi tisíci členů a příznivců. Z toho je v Iráku stále 500

---

³⁶⁵ CFR: The Kurds' Long Struggle with Statelessness.

³⁶⁶ AHMED, Z., R.; SHUKRI N.: What do Iran's Protests Mean for Iraq and the Kurdistan Region?

³⁶⁷ HADAD, H.: Uncertainty hangs over Iraqi Kurdistan in 2023.

³⁶⁸ JALABI, R.: Exclusive: New Kurdish PM says priority is stronger Baghdad ties, rather than independence.

aktivních bojovníků IS, dle vysokého vojenského představitele. Tito bojovníci sídlí převážně v odlehlých pouštních a horských úkrytech a ztrácí schopnost přitahovat nové rekruty.³⁶⁹

Na druhou stranu irácký premiér as-Súdání stejný měsíc řekl, že v Iráku neexistuje žádná přítomnost Islámského státu, který byl oficiálně poražen. Dle něj jeho země již nepotřebuje vojenskou podporu z mezinárodní koalice, ale spíše poradce pro bezpečnostní a konzultační účely.³⁷⁰ Kurdští vůdci na druhou stranu varují před nebezpečím zbytků organizace IS v oblasti Kurdistánu. Na přelomu roku 2022 a 2023 bezpečnostní orgány v iráckém Kurdistánu odhalily dvě sítě napojené na IS, které plánovaly teroristický útok před novým rokem 2023 v Erbilu.³⁷¹

Irácká federální vláda také na začátku roku 2023 rozhodla o uzavření 25 táborů pro vnitřně vysídlené osoby v iráckém Kurdistánu a přijmout opatření k zajištění dobrovolného návratu do jejich domova, 9 let poté, co uprchly ze severovýchodní oblasti Iráku do Kurdistánu kvůli působnosti IS. KRG však nesouhlasí s tímto rozhodnutím, neboť nechtějí nikoho nutit k návratu do oblastí, které nejsou ještě zcela bezpečné. Navrhují, že první je potřeba zajistit bezpečnost a přestavbu oblastí zasažených bojem proti IS. Na tomto bezpečnostním zajištění musí federální vláda spolupracovat společně KRG.³⁷²

---

³⁶⁹ THE DEFENSE POST: Up to 500 IS Fighters Still Active in Iraq: Military.

³⁷⁰ ASHARQ NEWS: Raís wuzará'i al-íraq: „da°eš“ intahá wa lá nachtádž quwát qitálíja adžnabíja.

³⁷¹ Al-KABÍSÍ, D.: °Iraq: í'itiqál šabakatajn táb'átajn lí“da°eš“ chatatná litanfíd tafdžírát fí Arbíl

³⁷² SKY NEWS: Bi-l-irgláq al-muchajjamát wa-l-a'awdat at-tawuí'íjat.. Al-i'íraq jachlachil azmatan-an-názichína.

ZÁVĚR

Irácký Kurdistan byl již od svého vzniku odrazován od vytvoření nezávislého státu. Jedním z prvních důvodů prezentovaným Kurdům bylo, aby společně s federálním Irákem vytvářeli nový prosperující Irák po svržení Saddáma Hussajna. Situace v Iráku se pro Kurdy od roku 1991 rychle měnila a sami nevěděli, jak nový region vést, což vedlo k vypuknutí občanské války mezi KDP a PUK. I přestože v roce 2005 byly určité snahy uvnitř KRI o nezávilost ze strany občanů, KDP a PUK toto jasně odmítly, neboť se spíše zaměřovaly nad rozdělením sfér vlivu uvnitř regionu než na úplnou nezávilost. Když se KRI do jisté míry stabilizoval a začal ekonomicky prosperovat ve srovnání s Bagdádem, tak si vládnoucí strana KDP začala více uvědomat a zaměřovat se na realizaci nezávilosti. Tentokrát byla KDP odrazována tvrzením ze strany Bagdádu a mezinárodních hráčů, že nyní není správný čas na realizaci referenda. Irák se potýkal s působností IS na jejich území, jenže pro Kurdy byl právě nejlepší možný čas, neboť před vyhlášením referenda byli na vrcholu svého postavení. Jedním z důvodů, kterým Kurdům pomohl zlepšit jejich postavení byla role Pešmergy v bojích proti IS, neboť i když utrpěli silné ztráty, tak právě tento okamžik byl pro Kurdy zlomový, neboť se o nich psalo a mluvilo v mnoha zahraničních médiích jako o statečných bojovnících, kteří se snaží zastavit tuto známou teroristickou organizaci. Dalším důvodem pro Masúda Barzáního k vyhlášení referenda bylo také získání kontroly nad značnou částí sporných území. Takže nyní nastal pro bývalého prezidenta správný čas, kdy už Kurdové dál nemůžou čekat a pokusí se hlasovat o nezávilosti KRI a sporných území.

Nicméně i když hlasování bylo jednoznačné, implementace výsledku byla nereálná bez podpory Bagdádu či jiného mezinárodního spojence. Irácký Kurdistan si rozhodnutím uspořádat referendum zhoršil své postavení a dostal se do blokády ze strany Bagdádu a sousedních států. Pro federální Irák, který byl před vyhlášením referenda v oslabeném postavení, se karta jasně otočila. Zahraniční aktéři apelovali na udržení jednotného Iráku a vyjadřovali jasnou podporu vládě premiéra al-Abádího. Dále se Iráku podařilo získat zpět uznání ohledně bojů s IS od místních obyvatel a také ze zahraničí, když ISF společně ostatními skupinami dobyly zpět území společně s hlavním městem Islámského

státu. KRG musela otočit svou politiku a zaměřit se místo než na boj a implementaci nezávilosti, spíše na opětovné vybudování vztahů s Bagdádem a sousedními státy, zlepšení ekonomické situace uvnitř KRI a zmírnění politické roztržičnosti.

Prvotním krokem k uklidnění situace byl odstup Masúda Barzáního z postu prezidenta, který byl hlavní osobou agitující za nezávilost. Místo něj byl zvolen jeho synovec Nečirvan Barzání. I přestože byl Nečirvan v době hlasování premiérem KRG, tak jeho postavení bylo méně kontroverzní a byl nejlepší volbou, neboť dokázal lépe spolupracovat s místní opozicí a federální vládou v Bagdádu. Povedlo se mu uklidnit napjatou situaci uvnitř KRI, kdy mnoho opozičních politických stran kritizovalo KDP a Masúda Barzáního, že je dotlačil k referendu, které pak vedlo ke zhoršení ekonomické a politické situace Kurdistánu. Jeho silné vedení se ukázalo ihned ve volbách krátce po referendu, kdy se podařilo KDP obhájit svoje první postavení v kurdské politické scéně a jemu získat post prezidenta KRI. V současnosti se snaží Nečirvan Barzání o uklidnění politické krize v parlamentu, kdy členové PUK bojkotují jejich pravidelná setkání. Další důležité rozhodnutí ze strany KRG bylo nevydání se do otevřených bojů s ISF a PMF při násilném převzetí Kirkúku krátce po hlasování o nezávilosti. I přestože rozhodnutí neklást odpor bylo způsobeno dohodou mezi PUK a federální vládou, o kterém KDP nevěděla, tak se strany společně nedohodly bránit či později získat město zpět. Takové rozhodnutí vedlo k možnosti navázat opětovnou spolupráci s Bagdádem a sousedními státy a ukončit blokádu Kurdistánu, což ukazuje, že KRG dala raději přednost zlepšení současné situace uvnitř KRI než nacionalistickým bojům za nezávilost. Nicméně otázka sporných území zůstává nevyřešena dodnes a stále se jedná o téma, které pozastavuje spolupráci mezi oběma vládami.

Proces zlepšení ekonomické a politické situace uvnitř KRI po roce 2017 komplikovaly a dodnes komplikují rozdílné názory dvou hlavních politických stran iráckého Kurdistánu na budoucí směřování KRI. Jejich roztržičnost se také projevuje v jejich angažmá ve federální politice, kdy se každá snaží protlačit své vlastní zájmy. Politika PUK se jasně nikdy nepostavila za boj o nezávislý Kurdistán, ale spíše se snaží o blahobyt iráckého Kurdistánu, a především vlastní strany než o nacionalistické snahy. To se dalo vypožorovat

jasně během referenda o nezávislosti, kdy PUK prvně doporučovala odložit hlasování a nebyla hlavní hnací politickou stranou pro referendum. Také ihned po dokončení hlasování se snažila spojit s jinými mocnostmi při převzetí Kirkúku v roce 2017, než aby se jasně postavila za kurdskou nezávislost. Dalším utvrzením je vyjádření Qubada Talabáního z roku 2023, že by se KRG měla zaměřit na spolupráci s Bagdádem ohledně společných příjmů. PUK tedy jasně nikdy nevystoupila jako hlavní aktér za referendum a spíše jen tiše podporovala tyto snahy. PUK se také těší vysokého postavení ve federální vládě, neboť každý prezident od svržení režimu v roce 2003 byl ze strany PUK. Post prezidenta uvnitř KRI si jasně drží pod sebou KDP. Zajímavé ale je postavení PUK ke straně PKK, se kterou má do jisté míry pozitivní vztahy, což by mohlo vést mnoho lidí k domněnce, že právě PUK záleží na kurdské otázce a podporuje své bratry z Turecka. Nicméně vztah obou iráckých kurdských politických stran k PKK je velice složitý a větší náklonost či jasný odmítavý postoj má několik důvodů, které mají dlouhou minulost či jsou ovlivněné mezinárodními hráči. Na druhou stranu KDP jako první kurdská politická strana v Iráku je hlavním nositelem boje za nezávislost iráckých Kurdů. Masúd Barzání se prezentoval jako hrdina, který iráckým Kurdům konečně přinese nezávislost. Po neúspěšném referendu se jeho strana vydala poněkud umírněným směrem díky politice Nečirvana Barzáního, který se snažil uklinit nestablní situaci krátce po referendu a zaměřil se na opětovné budování vztahů s Bagdádem a ostatními státy. KDP nikdy oficiálně nezrušila výsledky voleb, ale spíše celé téma odsunula do pozadí, které v budoucnu může využít, neboť výsledky hlasování byly jednoznačné.

Kromě centrální vlády v Bagdádu hrajou důležitou roli také v iráckém Kurdistánu jeho sousedi Írán a Turecko. Oba dva státy mají s KRI navázané již dlouhodobé ekonomické vztahy, nicméně také ovlivňují bezpečnostní situaci uvnitř regionu. Kurdistán není v otevřeném konfliktu s ani jedním státem, ale stává se pouze místem, kde probíhají střety kvůli jiným aktérům jako je PKK nebo Spojené státy americké. Tyto občasné střety dostávají KRI do statusu nebezpečné oblasti a z toho důvodu to ztěžuje přístup zahraničního kapitálu či investorů. Na druhou stranu se KRG dostává do pozice, kdy musí vyjednávat mezi dvěma státními či nestátními aktéry a pěstuje si postavení jako

mediátora, který se snaží nejenom o stabilitu svého regionu, ale také na celém Blízkém východě.

Přes těžké období období po referendu o nezávislosti a trvající ekonomické krize od roku 2014 se KRI podařilo opět stabilizovat a dostat se na pozici mezinárodně uznávaného nestátního aktéra. Většina Kurdů se poučila z ukvapeného kroku vyhlášení referenda bez žádné podpory ze zahraničí a pravděpodobně by dnes výsledek nebyl tak jednoznačný, po tom, jaké důsledky se dostavily. KRG si je dobře vědoma silné pozice Bagdádu, a že vývoj jejich regionu je na něm závislý. I Spojené státy americké jako nejbližší západní spojenec KRI také jasně uznávají jednotný federální Irák a nezávislost by jasně nepodpořily. Takže má nyní irácký Kurdistan jasno, že v nejbližší době nebude možné využít výsledky předchozího referenda či uspořádat nové.

I přestože v KRI žije mnoho mladých a nespokojených lidí, kteří by chtěli změnit staré politické uspořádání uvnitř KRI, které je založeno na kmenovém uspořádání, tak politické strany s podobnou myšlenkou v posledních volbách ztratily svou podporu a na vrchol se opět dostaly dvě hlavní politické strany KDP a PUK. Jedním z důvodů je, že mnoho lidí z KRI vidí nové strany jako například hnutí Gorran nyní jako stranu, která je stejně zkorumpovaná a využívá podobné metody jako KDP a PUK. Druhým důvodem je, že mnoho lidí odcházejí do zahraničí s vidinou lepšího života než v KRI.³⁷³ KDP a PUK se tedy od vzniku iráckého Kurdistanu udržely u moci, což ukazuje, jak silné kmenové uspořádání stále v KRI přetrvává. Obě strany také představují určitou stabilitu, neboť od občanské války uvnitř KRI dokázaly udržet mír a nevtáhly region do žádného konfliktu, do roku 2014 dokázaly zabezpečit KRI ekonomicky a také z něho vybudovaly mezinárodně uznávaný region s vlastní samosprávou.

---

³⁷³ HILTERMANN, J.: Iraqi Kurdistan Twenty Years After.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

ABOULENEIN, Ahmed a Raya JALABI: Main Iraqi Kurdish party says it may reject regional election result. *Reuters* [online]. 30.09.2018, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/iraq-kurds-idINKCN1MA04G>.

AHMED, Omar: The Kurds may well have 'no friends but the mountains', but they do have Israel. *Middle East Monitor* [online]. 21.10.2019, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.middleeastmonitor.com/20191021-the-kurds-may-well-have-no-friends-but-the-mountains-but-they-do-have-israel/>.

AHMED, Zubir, R. a Nawzad SHUKRI: What do Iran's Protests Mean for Iraq and the Kurdistan Region? *The Washington Institute* [online]. 17.01.2023, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/what-do-irans-protests-mean-iraq-and-kurdistan-region>.

AHRAM, Ariel, I.: Break all the borders: Separatism and the reshaping of the Middle East. *Oxford University Press*, 95(5), 2019. s. 1189-1190.

AKYOL, Mustafa.: How Morsi matters in Turkish politics. *Al Monitor* [online]. 17.05.2015, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.al-monitor.com/originals/2015/05/turkey-egypt-mohammed-morsi-sentence-erdogan.html>.

AL ARABIYA: Markaz thaufiq džar'ím al-charb bi-l-°iraq: 669 qatílan bi-l-muzáharát. *Al Arabiya* [online]. 13.01.2020, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20200114221744/https://www.alarabiya.net/ar/arab-and-world/iraq/2020/01/13/مركز-توثيق-جرائم-الحرب-بالعراق-669-قتيلا-بالمظاهرات>.

ALAALDIN, Farhad: Government Formation in the KRG: A Perilously Slow Process. *The Washington Institute* [online]. 14.01.2019, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/government-formation-krp-perilously-slow-process>.

ALDROUBI, Mina: Iraqi president announces early elections in October. *The National News* [online]. 12.04.2021, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z:

<https://www.thenationalnews.com/mena/iraq/iraqi-president-announces-early-elections-in-october-1.1202273>.

ALJAZEERA ENGLISH: Iraq PM warns of military force if Kurdish vote turns violent. *YouTube video* [online]. 17.09.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=dZSRu4pgxr4>.

ALJAZEERA: How Turkey stood by Qatar amid the Gulf crisis. *Aljazeera* [online]. 14.11.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2017/11/14/how-turkey-stood-by-qatar-amid-the-gulf-crisis/>.

ALJAZEERA: Iraqi Kurdish Independence Referendum: The Road Ahead. *Aljazeera Centre for Studies* [online]. 24.10.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://studies.aljazeera.net/en/reports/2017/10/iraqi-kurdish-independence-referendum-road-171024102636556.html>.

ALJAZEERA: Iraqi Kurds vote in controversial referendum. *Aljazeera* [online]. 25.09.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2017/9/25/iraqi-kurds-vote-in-controversial-referendum>.

ALJAZEERA: Masoud Barzani to step down as KRG president. *Aljazeera* [online]. 29.10.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2017/10/29/masoud-barzani-to-step-down-as-krp-president/>.

ALJAZEERA: Timeline: What led to the fighting in Iraq's capital Baghdad. *Aljazeera* [online]. 30.08.2022, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2022/8/30/timeline-what-led-to-al-sadrs-withdrawal-deadly-iraq-clashes>.

AI-KABÍŚÍ, Dafá'a: 'Iraq: i'itiqál šabakatajn táb'átajn li"da'eš" chatatná litanfíd tafdíráť fí Arbíl. *Aljazeera* [online]. 09.01.2023, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.alaraby.co.uk/politics/العراق-اعتقال-شبكة-تابعين-لدا-عش-خططا-لتنفيذ-تفجيرات-في-أربيل>.

ALKHUDARY, Taif: How Iraq's sectarian system came to be. *Aljazeera* [online]. 29.03.2020, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/opinions/2020/3/29/how-iraqs-sectarian-system-came-to-be>.

AL-MAKTAB AL-I'LÁMÍ LIRAÍS ALWUZARÁ'I: Raís madžil Ijwuzará'i... *Twitter* [online]. 30.12.2021, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://twitter.com/IraqiPMO/status/1476548949364420612>.

AI-QARADAGHI, Shaho: Intra-Kurdish tensions in Iraq fade dreams of independence. *Amwaj Media* [online]. 27.01.2023, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://amwaj.media/article/intra-kurdish-tensions-in-iraq-fade-dreams-of-independence>.

ALQARAWEE, Hasan, H.: Iraq's Sectarian Crisis: A Legacy of Exclusion. *Carnegie Endowment* [online]. 23.04.2014, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://carnegieendowment.org/sada/55372>.

AMOS, D.: Kurds Put Their Independence Dreams On Hold. *NPR* [online]. 23.12.2014, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.npr.org/sections/parallels/2014/12/23/372487690/kurds-put-their-independence-dreams-on-hold>.

ANDERSON, Liam: The Disputed Territories of Northern Iraq, in GUNTER, M. (ed). *Routledge Handbook on the Kurds*, London: Routledge, 2019.

ARAF, Jane: Iraqi Kurdish Leader Says Region Will Re-evaluate Relationship With U.S. After Referendum. *NPR* [online]. 06.11.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.npr.org/2017/11/06/562393806/iraqi-kurdish-leader-says-region-will-re-evaluate-relationship-with-u-s-after-re>.

ASHARQ AL – AWSAT: Baghdad to Pay Salaries of Peshmerga, Civil Servants in Kurdistan. *Asharq al-Awsat* [online]. 19.03.2018, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://english.aawsat.com/home/article/1209981/baghdad-pay-salaries-peshmerga-civil-servants-kurdistan>.

ASHARQ NEWS: Raís wuzará'i al-^oiraq: „da^oeš“ intahá wa lá nachtádž quwát qitalíja adžnabíja. Asharq News [online]. 19.02.2023, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://asharq.com/ar/6Q890jLQvcFXxAdOYcY0jC--رئيس-وزراء-العراق-داعش-انتهى-ولا-نحتاج>.

AZIZI, Hamidreza a Salim ÇEVİK: Turkish and Iranian Involvement in Iraq and Syria. *Stiftung Wissenschaft und Politik*, num 58, 2022. s. 1-8.

BAGHERI, Saeed: An Iraqi Kurdish Independence Referendum. *Oxford Human Rights Hub* [online]. 25.09.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://ohrh.law.ox.ac.uk/an-iraqi-kurdish-independence-referendum/>.

BAHOUNKOVÁ, Petra a Tamara KEJTLOVÁ: Pro nezávislost iráckého Kurdistánu hlasovalo 92 procent voličů. Bagdád vyhrožuje. *CT24* [online]. 28.09.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2254894-kurdove-se-nehodlaji-vzdat-letist-iracka-vlada-planuje-pozastavit-lety>.

BAKR, Mera, J.: Kurdish Failures in Kirkuk. *The Washington Institute* [online]. 02.08.2018, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/kurdish-failures-kirkuk>.

BARNES, Julian E. a Eric SCHMITT: Trump Orders Withdrawal of U.S. Troops From Northern Syria. *The New York Times* [online]. 13.10.2019, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2019/10/13/us/politics/mark-esper-syria-kurds-turkey.html>.

BARZANI, Masoud: In the proces of resolving... *Twitter* [online]. 07.01.2020, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: https://twitter.com/masoud_barzani/status/1214602424062816258.

BAS NEWS: KRG to Continue Talks on Budget, Oil and Gas Law in Baghdad: Official. *Bas News* [online]. 21.02.2023, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.basnews.com/en/babat/796500>.

BAS NEWS: US National Defense Authorization Act Allocates \$260 Million to Support Peshmerga Forces. *Bas News* [online]. 28.12.2021, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.basnews.com/en/babat/731488>.

BAS NEWS: US Ready to Expand Energy Ties with Kurdistan: McGurk. *Bas News* [online]. 17.01.2023, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.basnews.com/en/babat/791395>.

BBC: Germany to supply arms to Kurds fighting IS in Iraq. *BBC* [online]. 31.10.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-29012159>.

BBC: Iraq Kurdistan independence referendum planned. *BBC* [online]. 01.04.2014, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-28103124>.

BBC: Iraqi Kurdistan profile – timeline. *BBC* [online]. 31.10.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-15467672>.

BBC: Iraqi Kurdistan votes in independence referendum. *BBC* [online]. 25.09.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-41382494>.

BBC: Iraqi Kurds offer to 'freeze' independence referendum result. *BBC* [online]. 25.10.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-41744376>.

BBC: New Iraq President Barham Saleh names Adel Abdul Mahdi as PM. *BBC* [online]. 03.10.2018, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-45722528>.

BBC: Syria IS: Iraqi Kurdish Peshmerga forces 'cross into Kobane'. *BBC* [online]. 31.10.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-29859154>.

BBC: Veteran Iraqi Kurdish leader Jalal Talabani dies. *BBC* [online]. 03.10.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-41486847>.

BISHKU, Michael, B.: The Geopolitics of the Kurds since World War I, in GUNTER, M. (ed). *Routledge Handbook on the Kurds*. London: Routledge, 2019.

BOGOS, Kristina: Analysis: Looking Back on the 2018 Kurdish Elections. *The Institute of Regional and International Studies*, 2019. s. 1-8.

BOWEN, Jeremy: Iraq crisis: Fighting in Tikrit after 'caliphate' declared. *BBC* [online]. 01.07.2014, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-28092840>.

CFR: The Kurd's Long Struggle with Statelessness. *Council on Foreign Relations* [online]. [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.cfr.org/timeline/kurds-long-struggle-statelessness>.

CFR: The Kurds' Long Struggle with Statelessness. *Council on Foreign Relations* [online]. [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.cfr.org/timeline/kurds-long-struggle-statelessness>.

CNN: Sunni group challenges legitimacy of Iraqi vote. *CNN* [online]. 03.02.2005, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2005/WORLD/meast/02/02/iraq.main/>.

COLES, Isabel a Ali NABHAN: Iraqi Kurdish President Steps Down After Independence Push Backfires. *The Wall Street Journal* [online]. 29.10.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.wsj.com/articles/iraqi-kurd-leader-to-step-down-as-president-following-independence-vote-1509279415>.

COLLARD, Rebecca: The Enemy of My Enemy: Iran Arms Kurds in Fight Against ISIS. *Time* [online]. 27.08.2014, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://time.com/3196580/iran-kurds-isis-erbil-iraq/>.

CRISIS GROUP: After Iraqi Kurdistan's Thwarted Independence Bid. *International Crisis Group* [online]. 27.03.2019, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z:

<https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/gulf-and-arabian-peninsula/iraq/199-after-iraqi-kurdistan-thwarted-independence-bid>.

CRISIS GROUP: Iraq: Stabilising the Contested District of Sinjar. *International Crisis Group* [online]. 21.05.2022, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/gulf-and-arabian-peninsula/iraq/iraq-stabilising-contested-district-sinjar>.

CRISIS GROUP: Iraq's Tishreen Uprising: From Barricades to Ballot Box. *International Crisis Group* [online]. 26.07.2021, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/gulf-and-arabian-peninsula/iraq/223-iraqs-tishreen-uprising-barricades-ballot-box>.

CT24: Referendum o nezávislosti iráckého Kurdistánu bude, řekl Barzání. *CT24* [online]. 24.09.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2252116-referendum-o-nezavislosti-irackeho-kurdistanu-bude-rekl-barzani>.

ČTK: Nehodláme debatovat o výsledku referenda o nezávislosti Kurdů, řekl irácký premiér a vyzval k jeho zrušení. *E15* [online]. 27.09.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/zahranicni/nehodlame-debatovat-o-vysledku-referenda-o-nezavislosti-kurdu-rekl-iracky-premier-a-vyzval-k-jeho-zruseni-1337939>.

DANFORTH, Nick: Forget Sykes-Picot. It's the Treaty of Sèvres That Explains the Modern Middle East. *Foreign Policy* [online]. 10.08.2015, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://foreignpolicy.com/2015/08/10/sykes-picot-treaty-of-sevres-modern-turkey-middle-east-borders-turkey/>.

Dohoda se Sèvres 1920. *Dipublico* [online]. [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.dipublico.org/100760/the-treaty-of-sevres-1920-the-treaty-of-peace-between-the-allied-and-associated-powers-and-turkey-signed-at-sevres-august-10-1920/>

Dohoda z Laussane 1923. *Jus Mundi* [online]. [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://jusmundi.com/en/document/treaty/en-treaty-of-peace-treaty-of-lausanne-1923-treaty-of-peace-treaty-of-lausanne-tuesday-24th-july-1923>.

DRI, Karwan, F.: Kurdish achievements at risk as KDP-PKK tensions rise. *Rudaw* [online]. 29.06.2021, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.rudaw.net/english/analysis/29062021>.

DRI, Karwan, F.: Kurdistan Region's Komal drops 'Islamic' from its name. *Rudaw* [online]. 19.02.2021, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/190220211>.

DUDLEY, Dominic: Iraq Finally Gets A New Prime Minister And President, More Than A Year After Election. *Forbes* [online]. 13.10.2022, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/dominicdudley/2022/10/13/iraq-finally-gets-a-new-prime-minister-and-president-more-than-a-year-after-election/?sh=3c8103ce23a7>.

DURY-AGRL, Jessa, KASSIM, Omer a Patrick MARTIN: *Iraqi Security Forces and Popular Mobilization Forces: Orders of Battle*. Washington DC: The Institute for the Study of Was, 2017.

DW: Kurds 'reject' call to nullify referendum results. *DW* [online]. 15.10.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.dw.com/en/kurds-reject-baghdads-demand-to-nullify-referendum-results/a-40956560>.

EKURD DAILY: 'No for Now' Movement for Kurdistan referendum announced. *Ekurd Daily* [online]. 08.08.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://ekurd.net/no-for-now-movement-2017-08-08>.

EKURD DAILY: Full text of Gorran-PUK agreement, Iraqi Kurdistan. *Ekurd Daily* [online]. 20.05.2016, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://ekurd.net/gorran-puk-agreement-full-text-2016-05-20>.

EKURD DAILY: Kurdistan's Barzani: Article 140 of Iraqi constitution completed for us and will not talk about it anymore. *Ekurd Daily* [online]. 27.07.2014, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://ekurd.net/mismas/articles/misc2014/6/kirkuk829.htm>.

EKURD DAILY: Nechirvan Barzani announces agreement with Kurdistan opposition. *E Kurd Daily* [online]. 23.02.2013, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://ekurd.net/mismas/articles/misc2013/1/state6811.htm>.

ESKANDER, Saad: Britain's Policy in Southern Kurdistan: The Formation and the Termination of the First Kurdish Government, 1918-1919. *British Journal of Middle Eastern Studies*, 27(2), 2000. s. 139–163.

ESPOSTI, Nicola, D.: The 2017 Independence Referendum and the Political Economy of Kurdish Nationalism in Iraq, *Third World Quarterly*, 42(10) 2021.

FARHAD Hassan A. a HAMA Hawre H.: The nature of the political system in the Kurdistan Region of Iraq. *Asian Journal of Comparative Politics*, 2019. s. 1-16.

FLIERVOET, Feike: Chapter 2: The Evolution of the Peshmerga. *Clingendael* [online]. 05.2018, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.clingendael.org/pub/2018/fighting-for-kurdistan/2-the-evolution-of-the-peshmerga/>.

GÉOPOLITIQUE: Iraq and Syria: Kurdish Autonomous Regions Under Threat. *Groupe D'études Géopolitiques* [online]. 04.03.2023, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://geopolitique.eu/en/2023/03/04/iraq-and-syria-kurdish-autonomous-regions-under-threat/>.

GOMBÁR, Evžen: *Dějiny Iráku*. Praha: Lidové noviny. 2013.

GORAM, Baxtiyar.: Kurdistan's pro-postponement party changes position to YES to referendum. *Kurdistan24* [online]. 24.09.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.kurdistan24.net/en/news/70e75db4-7443-4e65-9692-91f244f99fd6>.

GORAN, Baxtiyar: KDP leader launches party's campaign, vows to build stronger Kurdistan. *Kurdistan24* [online]. 11.09.2018, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.kurdistan24.net/en/story/17298-KDP-leader-launches-party%E2%80%99s-campaign,-vows-to-build-stronger-Kurdistan>.

HABEEB, Mark: Upstart Kurdish party has Iraq-wide ambitions. *The Arab Weekly* [online]. 11.11.2018, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://thearabweekly.com/upstart-kurdish-party-has-iraq-wide-ambitions>.

HADAD, Hamzeh: Uncertainty hangs over Iraqi Kurdistan in 2023. *The Hill* [online]. 25.01.2023, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://thehill.com/opinion/international/3821187-uncertainty-hangs-over-iraqi-kurdistan-in-2023/>.

HAMA, Hawre, H.: Systemic Crisis in the Kurdistan Region of Iraq. *Foreign Policy Research Institute* [online]. 08.01.2018, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.fpri.org/article/2018/01/systemic-crisis-kurdistan-region-iraq/>.

HAMA, Hawre, H.: US Foreign Policy Towards the Iraqi Kurds. *KCCRC* [online]. [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.kurdistan.com/EN/details.aspx?jimare=1107>.

HANISH, Shak: The Kirkuk Problem and Article 140 of the Iraqi Constitution. *Digest of Middle East Studies*, 19(1) 2010, s. 15–25.

HASAN, Harith a Kheder KHADDOUR: The Making of the Kurdish Frontier: Power, Conflict, and Governance in the Iraqi-Syrian Borderlands. *Carnegie Middle East Center* [online]. 30.03.2021, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://carnegie-mec.org/2021/03/30/making-of-kurdish-frontier-power-conflict-and-governance-in-iraqi-syrian-borderlands-pub-84205>.

HASSAN, Kawa: Kurdistan's Politicized Society Confronts a Sultanistic System. *Carnegie Middle East Center* [online]. 18.08.2015, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://carnegie-mec.org/2015/08/18/kurdistan-s-politicized-society-confronts-sultanistic-system-pub-61026>.

HAWRANY, Fazel: Iraqi Kurds maneuver to get closer to Iran. *Al-Monitor* [online]. 06.02.2018, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.al-monitor.com/originals/2018/02/iran-krq-relations-barzani-tehran-visit-opposition-groups.html>.

HILTERMANN, Joost.: Iraqi Kurdistan Twenty Years After. *Crisis Group* [online]. 06.04.2023, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/gulf-and-arabian-peninsula/iraq/iraqi-kurdistan-twenty-years-after>.

HOSENBALL, Mark a Missy RYAN: U.S. begins direct arms shipments to Kurdish forces. Reuters [online]. 11.08.2014, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-iraq-security-usa-kurds-idUSKBN0GB1XL20140811>.

HOSENSEIDLOVÁ, Petra: Iráčtí Kurdové vyhlásili po referendu volby. Plánují je na začátek listopadu. *CT24* [online]. 03.10.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2261557-iracti-kurdove-vyhlasili-po-referendu-volby-planuji-je-na-zacatek-listopadu>.

HOSENSEIDLOVÁ, Petra: Sousedé trestají irácký Kurdistan za snahu o nezávislost. Ekonomická blokáda by ale dopadla i na ně. *CT24* [online]. 24.10.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2279710-sousedete-trestaji-iracky-kurdistan-za-snahu-o-nezavislost-ekonomicka-blokada-ale-dopadla>.

HUMAN RIGHTS WATCH: Kurdistan Region of Iraq: Protesters, Journalists Detained. Human Rights Watch [online]. 28.02.2018, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/news/2018/02/28/kurdistan-region-iraq-protesters-journalists-detained>.

HURRIYET DAILY NEWS: Turkey closes air space to N Iraq flights. Hurriyet Daily News [online]. 17.10.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.hurriyetaidailynews.com/turkey-closes-air-space-to-n-iraq-flights-120952>.

HUSSEIN, Mohammed, PORTER, Lizzie, TAHIR, Rawaz, aj.: Widening Turkey-PKK conflict presents new risks for Iraqi Kurdistan. *Iraq Oil Report* [online]. 20.10.2022, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.iraqoilreport.com/news/widening-turkey-pkk-conflict-presents-new-risks-for-iraqi-kurdistan-45212/>.

CHAROUNTAKI, Marianna: The Kurdish Referendum. *Harvard International Review*, 39(1), 2018. s. 37-38.

CHMAYTELLI, Mahe.: Iraqi government asks foreign countries to stop oil trade with Kurdistan. *Reuters* [online]. 24.09.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-kurd-referendum-oil/iraqi-government-asks-foreign-countries-to-stop-oil-trade-with-kurdistan-idUSKCN1BZ0Y0>.

CHOMANI, Kamal: Big brother is watching: Evolving relations between Iran and the Kurdistan region of Iraq. *Clingendael – Netherlands Institute of International relations*, 2022.

CHULOV, Martin.: Kurds defeated, displaced and divided after Iraq reclaims oil-rich Kirkuk. *The Guardian* [online]. 22.10.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2017/oct/22/kurds-bitter-defeat-iraq-reclaims-kirkuk>.

IBRAHIM, Arwa: Iraqi parliament calls for expulsion of foreign troops. *Aljazeera* [online]. 05.01.2020, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2020/1/5/iraqi-parliament-calls-for-expulsion-of-foreign-troops>.

IDDON, Paul: Does Iraqi Kurdistan need Another No-Fly Zone? *Forbes* [online]. 11.10.2022, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/pauliddon/2022/10/11/does-iraqi-kurdistan-need-another-no-fly-zone/?sh=793065031b22>.

IDDON, Paul: The 2010s: A bad decade for Kurdistan. *Rudaw* [online]. 11.12.2019, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.rudaw.net/english/analysis/11122019>.

IDDON, Paul: 'Treasonous elements colluded to surrender Kirkuk,' says deposed Kurdish governor. *The New Arab* [online]. 03.11.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.newarab.com/analysis/treasonous-elements-colluded-over-kirkuk-says-deposed-kurdish-governor>.

INDEPENDENT: Kurdish referendum: Iran closes border with Iraqi Kurdistan over independence vote fears. *Independent* [online]. 25.09.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/kurdish-referendum-iran-close-iraq-border-kurdistan-independence-vote-polls-ballot-a7965481.html>.

INSTITUT KURDE: The final results of the parliamentary elections in Kurdistan. *Institut Kurde* [online]. 31.10.2018, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.institutkurde.org/en/info/the-final-results-of-the-parliamentary-elections-in-kurdistan-1232551449.html>.

Irácká ústava 2005. *Constitute Project* [online]. [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: https://www.constituteproject.org/constitution/Iraq_2005?lang=en.

ISMAEL, Yousif: Turkey's Growing Military Presence in the Kurdish Region of Iraq. *The Washington Institute* [online]. 18.05.2022, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/turkeys-growing-military-presence-kurdish-region-iraq>.

IZADY, Mehrdad R.: *The Kurds: A Concise Handbook*. Washington, DC: Taylor and Francis, 1992.

JAFF, Nawras: PUK and KDP: A New Era of Conflict. *The Washington Institute* [online]. 21.12.2022, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/puk-and-kdp-new-era-conflict>.

JALABI, Raya a Adam SAMSON: Iraq wins landmark case against Turkey over Kurdish oil exports. *Financial Times* [online]. 25.03.2023, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.ft.com/content/b4837b44-a646-4d91-8f86-45a51612dad3>.

JALABI, Raya: Exclusive: New Kurdish PM says priority is stronger Baghdad ties, rather than independence. *Reuters* [online]. 10.07.2019, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/cnews-us-iraq-kurds-exclusive-idCAKCN1U51IU-OCATP>.

JCCKRG: KRG's Humanitarian Leadership in Sheltering and Assisting Refugees and Internally Displaced People. *Joint Crisis Coordination Centre*, Report No. 11, 2017.

KAMYAR, Abdi.: From Pan-Arabism to Saddam Hussein's Cult of Personality: Ancient Mesopotamia and Iraqi National Ideology. *Journal of Social Archaeology*, 8(1), 2008. s. 3–36.

KARDAŞ, Şaban: Transformation of Turkey's regional policies: The case of the KRG referendum debacle. *The International Spectator*, 53(13), 2018. s. 16-34.

KAYA, Zeynep, N.: Assessing the post-referendum crisis between Erbil and Baghdad. *LSE* [online]. 19.03.2018, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://blogs.lse.ac.uk/mec/2018/03/19/assessing-the-post-referendum-crisis-between-erbil-and-baghdad/#comments>.

KCCRC: Independence Referendum in the Kurdistan Region of Iraq in September 2017. *KCCRC Publication Series*, 2019.

KLAIN, Katie a Lisel HINTZ: A Series of Miscalculations: The Kurdish Referendum and its Fallout. *Global Observatory* [online]. 19.12.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://theglobalobservatory.org/2017/12/series-miscalculations-kurdish-referendum-and-fallout/>.

KLICPEROVÁ, Lenka a Markéta KUTILOVÁ: Obrazem z místa: Sporné referendum v Iráku nadchlo Kurdy, kteří chtějí nezávislost. *CT24* [online]. 25.09.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2253181-obrazem-z-mista-sporne-referendum-v-iraku-nadchlo-kurdy-kteri-chteji-nezavislost>.

KNIGHTS, Michael: Turkey's War in Northern Iraq: By the Numbers. *The Washington Institute* [online]. 28.07.2022, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/turkeys-war-northern-iraq-numbers>.

KNODELL, K.: The Coalition Just Formed a Fighting Unit of 120 Kurdish Women. *Medium* [online]. 01.04.2016, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z:

<https://medium.com/war-is-boring/the-coalition-just-formed-a-fighting-unit-of-120-kurdish-women-7f9258d94346>.

KRG: Erbil and Baghdad create mutual committee on oil and gas law. *Kurdistan Regional Government* [online]. 19.02.2023, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://gov.krd/dmi-en/activities/news-and-press-releases/2023/february/erbil-and-baghdad-create-mutual-committee-on-oil-and-gas-law/>.

KRG: KRG discusses the latest developments in Iraq and the Middle East. *Kurdistan Regional Government* [online]. 08.01.2020, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://gov.krd/english/news-and-announcements/posts/2020/january/kr-g-discusses-the-latest-developments-in-iraq-and-the-middle-east>.

KRG: KRG Statement on the Iraqi Federal Supreme Court's Interpretation of the Article 1 of the Constitution. *Kurdistan Regional Government* [online]. 14.11.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <http://previous.cabinet.gov.krd/a/d.aspx?s=040000&l=12&a=56019>.

KRG: Report: The Constitutional Case for Kurdistan's Independence. *Institut Kurde* [online]. 17.09.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.institutkurde.org/images/mediapdf/87KFRJGMPD.pdf?fbclid=IwAR2bqM9hKjtVRYhZuB55q43m5WjuNDwUb68ImkPrKA7Qk2QFHn-7q5JVFgs>.

KRG: The Kurdistan Oil and Gas Law. *Kurdistan Regional Government* [online]. [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://gov.krd/mnr-en/publications/laws/#:~:text=The%20law%20outlines%20a%20mechanism,Region%20to%20recover%20unpaid%20dues..>

KURDISTAN24: PM Barzani, US Congress delegation discuss protecting Iraq, Kurdish sovereignty. *Kurdistan24* [online]. 27.11.2022, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.kurdistan24.net/en/story/30054-PM-Barzani,-US-Congress-delegation-discuss-protecting-Iraq,-Kurdish-sovereignty>.

KURDISTAN PARLIAMENT: MPs with 80 votes extend the current term of Parliament, complete second reading of Bill on Education and Training. *Kurdistan Parliament – Iraq* [online]. 10.10.2022, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z:

<https://www.parliament.krd/english/parliament-activities/latest-news/posts/2022/october/mps-with-80-votes-extend-the-current-term-of-parliament-complete-second-reading-of-bill-on-education-and-training/>.

KURDISTAN REGION PRESIDENCY: The voting will take... *Twitter* [online]. 26.03.2023, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: https://twitter.com/KurdistanRegion/status/1639960919357767680?ref_src=twsrc%5Egoogle%7Ctwcamp%5Eserp%7Ctwgr%5Etweet.

KURDISTAN24: Hundreds of Krdish Peshmerga Complete Training Mission in Erbil. *Kurdistan24* [online]. 27.08.2019, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.kurdistan24.net/en/gallery/20544-PHOTOS:-Hundreds-of-Kurdish-Peshmerga-complete-training-mission-in-Erbil>.

LAWRENCE, Quil. *Invisible Nation: How the Kurds' Quest for Statehood is Shaping Iraq*. New York: Walker, 2008.

LOVEDAY, Morris a Mustafa SALIM: Iraqis seize military base, oil field from Kurdish forces near contested Kirkuk. *The Washington Post* [online]. 26.10.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/world/middle_east/iraqis-seize-military-base-oil-field-from-kurdish-forces-near-contested-kirkuk/2017/10/16/35853dac-b201-11e7-9b93-b97043e57a22_story.html.

LOVEDAY, Morris.: How the Kurdish independence referendum backfired spectacularly. *Washington Post* [online]. 20.10.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/world/how-the-kurdish-independence-referendum-backfired-/2017/10/20/3010c820-b371-11e7-9b93-b97043e57a22_story.html.

LOVEDAY, Morris: Massive voter fraud reported across Iraq. *The National News* [online]. 06.03.2010, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.thenationalnews.com/uae/massive-voter-fraud-reported-across-iraq-1.482934>.

LUCENTE, Adam: Iraqi Kurdistan government denies taking control of oil fields in Kirkuk. *Al-Monitor* [online]. 16.05.2022, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z:

<https://www.al-monitor.com/originals/2022/05/iraqi-kurdistan-government-denies-taking-control-oil-fields-kirkuk>.

MACDIARMID, Campbell: The US legacy in Iraq: violence, sectarianism – and elections. *Aljazeera* [online]. 18.03.2018, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2018/3/18/the-us-legacy-in-iraq-violence-sectarianism-and-elections>.

MANSOUR, Renad a Faleh, JABAR: The Popular Mobilization Forces and Iraq's Future. *Carnegie Middle East Center* [online]. 28.04.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://carnegie-mec.org/2017/04/28/popular-mobilization-forces-and-iraq-s-future-pub-68810>.

MANSOUR, Renad a Christine VAN DEN TOORN: The 2018 Iraqi Federal Elections: A Population in Transition? *LSE Middle East Center*. 2018.

MARCOU, Jean: The Iraqi Kurdistan, from the fiasco to its rebirth? *Centre Francais de Recherche sur l'Irak* [online]. 01.07.2019, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://cfri-irak.com/en/article/the-iraqi-kurdistan-from-the-fiasco-to-its-rebirth-2022-01-07>.

MARR, Phebe: *The Modern History of Iraq*. Colorado: Westview Press, 2012.

MCCAFFRAY VAN DEN TOORN, Christine.: Internal Divides Behind the Kurdistan Referendum. *Carnegie Endowment* [online]. 11.10. 2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://carnegieendowment.org/sada/73359>.

McDOWALL, David. *A Modern History of the Kurds*. London: I.B. Tauris, 2004.

MENMY, Dana, T.: Iraqi Kurdistan authorities decry protest suppression. *Al-Monitor* [online]. 11.02.2020, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.al-monitor.com/originals/2020/02/iraq-protest-kurdistan-allawi.html>.

MENMY, Dana, T.: Iraqi Kurds vote to elect new parliament. *Al-Monitor* [online]. 01.10.2018, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.al-monitor.com/originals/2018/10/iraq-kurdistan-election.html>.

MFA REPUBLIC OF TÜRKIYE: Press Release Regarding the decision of the Iraqi Council of Representatives against the planned referendum by the KRG. *Republic of Türkiye Ministry of Foreign Affairs* [online]. 14.09.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: https://www.mfa.gov.tr/no_-286_-irak-temsilciler-meclisinin-ikby-referandumuna-iliskin-aldigi-karar-hk_en.en.mfa.

MIDDLE EAST POLICY COUNCIL: Timeline: Iraqi Political Crisis. *Middle East Policy Council* [online]. 22.10.2022, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://mepc.org/commentary/timeline-iraqi-political-crisis>.

MOSHE DAYAN CENTER: The Kurds and the 2018 Iraqi Parliamentary Elections. *Moshe Dayan Center* [online]. 19.07.2018, [cit. 09.02.2023]. Dostupné z: <https://dayan.org/content/curds-and-2018-iraqi-parliamentary-elections>.

MUSTAFA, Hamza: Kurdish-Shiite Dispute over US Troops Ends their 'Historic Alliance' in Iraq. *Asharq al-Awsat* [online]. 18.01.2020, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://english.aawsat.com/home/article/2088461/kurdish-shiite-dispute-over-us-troops-ends-their-%e2%80%98historic-alliance%e2%80%99-iraq>.

MUSTAFA, Sara: *Demanding Independence: The case of the Kurdistan Region Independence Referendum*. Madrid, 2022. Disertační práce. Universidad Nacional de Educación a Distancia, e Department of Political Science. Vedoucí práce Gómez-Reino Cachafeiro M.

NEURINK Judit: Dark details emerge from ISIS-occupied Mosul. *Rudaw* [online]. 30.09.2015, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/300920151>.

O'DRISCOLL, Dylan: Independence Referendums and Nationalist Rhetoric. *Third World Quarterly*, 40(11), 2019.

O'LEARY, Brendan.: Federalizing Natural Resources, in BOUILLON, M., E. (ed). *Iraq: Preventing a New Generation of Conflict*. London: Lynne Rienner Publishers, 2007, s.189-201.

O'BALLANCE, E.: *The Kurdish Struggle 1920-94*. Basingstoke: Macmillan Press, 1996.

OWTRAM, Francis: The State We're In, in GUNTER, M. (ed). *Routledge Handbook on the Kurds*, London: Routledge, 2019.

PALANI Kumar: *Fluidity and Dynamics of De Facto Statehood: The Case of Iraqi Kurdistan*. Leiden, 2021. Disertační práce. Leiden University, Institute of Security and Global Affairs. Vedoucí práce E. Bakker.

PALANI, Kamaran a Irene COSRANTINI: Displacement-Emigration-Return: Understanding Uncertainty in the Context of Iraq. *MERI*. Erbil, 2018.

PALANI, Kamaran: *Kurdistan's De Facto Statehood: A New Explanatory Framework*. New York: Routledge, 2022.

PALONCY, Evžen: *Irák*. Praha: Nakladatelství politické literatury, 1964.

PONÍŽILOVÁ, Martina: *Irák*. Praha: Libri, 2011.

RAFAAT, Aram: *Kurdistan in Iraq: The Evolution of a Quasi-state*. New York: Routledge, 2018.

RASHEED, Ahmed a Ahmed ABOULENEIN: Iran's Soleimani and Iraq's Muhandis killed in air strike: militia spokesman. Reuters [online]. 03.01.2020, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-iraq-security-blast-soleimani-idUSKBN1Z201C>.

REUTERS: Iraq PM Abadi orders reopening of Kurdish airports for international flights. *Reuters* [online]. 15.03.2018, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/mideast-crisis-iraq-kurds-airports/iraq-pm-abadi-orders-reopening-of-kurdish-airports-for-international-flights-idUSL8N1QX3Z8>.

REUTERS: Iraq PM Abadi orders reopening of Kurdish airports for international flights. *Reuters* [online]. 15.03.2018, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/mideast-crisis-iraq-kurds-airports/iraq-pm-abadi-orders-reopening-of-kurdish-airports-for-international-flights-idUSL8N1QX3Z8>.

REUTERS: Kurdish Authorities Set to Declare 'Yes' on Independence, Despite Iran and Turkey Threatening War. *Hareetz* [online]. 26.09.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.haaretz.com/middle-east-news/iraq/2017-09-26/ty-article/uncowed-iraqi-kurds-vote-in-droves-in-independence-referendum/0000017f-e152-d804-ad7f-f1fa0de50000>.

REUTERS: Nechirvan Barzani takes presidency of Iraq's Kurdish region, vacant since 2017. *Reuters* [online]. 10.06.2019, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-iraq-kurds-politics-idUSKCN1TB1JE>.

REUTERS: Three people killed as protests turn violent again in Iraqi Kurdistan. *Reuters* [online]. 19.12.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-iraq-kurds-protests/three-people-killed-as-protests-turn-violent-again-in-iraqi-kurdistan-idUSKBN1ED1W1>.

REUTERS: U.N. says won't play a part in Iraqi Kurdish referendum. *Reuters* [online]. 15.06.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-iraq-kurds-un/u-n-says-wont-play-a-part-in-iraqi-kurdish-referendum-idUSKBN1961U7>.

RIAMEI, Lungthuiyang.: *Kurdistan: The Quest for Representation and Self-Determination*. New Delhi: KW Publishers, 2018.

RODGERS, Winthrop.: Iraqi Kurdistan's House of Cards is Collapsing. *Foreign Policy* [online]. 22.03.2023, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://foreignpolicy.com/2023/03/22/iraq-kurdistan-region-democracy-war-invasion-united-states/>.

RUDAW: 92.73 % 'yes' for independence: preliminary official results. *Rudaw* [online]. 27.09.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/270920174>.

RUDAW: Abadi: I won't allow the KRG to receive 17% budget share. *Rudaw* [online]. 02.01.2018, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/020120181>.

RUDAW: Barzani to Kurdistan neighbors: You never worried about Iraq's unity, sovereignty. *Rudaw* [online]. 16.09.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/160920176>.

RUDAW: FAQ on the Kurdistan Referendum on Independence. *Rudaw* [online], [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <http://www.rudaw.net/Library/Files/Uploaded%20Files/English/FAQ-Referendum.pdf>.

RUDAW: France stands by Kurdistan at times of war and peace, FM. *Rudaw* [online]. 26.08.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/260820171>

RUDAW: Iran closes its airspace to Kurdistan Region at Iraq's request. *Rudaw* [online]. 24.09.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iran/24092017>.

RUDAW: KDP will boycott Iraq elections in Kirkuk, disputed areas. *Rudaw* [online]. 15.01.2018, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/150120184>.

RUDAW: KDP, PUK meet in Baghdad espousing Kurdish unity after Iraqi election. *Rudaw* [online]. 23.05.2018, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/23052018>.

RUDAW: KDP-PUK deal paves way for new regional government. *Rudaw* [online]. 04.03.2019, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/040320191>.

RUDAW: Kurdish parties launch election slogans to revive voter confidence. *Rudaw* [online]. 04.09.2018, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/040920181>.

RUDAW: Kurdistan is France's gateway to Middle East, says KRG's Paris rep. *Rudaw* [online]. 18.12.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.rudaw.net/english/interview/18122017>.

RUDAW: Kurdistan referendum commission reveals four-language sample ballot. *Rudaw* [online]. 06.09.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/060920172>.

RUDAW: Kurdistan's independence referendum explained. *Rudaw* [online]. 25.09.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/2409201713>.

RUDAW: Mustafa al-Kadhimi sworn in as prime minister of Iraq. *Rudaw* [online]. 07.05.2020, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/060520203>.

RUDAW: Officials: Kurdistan to reactivate parliament; Gorran to preside over first session. *Rudaw* [online]. 13.06.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/130620177>.

RUDAW: Parliament confirms Masrour Barzani as new KRG prime minister. *Rudaw* [online]. 10.07.2019, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/10072019>.

RUDAW: Russia committed to 'historic' relations with Kurdistan Region, says consul general. *Rudaw* [online]. 02.01.2023, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.rudaw.net/english/interview/02012023>.

RUDAW: Tehran to PM Barzani: Kurds should have Iraqi constitutional rights. *Rudaw* [online]. 21.01.2018, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iran/21012018>.

RUDAW: The Kurds' two friends. *Rudaw* [online]. 10.07.2021, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.rudaw.net/english/opinion/10072021>.

SAEED, Yerevan.: Why the unity of the PUK is important for Iraqi Kurds. *Aljazeera* [online]. 19.12.2021, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/opinions/2019/12/19/why-the-unity-of-the-puk-is-important-for-iraqi-kurds>.

ŞAHİN, Tuncay: Iraqi PM to visit Ankara to strengthen cooperation against KRG. *TRT World* [online]. 24.10.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z:

<https://www.trtworld.com/turkey/iraqi-pm-to-visit-ankara-to-strengthen-cooperation-against-krg-11625>.

SALIH, Diyari.: The Iraqi Kurdish parties and the PKK. *Middle East Online* [online]. 01.10.2019, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://middle-east-online.com/en/iraqi-kurdish-parties-and-pkk>.

SHAWKAT, Hassan, M., I.: *Days from the Kurdish Movement*. Erbil: Tafseer, 2019.

SHEA, Neil.: Kurds Fight to Preserve 'the Other Iraq'. *National Geographic* [online]. 01.03.2016, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.nationalgeographic.com/magazine/article/kurds-northern-iraq-kurdistan-peshmerga-isis>.

SHERWANI, Halgurd: No fly zone: the pillar of Iraqi Kurds' survival. *Kurdistan24* [online]. 05.04.2021, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.kurdistan24.net/en/story/24221-No-fly-zone:-the-pillar-of-Iraqi-Kurds%E2%80%99-survival>.

SHUKRI, Nawzad: The Formation of Iraq's New Government is a Major Victory for Iran and Its Allies. *The Washington Institute* [online]. 08.11.2022, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/world/middle-east/iraqi-lawmakers-approve-government-prime-minister-designate-sudani-2022-10-27/>.

SIMONS, Geoff: *Iraq: From Sumer to Saddam*. London: Macmillan Press LTD, 1994.

SKY NEWS: Bi-l-irgláq al-muchajjamát wa-l-a'awdat at-tawu'i'iját.. Al-i'iraq jachlachil azmatan-an-názichína. *Sky News* [online]. 09.03.2023, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.skynewsarabia.com/middle-east/1603664-بإغلاق-المخيمات-والعودة-الطوعية-العراق-يحلل-أزمة-النازحين>.

SMITH, Ben: Iraq and the 2018 Election. *House of Commons Library*, num. CBP 8337, 2018.

SOLOMON, Erika a Mehul SRIVASTAVA: Iraqi prime minister calls for Kurdistan region to halt referendum. *Financial Times* [online]. 18.09.2017, [cit.

09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.ft.com/content/8c2b59fa-9c8c-11e7-8cd4-932067fbf946>.

SRIVASTAVA, Mehul.; BOZORGMEHR, Najmeh: Turkey, Iran and Iraq pledge to act jointly against Kurdistan. *Financial Times* [online]. 05.10.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.ft.com/content/7ffbe06e-a9b6-11e7-ab55-27219df83c97>.

STANSFIELD, Gareth.: *Iraqi Kurdistan: Political Development and Emergent Democracy*. New York: Routledge, 2003.

STANSFIELD, Gareth: Kurdistan Rising: To Acknowledge or Ignore the Unravelling of Iraq. *Middle East Memo*, num. 33, 2014.

STANSFIELD, Gareth: The unravelling of the post-First World War state system? The Kurdistan Region of Iraq and the transformation of the Middle East. *International Affairs*, 89(2), 2013. s. 259–282.

STEPHENS, Michael: Facing ISIS: The Kurds of Syria and Iraq. *IEMed* [online]. 2015, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.iemed.org/publication/facing-isis-the-kurds-of-syria-and-iraq/>.

STEWART, Phil a Idrees ALI: Last U.S. troops depart Afghanistan after massive airlift ending America's longest war. *Reuters* [online]. 31.08.2021, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/world/last-us-forces-leave-afghanistan-after-nearly-20-years-2021-08-30/>.

STOTER, Brenda., Kurdish fighters struggle to pay bills. *Al-Monitor* [online]. 24.08.2015, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.al-monitor.com/originals/2015/08/kurdistan-peshmerga-fight-lack-money.html>.

SULTAN, Ali a John DAVISON.: Explosives-laden drone targets U.S. forces at Iraq's Erbil airport. *Reuters* [online]. 14.04.2021, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/world/middle-east/rocket-hits-near-erbil-airport-northern-iraq-kurdish-security-officials-2021-04-14/>.

SZÁNTÓ, Jakub.: Iráčti Kurdové sčítajú hlasy z referenda o nezávislosti, Turecko hrozí intervencií. *CT24* [online]. 25.09.2017, [cit. 09.04.2023].

Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2252191-sousedum-navzdory-iracti-kurdove-zacnou-hlasovat-o-nezavislosti-turci-hrozi-odvetou>.

SZUBA, Jared: US extends military support for Iraq's Kurdistan region. *Al-Monitor* [online]. 22.09.2022, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.al-monitor.com/originals/2022/09/us-extends-military-support-iraqs-kurdistan-region>.

TABATABAI, Ariane, M.: Iran and the Kurds: What the Referendum Means for Tehran. *Foreign Affairs* [online]. 26.09.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/iran/2017-09-26/iran-and-kurds>.

TAŞPINAR, Ömer: ISIS and the false dawn of Kurdish statehood. Brookings [online]. 13.12.2019, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2019/12/13/isis-and-the-false-dawn-of-kurdish-statehood/>.

THE DEFENSE POST: Up to 500 IS Fighters Still Active in Iraq: Military. *The Defense Post* [online]. 14.03.2023, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.thedefensepost.com/2023/03/14/is-fighters-active-iraq/>.

THE GLOBAL COALITION: What is the coalition? *The Global Coalition* [online]. [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://theglobalcoalition.org/en/>.

THE KURDISH PROJECT: Gorran Movement for Change. *The Kurdish Project* [online], [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://thekurdishproject.org/history-and-culture/kurdish-nationalism/gorran-movement-for-change/>.

THE PRESIDENCY OF KRG: President Nechirvan Barzani: The future of the Kurdistan Region is bright. *Presidency of the Kurdistan Region* [online]. 02.03.2023, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://presidency.gov.krd/en/president-nechirvan-barzani-the-future-of-the-kurdistan-region-is-bright/>.

THE WORLD BANK: The Kurdistan Region of Iraq Needs an Estimated US\$1.4 billion this Year to Stabilize the Economy. *The World Bank* [online]. 12.02.2015,

[cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2015/02/12/kurdistan-region-iraq-stabilize-economy>.

TRIPP, Charles: *A History of Iraq*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007.

TURAK, Natasha: Iraq's massive 2019 budget still fails to address reform needs, experts say. *CNBC* [online]. 30.01.2019, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.cnbc.com/2019/01/30/iraqs-massive-2019-budget-still-fails-to-address-reform-needs.html>.

U.S. DEPARTMENT OF STATE: Iraqi Kurdistan Regional Government's Planned Referendum. *U.S. Department of State* [online]. 20.09.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://2017-2021-translations.state.gov/2017/09/20/iraqi-kurdistan-regional-governments-planned-referendum/index.html>.

U.S. DEPARTMENT OF STATE: Political Transition in Iraqi Kurdistan. *U.S. Department of State* [online]. 30.10.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://2017-2021.state.gov/political-transition-in-iraqi-kurdistan-region/index.html>.

U.S. DEPARTMENT OF STATE: Remarks at the Iraqi Reconstruction Conference Session on Private Sector Engagement. *U.S. Department of State* [online]. 13.02.2018, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://2017-2021.state.gov/remarks-at-the-iraqi-reconstruction-conference-session-on-private-sector-engagement/index.html>.

UNAMI: UNAMI Acknowledges Kurdistan Region's Government Statement Announcing Respect for the Federal Court Ruling on unity of Iraq. *Relief Web* [online]. 15.11.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://reliefweb.int/report/iraq/unami-acknowledges-kurdistan-region-s-government-statement-announcing-respect-federal>.

VERTYAEV, Kirill, V.: The Russian historical and political approach towards nonconventional independence of Iraqi Kurdistan in GUNTER, M. (ed). *Routledge Handbook on the Kurds*, London: Routledge, 2019.

WAGDY, Lilian a Amina ISMAIL: Iraqi parliament approves new government headed by Mohammed Shia al-Sudani. *Reuters* [online]. 27.10.2022, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/world/middle-east/iraqi-lawmakers-approve-government-prime-minister-designate-sudani-2022-10-27/>.

WAHAB, Bilal, ZAMAN, Amberin a Vance SERCHUK: The KRG Turns Thirty: The Future of U.S.-Kurdish Relations in Iraq. *Washington Institute* [online]. 23.03.2022, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/krg-turns-thirty-future-us-kurdish-relations-iraq>.

WAHAB, Bilal: Iraqi Kurdistan's New Government. *The Washington Institute* [online]. 11.07.2019, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/iraqi-kurdistans-new-government>.

WEST, Divina: *Kurdistan: History, Regional Relations, and the Road to Sovereignty*. Jenks: Key Publishing, 2020.

WHITE HOUSE: Statement by the Press Secretary on the Kurdistan Regional Government's Proposed Referendum. *White House* [online]. 15.09.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/statement-press-secretary-kurdistan-regional-governments-proposed-referendum/>.

WILLIAMS, Lauren: The Kurds are again caught in the crossfire, now between US and Iran. *The Interpreter* [online]. 22.01.2020, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.lowyinstitute.org/the-interpreter/kurds-are-again-caught-crossfire-now-between-us-iran>.

WINTOUR, Patrick: Boris Johnson tracks fight against Isis and builds trade ties in Kurdistan. *The Guardian* [online]. 22.01.2015, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/politics/2015/jan/22/boris-johnson-london-mayor-isis-kurdistan-trade>.

YOSHIOKA, Akiko: Challenges for the Kurdistan Region, in SAKAI, K. a MARFLEET, P. (ed). *Iraq since the Invasion*. New York: Routledge, 2020, s.172–184.

YUAN, Shawn: Iraq announces final results of October parliament election. *Aljazeera* [online]. 30.11.2021, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2021/11/30/iraq-announces-final-results-of-the-october-legislative-election>.

ZAMAN, Amberin: Iraq's Kurds weigh opportunities, risks in wake of Soleimani killing. *Al-Monitor* [online]. 07.01.2020, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.al-monitor.com/originals/2020/01/iraq-kurds-opportunity-risk-soleimani-killing-iraq-tensions.html>.

ZUCCHINO, David: Kurds Celebrate Independence Vote, Neighbors Threaten Military Action. *NY Times* [online]. 25.09.2017, [cit. 09.04.2023]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2017/09/25/world/middleeast/kurds-referendum.html>.

RESUMÉ

The thesis „Development of Iraqi Kurdistan after 2017“ focuses on the political environment inside the Kurdistan Region of Iraq between 2017 and 2023. Firstly, it briefly describes the historical background of the region in order to understand the current position. The political evaluation starts at a pivotal event in the modern history of the Iraqi Kurds – the 2017 referendum on independence. The thesis analyzes the path to holding the referendum and the reasons for its failure. The decision to hold a referendum on independence completely changed the position of the KRI on a local, national, regional and international level.

The thesis is structured hierarchically and focuses to outline the events shortly after referendum, how the KRG was able to get out of the blockade and continue to improve its foreign relations. The thesis also mentions the KRG's current involvement in the politics of federal Iraq and the issues they face in their future cooperation. Part of the thesis also focuses on the challenges that the Iraqi Kurdistan region is dealing with. This is primarily a complicated relationship with their regional neighbors or Western states, which use Kurdistan as their place to resolve their disputes. Part of the thesis is devoted to the troubled relationship between the KDP and the PUK, which have an influence on the future stability of the region. Their competition for power can lead to another security threat.

SEZNAM OBRÁZKOVÝCH PŘÍLOH

1. Památník obětí během operace an-Anfál v Halabži v provincii Sulajmáníja. Fotografie: Veronika Chupíková, 2023.
2. Plakát s Džalalem Talabáním v provincii Sulajmáníja. Fotografie: Veronika Chupíková, 2023.
3. Plakát s Masúdem Barzáním v Erbilu. Fotografie: Veronika Chupíková, 2023.
4. Změna území po roce 2017. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2017/11/1/territory-lost-by-kurds-in-iraq> [staženo 16.04.2023].
5. Oslavy krátce před referendem o nezávislosti v Erbilu. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2253181-obrazem-z-mista-sporne-referendum-v-iraku-nadchlo-kurdy-kteri-chteji-nezavislost> [staženo 16.04.2023].
6. Prezident iráckého Kurdistanu Nečirvan Barzání. Dostupné z: <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/290820224> [staženo 16.04.2023].
7. Bývalý prezident Masúd Barzání. Dostupné z: <https://www.kurdistan24.net/en/story/25678-On-referendum-anniversary,-Masoud-Barzani-commends-%27heroic-people-of-Kurdistan-for-invariably-refusing-to-bow-down%27> [staženo 16.04.2023].
8. Seznam politických stran a organizací. Autor: Veronika Chupíková, 2023.

OBRÁZKOVÉ PŘÍLOHY

1. Památník obětí během operace an-Anfál v Halabži v provincii Sulajmánija.

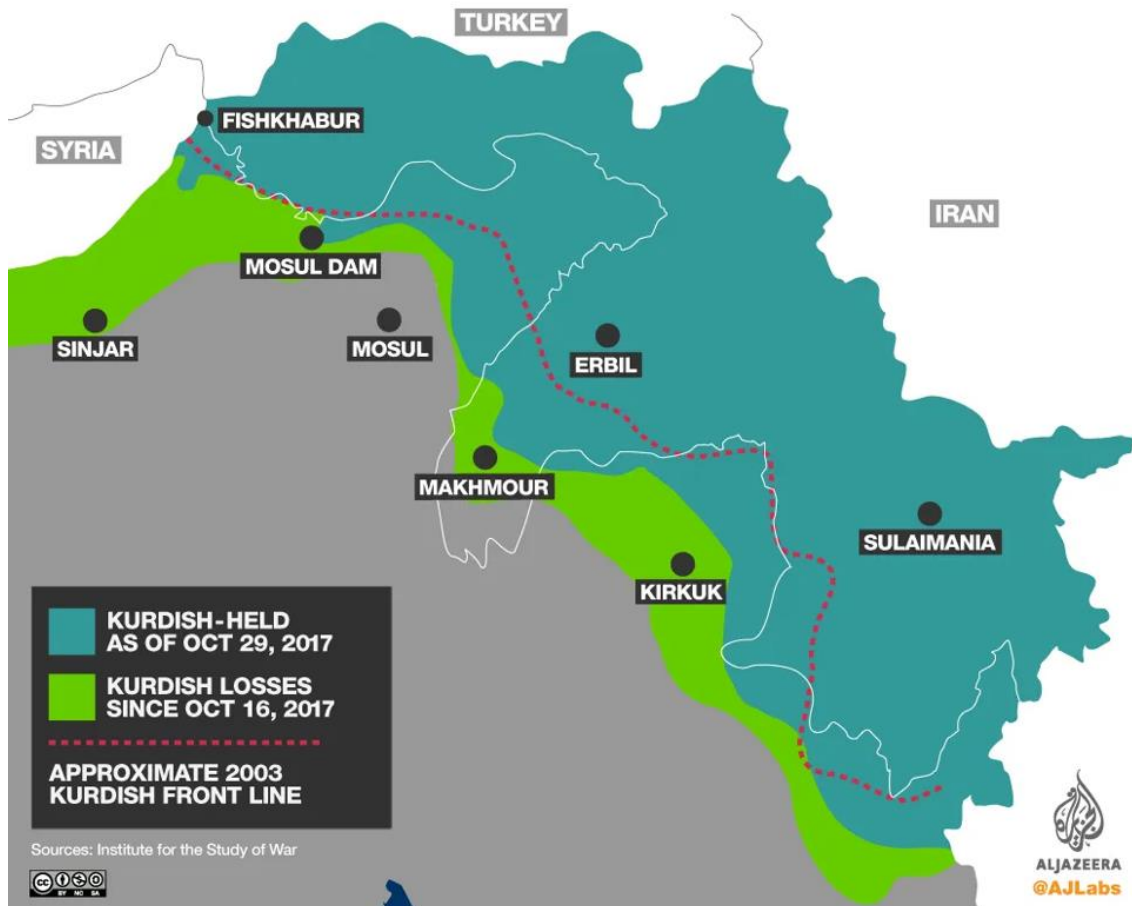
2. Plakát s Džalalem Talabáním v provincii Sulajmánija

3. Plakát s Masúdem Barzáním v Erbílu.

Territory lost by Kurds in Iraq

Kurds in northern Iraq voted in a non-binding secession referendum on September 25. **Since then, they have lost 40 percent of the area** they had taken in the fight against ISIL, as Iraqi forces moved in.

4. Změna území po roce 2017.

5. Oslavy krátce před referendem o nezávislosti v Erbilu.

6. Prezident iráckého Kurdistanu Nečirvan Barzání.

7. Bývalý prezident Masúd Barzání.

Zkratka	Oficiální název	Anglický název	Český název
-	I'tiláf al- nasr	Victory Alliance	Aliance vítězství
-	I'tiláf al-fatah	Conquest Alliance	Dobyvatelská aliance
ISF	Quwát al-Aman al-clráqija	Iraqi Security Forces	Irácké bezpečnostní síly
KIU	Yekgirtiya Íslamî ya Kurdistanê	Kurdistan Islamic Union	Islámská unie Kurdistanu
IS	Ad-dawla al-islámíjia	Islamic State	Islámský stát
-	I'tiláf dawla al-qánúni	State of Law Coaliton	Koalice právního státu
-	Idárat I'tiláf ad-dawla	Running the State Coalition	Koalice vedení státu
KDP	Partî Dêmkiratî Kurdistan	Kurdistan Democratic Party	Kurdská demokratická strana
KDPI	Partî Dêmkiratî Kurdistanî Êran	Democratic Party of Iranian Kurdistan	Kurdská demokratická strana Íránu
PMU,PMF	Haşd aš-Šabî	Population Mobilisation Units/Forces	Lidové mobilizační jednotky/síly
YPG	Yekîneyên Parastina Gel	People's Protection Units	Lidové obranné jednotky
-	Culanewey Newey Nwê	New Generation	Nová generace
-	Tiştirin	October	Říjen
KOMAL	Komelî Dadgerî Kurdistan	Kurdistan Justice Group (dříve Kurdistan Islamic Group)	Skupina spravedlnosti Kurdistanu (dříve Islámská skupina Kurdistanu)
PKK	Partiya Karkerên Kurdistanê	Kurdistan Worker's Party	Strana kurdský pracujících
-	As-sijáda as-suníja	Sunni Sovereignty	Sunitská suverenita
PUK	Yekêtiy Nîştimaniy Kurdistan	Patriotic Union of Kurdistan	Vlastenecká unie Kurdistanu
-	Sá'arún	Forward	Vpřed
GORRAN	Bizûtinewey Gorran	Change	Změna

8. Seznam politických stran a organizací.